

GÊNESIS

(Naanearü ügüchiga)

Guxüma ga yema Tupana ngoxêêxüchiga

1 ¹⁻²Noxriarü ügügu rü Tupana nanaxü i guxüma i dauxüwa ngêxmaxü rü nhaa naane. Notürü nhaa naane ga noxri rü taxüta aixcuma mea inanu rü dexátüüwa nayexma rü naxêanemare. Rü nüma ga Tupanaãxê rü naétügu nachüxü. ³Rü yexguma ga Tupana rü nhanagürü: —iNangexmax i ngóonexü! —nhanagürü. Rü ningóone. ⁴Rü Tupana rü yema ngóonexümaxã nataãxê rü yemaçax nüxrüwama nanayexmaxêxê ga yema ngóonexü nüxna ga yema êanexü. ⁵Rü yema ngóonexü rü ngunexügu nanaxüéga rü ga êanexü rü chütaxügu. Rü yemaacü ningu ga nüxíraxüxü ga ngunexü. ⁶Rü yemawena rü nhanagürü ga Tupana: —Name nixí i ngêma dexá i cherena ixüxü rü nachüxnagü nax tama ngêma dexá i nhaxtüwa ngêxmaxüna yaxüxüçax rü ngêmaacü nax naxächicaanexüçax i norü ngãxüwa —nhanagürü. Rü yemaacü nixí. ⁷Rü yemaacü Tupana nanaxüchicaane ga yexguma yaxügachixêêãxgu ga yema

cherena nüxna ga yema dexá ga nhaa naanewa yexmaxü. Rü dauxüwa nayexma ga caixanexü rü natüüwa ga dexá. ⁸Rü Tupana rü naanetiwemaxã nanaxu ga yema dauxüwa yexmaxü. Rü yemaacü ningu ga norü taxre ga ngunexü. ⁹Rü yexguma ga Tupana rü nhanagürü: —iNhaa dexá i waixümüétüwa ngêxmaxü rü wüxiwa naxü nax ngêmaacü nangóxüçax i paanexü! —nhanagürü. Rü yemaacü nixí. ¹⁰Rü yema paanexü rü waixümügu nanaxüéga ga Tupana. Rü yema dexá ga wüxiwa üxüchiüxü rü mármxã nanaxu. Rü Tupana nüxü nadau ga nax namexü ga guxüma ga yema. ¹¹Rü nhanagürü: —iNaxügü i waixümüwa i naguxüraüxü i nanetügü rü natüanegü i äxchiréxü rü naigü i oóxü! —nhanagürü. Rü yemaacü nixí ga nangóxü. ¹²Rü yexguma yema waixümüwa narütügü ga naguxüraüxü ga nanetügü rü natüanegü ga äxchiréxü rü naigü ga mexü nax nangóxü i norü o. Rü Tupana nüxü nadau ga nax namexü ga guxüma ga yema nangoxêêxü. ¹³Rü yemaacü ningu ga norü tamaepüx ga ngunexü. ¹⁴⁻¹⁵Rü yexguma ga Tupana rü nhanagürü: —iNangexmax i omügü i

dauxüwa nax naanexü
 nangóonexëëxüçax rü nax
 nangemaxüçax i ngunexü rü chütaxü, rü
 ngëmaäcü nüxü icuáxüçax i wüxichigü i
 ngunexü rü taunecü rü mucü!
 —nhanagürü. Rü yemaacü nixí. ¹⁶Rü
 yemaacü nanaxü ga yema taxre ga
 ngóonexëëxurü ga üaxcü rü tauemacü,
 rü ngëma rütamaexü nax ngunecü
 inabáxixüçax rü ngëma rüxíramaexü
 nax chütacü inabáxixüçax. Rü nanaxü ta
 ga woramacurigü. ¹⁷⁻¹⁸Rü dauxüwa
 nanayexmagüxëxë nax nhaa naanegu
 nabáixgüxüçax i ngunecü rü chütacü.
 Rü yemaacü yema éanexüna
 nayaxügachixëxë ga ngóonexü. Rü
 Tupana nüxü nadau ga nax namexü ga
 guxüma ga yema. ¹⁹Rü yemaacü ningu
 ga norü ägümücü ga ngunexü. ²⁰Rü
 nhüxüchi Tupana rü nhanagürü:
 —¡Dexáwa nangó rü yamu i
 naguxüraüxü i choxnigü rü
 naguxüraüxü i tãxacü i to i dexáwa
 maxëxü! ¡Rü ngëxgumarüxü ta nangó i
 naguxüraüxü i werigü i nhaa
 naaneétügu ixüüxü! —nhanagürü. Rü
 yemaacü nixí. ²¹Rü yexgumarüxü ta
 Tupana nanaxü ga naexügü i taxüchixü
 i márwa maxëxü. Rü nanaxü ta ga
 naguxüraüxü ga choxnigü i dexáwa
 maxëxü, rü naguxüraüxü ga werigü i
 äpexátüxü. Rü Tupana nüxü nadau ga
 nax namexü ga guxüma ga yema
 naxüxü. ²²Rü mexü ga ore namaxã
 naxuegu ga yema naxüxü, rü
 nhanagürü: —¡Pexãxacügü rü pimu rü
 penapagüxëxë i taxtügü rü már! ¡Rü
 pema i werigü, rü penapaxëxë i nhaa
 naane! —nhanagürü. ²³Rü yemaacü
 ningu ga norü wüximëxpüx ga ngunexü.

²⁴Rü yexguma ga Tupana rü nhanagürü:
 —¡Nangexmãx i naanewa i
 naguxüraüxü i naexügü i naxüna
 ixügüxü, rü naexügü i naixnecüwa
 maxëxü, rü naexügü i waixümüanegu
 nügü itügüxü! —nhanagürü. Rü
 yemaacü nixí. ²⁵Rü yemaacü Tupana
 nanaxü ga naguxüraüxü ga naexügü ga
 naixnecücüãx ga idüraexü, rü naexügü i
 naxünaügü ixügüxü, rü naexügü i
 waixümüanegu nügü itügüxü. Rü nüxü
 nadau ga nax namexü ga guxüma ga
 yema. ²⁶Rü yexguma ga Tupana rü
 nügümaxã nhanagürü: —¡Ngíxã
 yigüraxüãcü tanaxü ya yatü! Rü nüma
 rü taxrüxü tá naãxëxü nacuaçax nax
 namaxã inacuáxüçax i guxüma i ngëma
 dexáwa maxëxü, rü ngëma werigü, rü
 ngëma naxünaügü, rü ngëma naexügü i
 naixnecüwa maxëxü —nhanagürü. ²⁷Rü
 yemaacü Tupana rü nügüraxüãcü
 nanaxü ga duü, yatüxü rü ngexü. ²⁸Rü
 yexguma ga Tupana rü mexü ga ore
 namaxã naxuegu rü nhanagürü nüxü:
 —¡Pixãxacügü rü pimu! ¡Rü penapaxëxë
 i nhaa naane, rü namaxã ipecuã i
 choxnigü, rü werigü, rü guxüma i
 naexügü rü ngëma nhaxtüanegu ixüxü!
 —nhanagürü. ²⁹Rü yemawena rü
 nhanagürü ta nüxü: —Düçax, marü
 pexna chanaxã i guxüma i nanetü i
 äxchirëxü rü guxüma i naigü i
 ixãarüxoóxü. Rü guxüma i ngëma rü
 perü ngöxruuxü tá nixí. ³⁰Notürü
 guxüma i ngëma naexügü i
 naixnecücüãx rü naxünaügü rü ngëma
 nhaxtüanegu nügü itügüxü rü ngëma
 werigü, rü maxë rü nanetü nüxna chaxã
 nax ngëmamaxã naxãwemügüxüçax
 —nhanagürü. Rü yemaacü nixí. ³¹Rü

Tupana nüxũ nadau nax namexechixũ ga guxũma ga yema naxũxũ. Rũ yemaacũ ningü ga norũ 6 ga ngunexũ.

2¹Rũ yemaacũ ningü i ngẽma dauxũwa ngẽxmagũxũ rũ nhaa naane rũ guxũma i nawa ngẽxmagũxũ. ²Rũ yexguma norũ 7 ga ngunexũwa nanguxgu rũ Tupana rũ marũ nayanguxẽxẽ ga guxũma ga yema naxũxũ. Rũ inarũngũ. ³Rũ yexguma ga Tupana rũ mexũ namaxã naxuegu ga yema 7 ga ngunexũ. Rũ nüxũ nixu nax noxrũ yixĩxũ ga yema ngunexũ yerũ nagu inarũngũ nawa ga guxũma ga yema puracũ ga naxũxũ. ⁴Rũ yemaacũ nixĩ ga naxũxũ i ngẽma dauxũwa ngẽxmagũxũ rũ nhaa naane rũ guxũma i nawa ngẽxmagũxũ.

Naane ga Edéũwa nayexma ga yatũ

⁵Rũ yexguma Cori ya Tupana noxri naxũxgu i ngẽma dauxũwa ngẽxmagũxũ rũ nhaa naane, rũ nataxuma ga nanetũgũ rũ taũta narũxũgũ ga natũanegũ yerũ Tupana rũ taũta naaneétũgu nanapuxẽxẽ. Rũ nataxuma ga duũxũ ga nüxna dauxũ ga nanetũgũ. ⁶Notürũ ga yema naane rũ nanaxaiyaãchi nax guxũwama yawaianexũcax. ⁷Rũ yexguma Cori ya Tupana naxũxgu ga guma yatũ, rũ waixũmütexewana nanaxũ. Rũ naraũngu nacie rũ yemaacũ maxũ nüxna naxã. Rũ yexguma namaxũãx ga yatũ. ⁸Rũ yemawena ga Cori ya Tupana rũ inanató ga wũxi ga mexechixũ ga naane ga Edéũwa ga uãxcũ írũgoxũwaama yexmaxũ. Rũ yemagu nanamu ga guma yatũ ga nũma naxũacũ. ⁹Rũ yemawa nanaxũgũxẽxẽ ga naguxũraũxũ ga

mexechixũ ga nanetũgũ ga chĩxégaarũ oóxũ. Rũ yema naanearũ ngãxũngu nanató ga yema nanetũ ga maxũ nawa yexmaxũ. Rũ inanató ta ga yema nanetũ ga nawa nüxũ icuáxũ i mexũ rũ chixexũ. ¹⁰Rũ yema naane ga Edéũgu áégaxũwa ne nada ga wũxi ga natũ ga yawaimũanexẽxũ ga yema naane. Rũ yema Edéũwa nixĩ ga inaxũgũxũ ga yema natũ nax naxãgũmũcũchacũxũ. ¹¹Rũ yema wũxi ga nachacũxũ rũ Pisóũgu naxãéga, rũ yema nachacũxũ nixĩ ga yawaimũanexẽxũ ga Awíraane ga úiru nawa yexmaxũ. ¹²Rũ yema úiru ga yema naanewa yexmaxũ rũ namexechi. Rũ ngẽxgumarũxũ ta i ngẽma naanewa rũ nayima ya yima nai ya pumára nagũwa ixũxũne. Rũ nayima ta ya nuta ya ngããerũxũ ya ónichegu áégacũ. ¹³Rũ yema to ga nachacũxũ rũ Yíóũgu naxãéga, rũ yema natũ rũ Cúchearu naanegu nipogũchigũ. ¹⁴Rũ yema norũ tamaepũx ga nachacũxũ rũ Tígrigu naxãéga, rũ Achíriaanearũ naanewaama nada i uãxcũ ne uũxũwa. Rũ yema norũ ágũmũcũ ga nachacũxũ rũ Eufrátẽgu naxãéga. ¹⁵Rũ yexguma Cori ya Tupana yema naane ga Edéũwa nayexmaxẽẽgu ga guma yatũ, rũ nanamu nax mea nüxna nadauxũcax ga guxũma ga yema naanewa yexmaxũ. ¹⁶Rũ nũma ga Cori ya Tupana rũ nanaxucũxẽ rũ nhanagũrũ nüxũ: —Marũ name i cunangõx i guxũma i nhaa naanewa ngẽxmaxũ i nanetũgũarũ o. ¹⁷Notürũ ngẽma nanetũ i cuãx i mexũ rũ cuãx i chixexũ nawa ngẽxmaxũ, rũ taxũtáma cunangõx i norũ o. Erũ ngẽxguma tá cunangõxgux rũ cumaxã nüxũ chixu rũ tá cuyu —nhanagũrũ.

¹⁸Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü nhanagürü: —Tama name nax nüxica nangexmaxũ ya yatü. Rü ngëmacax tá chanaxü i wüxi i namücü nax norü ngüxëeruxũ i nüxü mexü yixixüçax.

¹⁹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü waixümütexewa nanaxü ga naguxüraũxü ga naexüğü rü werigü. Rü guma yatüxütawa nanagagü nax nüma yaxüégaãxüçax. Rü nüma ga guma yatü rü nayaxüéga ga guxüma ga yema naexüğü ga naxünagü ixigüxü rü yema naexüğü ga idüraexü rü guxüma ga werigü. Rü yema naéga ga namaxã yaxüégaaxü rü ngëmatama nixi i naéga i nhuxmax namaxã nüxü icuáxü. ²⁰Rü yemaacü nüma ga yatü rü nayaxüéga ga guxüma ga yema naexüğü ga naxüna ixigüxü, rü guxüma ga yema naexüğü ga naixnecücüãx, rü guxüma ga yema werigü. Notürü yematanüwa rü nataxuma ga namücü ga guma yatü ga nüxü mexü nax norü ngüxëeruxũ yixixü. ²¹Rü yemacax ga Tupana rü poraäcü nanapexëxë ga gumá yatü. Rü yexguma napeyane rü nanayaxu ga wüxi ga naga, rü wenaxarü nayaxëxëxë ga namachi. ²²Rü guma nagawa rü Cori ya Tupana rü ngixü naxü ga wüxi ga nge. Rü nhuxüchi guma yatüxütawa ngixü naga. ²³Rü yexguma ngixü nadaxgux ga guma yatü, rü nhanagürü: —Nhaa nge rü chauxchinaxãtama rü chamachitama ngixçax iyixi. Rü ngëmacax ngexügu tá ixãéga erü chawa nixi i ngixü yaxixichixëexü —nhanagürü. ²⁴Rü ngëmacax ya yatü, rü tá nanatüna rü naéna nixügachi nax naxmaxmaxã wüxiwa namaxëxüçax, rü nhama wüxitama i duüxürüxü yixigüxüçax i

ngëma taxre. ²⁵Rü nüma ga guma yatü rü ngüma ga naxmax rü nangexchirugü. Notürü ga yema taxre rü tama naxãnee ga woo nax nangexchirugüxü.

Adáü rü Éwa rü tama Tupanaga naxinüe

3 ¹Rü natanüwa ga guxüma ga yema naexüğü ga idüraexü ga Cori ya Tupana üxü, rü yema äxtape nixi ga guxüarü yexera womüxëexü cuáxü. Rü yema nixi ga ngixna caxü ga yema nge, rü nhanagürü ngixü: —¿Ëxna aixcuma yixixü i Tupana pemaxã nüxü ixuxü nax tama penangóxüçax i norü o i ngëma nanetü i nhaa naanewa ngëmagüxü? —nhanagürü. ²Rü ngüma ga yema nge rü inangãxü rü ngigürügü: —Ngemáacüx tanangõx i ngexürüüxümare i nanetüarü o i nhaa naanewa rüxügüxü. ³Notürü ngëma nanetü i nhaa naanearü ngãxüwa rüxüxüarü oxicatama nixi i Tupana toxna çuxuxü nax tanangóxüçax, rü bai i nüxü tingógümarexü. Erü ngëxguma ngëmaacü tanaxüxgu rü tá tayue, nhanagürü toxü —ngigürügü nüxü. ⁴Notürü ga yema ga äxtape rü ngixü nangãxü rü nhanagürü ngixü: —Tama aixcuma nixi i ngëma. Rü taxütáma peyue. ⁵Erü Tupana rü meama nüxü nacuxa ega penangóxgux i ngëma nanetüarü o rü tá nüxü pecuxa i taxacü nixi i mexü, rü taxacü nixi i chixexü, rü Tupanarüxü tátama pexigü —nhanagürü ngixü. ⁶Rü yexguma ga yema nge rü nüxü idawenü ga yema nanetüarü o rü ngixü nangúchaü ga nax nangóõxü nax yemaacü cuax ngixü yexmaxüçax. Rü iyacawe ga wüxipüxü

ga norü o rü inangõx. Rü nhuxüchi ngitemaxã ingau rü nüma rü ta nanangõx. ⁷Rü yexgumatama ningõxnaxetügü rü nüxü nicuaxächitanü ga nax yangexchiruxü. Rü yemaçax figuéraátü nangaixcu nax yemamaxã nügü yadüxpexegüxüçax. ⁸Rü yáuanecü ga yexguma yabuuchigu ga buanecü, rü guma yatü rü yema nge rü Tupanaxü naxĩnie nax yema naanegu yaxügüchigüxü. Rü nibuxmü rü naxchaxwa nanetüneçügü nicüxgü. ⁹Notürü nüma ga Cori ya Tupana rü guma yatüçax naca. Rü nüxna naca rü nhanagürü: —¿Ngextá cungexma? —nhanagürü. ¹⁰Rü nüma ga guma yatü rü nanangãxü rü nhanagürü: —Cuxü chaxĩnü nax nhaa naanegu quixügüxü, rü chamuü erü changexchiru. Rü ngẽmacax ichicux —nhanagürü. ¹¹Rü yexguma ga Tupana rü nüxna naca rü nhanagürü: —¿Texé cumaxã nüxü tixu nax cungexchiruxü? ¿Ëxna cunangõx i ngẽma nanetüarü o i cuxna chachuxuxü nax tama cunangóxüçax? —nhanagürü. ¹²Rü nüma ga guma yatü nanangãxü rü nhanagürü: —Ngẽma nge ga choxna ngĩxü cumucü chamücüxü rü chamaxã ingau i ngẽma nanetüarü o i toxna cuchuxuxü rü chama rü chanangõx —nhanagürü. ¹³Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü ngĩxna naca ga yema nge rü nhanagürü ngĩxü: —¿Tüxcüü ngẽma cuxü? —nhanagürü. Rü ngĩma rü inangãxü rü ngĩgürügü: —Ngẽma äxtape choxü nawomüxëxë rü ngẽmacax chanangõx —ngĩgürügü. ¹⁴Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü nhanagürü nüxü ga yema äxtape: —Nhaa cuxüxügagu rü natanüwa i guxüma i naexügü rü tá

cuchixe. Rü nhuxmax rü cuxtanecamaxã tá iquixü rü äxtexeanexümaxã tá cuxãwemü nhuxmatáta cuyux. ¹⁵Rü nhuxmax rü pemaxã chanaxuegu nax cuma rü ngẽma nge rü pegümaxã perüxuanügüxü. Rü ngẽxgumarüxü tá ta i cuxacügü rü ngĩxacügü nügümaxã narüxuanügü. Rü yimá ngĩne rü tá cuxü nipümüeru rü cuma rü tá cunangõxchinécutü —nhanagürü. ¹⁶Rü yexguma ga Tupana rü yema ngexü nhanagürü: —Tá chanayexeraguxëxë nax cuxü nangüxü i ngẽxguma cuxãxacügux. Rü cuxü nangüácü tá cuxíraxacü. Notürü taxütáma nüxü curüxo nax cute cuxü ngüchaüxü. Rü nüma rü tá cumaxã inacuax —nhanagürü. ¹⁷Rü yexguma ga Tupana rü Adáüxü nhanagürü: —Ngẽma ngĩga nax cuxĩnuxü i ngẽma cuxmax rü ngẽma nax cunangóxü i ngẽma orix i cuxna chachuxuxü nax tama cunangóxüçax, rü ngẽmacax i nhuxmax rü cugagu tá chixexüwa nangexma i nhaa naane. Rü poraacü tá cupuracü nax naxüxüçax i cunetü nhuxmatáta cuyux. ¹⁸Rü nhaa naane rü tá tuxugü rü natüanegümaxãmare narüxü. Rü nanetü i naixnecüçaxarü omaxãmare tá cungãxü. ¹⁹Rü poraacü tá cupuracü rü cuxaiya nax cuxü nangexmaxüçax i cuwemü nhuxmatáta cuyux rü ngẽmaãcü wena tá waixümüçax cutáegu, yerü yemawa cuxü chaxü ga noxrix, rü waixümü quixi rü wena táxarü ngẽmaxü quixi —nhanagürü ga Tupana. ²⁰Rü guma yatü rü Éwagu ngĩxü naxüéga ga yema naxmax. Yerü ngĩma iyixi ga naé yixü ga guxüma i duüxügü. ²¹Rü nüma ga Cori ya Tupana

rü naexũchaxmũũmaxã nayaxũchiru nax yemamaxã yaxãchiruxũcax ga guma yatü rü yema nge. ²²Rü nhuxũchi ga Tupana rü nügũmaxã nhanagürü: —Nhuxma ya daa yatü rü taxrũũtama nixĩ nax nüxũ nacuáxũ i mexũ rü chixexũ. Rü ngẽmacax ngĩxã tayamugachi nax tama nüxũ nadáuxũcax i ngẽma nanetüarü o i maxẽeruxũ. Erü ngürüãchi tá nüxũ nadáuxgu rü tá nanangõx rü guxũgutãma namaxecha —nhanagürü. ²³Rü yemacax nixĩ ga Cori ya Tupana ga guma yatüxũ Edéüwa ínataxũchixũ rü nagu namuaxũ nax nawa napuracũcax ga waixümü ga noxri nawa naxüãxũ. ²⁴Rü yexguma ínataxũchiãxguwena rü Edéümaũgu nanamugü ga nhuxre ga dauxũcüãx ga ixãpxepátüxũ, rü yexma nanaxú ta ga wüxi ga tara ga iyaxuracũxũ ga guxũcüwagu yawexemaãchiũxũ nax nüxna nadaugũxũcax ga yema nama ga nanetü ga maxẽeruüwa nadaxũ.

Caí rü Abéuchiga

4 ¹Rü yexguma ga guma yatü rü naxmax ga Éwamaxã namaxũ. Rü ixãxacü namaxã ga ngĩne ga Caí. Rü ngĩgürügü: —Marü choxũ nangexma ya chaune ya Cori ya Tupana choxna namucü —ngĩgürügü. ²Rü yexgumawena rü wena ixãxacü namaxã ga Abéu ga Caíenexẽ. Rü guma Abéu rü carnéruarü yaexẽewa napuracü rü Caí rü naanewa napuracü. ³Rü yexguma marü nhuxre ga taunecü ngupetũxgu rü wüxi ga ngunexũgu rü Caí rü Tupanacax nayagu ga norü ãmare ga nanetüarü o. Rü yemamaxã Tupanaxũ

nicuaxũxũ. ⁴Rü yexgumarũxũ ta ga Abéu rü Tupanana nayaxã ga nüxíraxũxũ ga norü carnéruacü ga rümemaxũ rü yemamaxã Tupanaxũ nayarücuaxũxũ. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Abéumaxã rü norü ãmaremaxã nataãxẽ. ⁵Notürü ga Tupana rü tama Caímaxã rü woo norü ãmaremaxã nataãxẽ. Rü yemacax ga Caí rü poraãcüxũchima nanu rü nanuchametü. ⁶Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü nhanagürü nüxũ: —¿Tüxcüü cunu rü cunuchametü? ⁷Rü ngẽxguma chi aixcuma mexũ cuxũxgu rü chi cutaãxẽchametü. Notürü ngẽma nax tama mexũ cuxũxũ, rü ngẽma chixexũ rü ínamemare nax cuxũ naporamaexũ. Notürü ega cuma rü tama naga cuxĩnũgu rü tá nüxũ curüyexera i ngẽma chixexũ —nhanagürü. ⁸Rü wüxi ga ngunexũgu rü Caí rü naenexẽ ga Abéuna naxu nax naanegu naxíaneãxũcax. Rü yexguma marü naanewa nayexmagügu, rü Caí rü naenexẽ ga Abéuna nayuxu rü nayamax. ⁹Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Caína naca rü nhanagürü: —¿Ngecü nixĩ ya cuenexẽ ya Abéu? —nhanagürü. Rü Caí nanangãxũ rü nhanagürü: —Tama nüxũ chacuax nax ngextá nangexmaxũ. ¿Ëxna cuma nagu curũxĩnũgu rü chaueneearü daruxũ chixĩ? —nhanagürü. ¹⁰Notürü ga Cori ya Tupana rü nhanagürü nüxũ: —¿Tüxcüü cueneexũ quimax? Erü yimá nagü ya waixümügu bacü rü nhama nümatama ya cuenexẽ choxna cagũxũrũũtama nixĩ i choxna nacagũxũ nax cuxũ ínaxuaxũxũ nax cuxũ chapoxcuxũcax. ¹¹Rü ngẽmacax i

n̄h̄uxmax rü marü cuchixexũgu rü tá ícutaxüchi nawa i nhaa nachica i cueneegü n̄agu cubaxẽxũ. ¹²Rü woo tá naanewa cupuracü, notürü taxuxütáma i nanetü cuxũ nixo. Rü tá nhaa naanegu cunaxüpetüanemare rü tagutáma curüngũ —nhanagürü. ¹³Rü yexguma ga Caí rü Cori ya Tupanaxũ nangãxũ rü nhanagürü: —Nataxüchi i nhaa poxcu i choxna cuxãxũ rü tama yaxna namaxã chaxĩnü. ¹⁴Nh̄uxma rü marü choxũ ícutaxüchi nawa i nhaa nachica rü ngẽmacax tá curü yáxũguxũchima chanaxüpetüanemare, rü tagutáma icharüngũ. Rü ngẽmaãcü ngexürüüxũmare i choxũ iyangauxũ rü tá choxũ nimax —nhanagürü. ¹⁵Notürü nüma ga Cori ya Tupana rü nanangãxũ rü nhanagürü: —Ngẽxguma chi texé cuxũ imaxgu rü 7 expüxcüna tá curü yexera tapoxcu —nhanagürü. Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Caígu nanaxú ga wüxi ga cuaxruxũ nax tama tayamáxũcax ga guxema nüxũ iyangauxe. ¹⁶Rü nixü ga Caí nawa ga yema nachica ga Tupana nawa namaxã idexaxũ. Rü Edéüwa inaxüächi rü üaxcü ne üxüwaama naxü ga Nóyanewa. Rü yexma naxãchiü.

.....

**Norü tamaepüx ga nane
ga Adáü rü Éwa**

²⁵Rü nüma ga Adáü rü wenaxarü naxm̄axmaxã namaxü rü ngĩma rü wenaxarü ixãxacü. Rü guma nane rü Chétigu nanaxüéga rü ngĩgürügü: —Tupana choxna nanamu ya nai ya chaune nachicüxü ga Abéu ga Caí yamácü —ngĩgürügü. ²⁶Rü yexguma

nayaxgu ga Chéti rü naxãne rü Enóquigu nanaxüéga ga guma nane. Rü yexgumacürüwa inanaxüügüe ga duüxũgü ga Cori ya Tupanaarü ngüxẽcax ínacagüxũ.

.....

Adáütaagüchiga

5 ³Rü nüma ga Adáü rü nüxü nayexma ga 130 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Chéti ga nanaraüxüchicü. ⁴Rü yemawena ga Adáü rü 800 ga taunecü namaxũ. Rü nüxü nayexma ga naigü ga nanegü rü naxacügü. ⁵Rü yemaacü 930 ga taunecüwa nangu nax namaxüxũ. Rü yexgumaepüx ga taunecügu nayu. ⁶Rü Chéti rü nüxü nayexma ga 105 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Enó. ⁷Rü yemawena ga Chéti rü 807 ga taunecü namaxũ. Rü nüxü nayexma ga naigü ga nanegü rü naxacügü. ⁸Rü yemaacü 912 ga taunecüwa nangu nax namaxüxũ. Rü yexgumaepüx ga taunecü nüxü yexmagu nayu. ⁹Rü Enó rü nüxü nayexma ga 90 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Caináü.

.....

¹²Rü Caináü rü nüxü nayexma ga 70 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Mararée.

.....

¹⁵Rü Mararée rü nüxü nayexma ga 65 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Yeréyi.

.....

¹⁸Rü Yaréyi rü nüxü nayexma ga 162 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Enóqui.

.....

²¹Rü Enóqui rü nüxú¹ nayexma ga 65 ga tauncü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Matucharéü. ²²Rü nüma ga Enóqui rü guxüguma Tupanaarü ngúchaüácüma namaxü. Rü Matucharéü buxguwena rü 300 ga tauncü namaxü ga Enóqui. Rü nüxú¹ nayexma ga togü ga nanegü rü naxacügü. ²³Rü yemaacü 365 ga tauncüwa nangu nax namaxúxü. ²⁴Rü yema nax guxüguma Tupanaarü ngúchaüácüma namaxúxü ga Enóqui, rü wüxi ga ngunexügu ngürümare inarütaxu yerü Tupana nayaga. ²⁵Rü Matucharéü rü nüxú¹ nayexma ga 187 ga tauncü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Laméqui. ²⁶Rü yemawena ga Matucharéü rü 782 ga tauncü namaxü. Rü nüxú¹ nayexma ga naigü ga nanegü rü naxacügü. ²⁷Rü yemaacü 969 ga tauncüwa nangu nax namaxúxü ga Matucharéü. Rü yexgumaepüx ga tauncügu nayu. ²⁸Rü Laméqui rü nüxú¹ nayexma ga 182 ga tauncü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Noé.

.....

³²Rü Noé rü yexguma nüxú¹ nayexmagu ga 500 ga tauncü rü nüxú¹ nayexma ga tamaepüx ga nanegü ga Chéü rü Cáü rü Yafé.

Chixexü naxügü ga duüxügü

6 ¹Rü yexguma ga duüxügü rü inanaxügü ga nax yamuxü ga guxü ga naanewa.

.....

⁵Notürü ga Cori ya Tupana rü nüxú¹ nadau nax poraäcü chixexü naxügüxü rü chixexüguxicatama naxinüexü. ⁶Rü yemaçax ga Tupana rü poraäcü nangechaü rü nüxú¹ nangux nax

naxüäxü ga guma duü. ⁷Rü poraäcü nangechaüácüma nhanagürü: —Tá ichayanaxoxëxë i ngëma duüxügü i changoxëëxü, rü ngëxgumarüxü tá ta ichayanaxoxëxë i ngëma naxünagü, rü naexügü, rü ngëma naexügü i nhaxtüanegu nügü itügüxü, rü werigü erü choxü nangux nax chanangoxëëxü —nhanagürü. ⁸Notürü ga Noé rü mexü Tupanapexewa naxü rü yemaçax ga Tupana rü poraäcü Noémaxá nataäxë. ....

Noéweü

¹³Rü yemaçax ga Tupana rü Noéxü nhanagürü: —Nhuxma rü marü tá chanaxü nax chayanaxoxëëxü i guxüma i duüxügü erü nagagu nangexma i taxü i máeta i nhaa naanewa. Rü ngëmaçax tá chanaguxëxë i ngëma duüxügü wüxigu namaxá i guxüma i nhama i naanewa ngëxmaxü. ¹⁴¡Rü naxü ya wüxi ya wapuru nawa ya nai ya ägüne! ¡Rü yaxüarü ucapuax i naxmachiäguwa! ¡Rü oxwümaxá nawa i nacuchitagü i aixepewa rü düxétüwa nax tama yachuruxüçax! ¹⁵Rü nhaa tá nixi i norü ta ya yima wapuru: rü 135 métru tá nixi i norü maç, rü 22 métruarü ngäxü tá nixi i norü taxmachiä, rü 13 métruarü ngäxü tá nixi i norü máxchane. ¹⁶¡Rü tamaepüxgu tá cunaxünagüchixü! ¡Rü guxücüwawa i naáxüarü ngaicamána tá cunaxü i norü iäxacügü! ¡Rü wüxicüwawa tá cunaxü i naäx! ¹⁷Eri núma tá chanamu ya taxüchicü ya mucü nax guxüwama inanguanexüçax rü nayuxüçax i guxüma i taxacü i maxüáxü i guxü i naanewa. Rü guxütáma nayue. ¹⁸Notürü cumaxá

ichaxuneta rü yima wapuruwa tá cuxũ chamaxẽxẽ tũmamaxã ya cuxmax rü cunegü rü cunexũgü. ¹⁹Rü ngẽxgumarũxũ tá ta wapurugu cuyamuũ i taxrechigü i naguxũraũxũ i naexũgü i nhama i naanewa ngẽxmagũxũ, rü wüxi i yatũxũ rü wüxi i ngexũ nax curũxũ namaxẽxũcax. ²⁰Rü ngẽmaãcü tá wapurugu nichoũ i taxrechigü i naguxũraũxũ i naexũgü, rü naxũnagü, rü werigü, rü ngẽma naxtanecamaxã nhaxtũanegu itũgũxũ nax ngẽmaãcü namaxẽxũcax. ²¹¡Rü nhũxmachi nanutaquexe i naguxũraxũxũ i nawemü rü namaxã nanguxũ nax cuma rü guxũma i ngẽma naexũgü rü ngẽmamaxã pexãwemũxũcax! —nhanagürü. ²²Rü nũma ga Noé rü nayanguxẽxẽ ga guxũma ga yema Tupana namaxã nüxũ ixuxũ.

.....

Mucü ga taxũchicü

7 ⁶Rü yexguma inanguxgu ga nhaa naane namaxã ga guma mucü ga taxũchicü, rü nũma ga Noé rü nüxũ nayexma ga 600 ga norü taunecü. ⁷Rü Noé rü wüxigu nanegũmaxã rü naxmaxmaxã rü naneãxgũmaxã guma wapurugu nichoũ nax tama dexã nanadaixũcax. ⁸⁻⁹Rü yexgumarũxũ ta guma wapurugu nichoũ ga yema naxũnagü ga imexũ nax Tupanaxũ namaxã yacuãxũgũxũcax rü yema naexũgü ga tama yemawa mexũ, rü yema werigü, rü yema naxtanecamaxã nhaxtũanegu nügü itũgũxũ. Rü taxrechigü nichoũ rü wüxi ga yatũxũ rü wüxi ga ngexũ yema Tupana Noémaxã

nüxũ ixuxũrũxũ. ¹⁰Rü marü 7 ga ngunexũ nawena ga guma wapurugu nax yachoũxũ, rü inaxügü ga nax inanguxũ ga nhaa naane. ¹¹Rü yexguma Noéaxũ yanguxgu ga 600 ga taunecü rü wüxi ga tauemacü rü 17 ga ngunexũ, rü yema ngunexũgutama nixĩ ga yawáixũchiügũxũ ga dexã ga mártamawa rü yawãxnaxũgũxũ ga dexã ga dauxũgũxũ i naanewa. ¹²Rü 40 ga ngunexũ rü 40 ga chũtaxũ napuecha ga nhaa naanewa. ¹³Rü marü 7 ga ngunexũ naxũpa nax inanguxũ ga nhaa naane rü yematama ngunexũgu nixĩ ga Noé ga yaxũexũ nagu ga guma wapuru tũmamaxã ga naxmax rü namaxã ga guma tamaepũx ga nanegü ga Chéũ rü Cáũ rü Yafé rü tũmamaxã ga guxema tamaepũx ga naneãxgü. ¹⁴Rü yexguma nagu yachoũgu ga guma wapuru, rü nichoũ ta ga naguxũraũxũ ga naexũgü ga naixnecücüãx, rü naexũgü i naxũna ixĩgũxũ, rü naguxũraũxũ ga naexũgü ga nhaxtũanegu nügü itũgũxũ rü naguxũraũxũ ga werigü. ¹⁵Rü guxũma ga yema naexũgü rü wüxigu Noémaxã guma wapurugu nichoũ. Rü taxrechigü nichoũ ga yema naguxũraũxũ ga naexũgü rü werigü. ¹⁶Rü nawũxiraxũxũ ga naexũgüwa rü nichoũ ga taxrechigü rü wüxi ga yatũxũ rü wüxi ga ngexũ, yerü yemaacü nixĩ ga Tupana ga Noémaxã nüxũ yaxuxũ. Rü yemawena rü nũma ga Cori ya Tupana rü nanawãxta ga iãx. ¹⁷Rü 40 ga ngunexũ nixĩ ga napuxũ. Rü narũbai ga dexã rü yexguma ga guma wapuru rü inayangũãchi. ¹⁸Rü yema nax yexeraãcü nabaichigũxũ ga dexã rü guma wapuru rü ningũnagũchigü. ¹⁹Rü poraãcü

narümaxũchi ga dexá rü yemaçax ga guma maxpúnegü rü woo máchanexũchigüine rü inayi. ²⁰Rü yexguma marü yabaixũxgu ga guxũnema ga maxpúnegü, rü naétü 7 ga métru nabainagü. ²¹Rü yemaacü nayue ga guxũma ga duũxũgü ga nhama ga naanewa maxẽxũ. Rü yexgumarũxũ ta nayue ga werigü, rü naxũnagü, rü naexũgü ga naixnecüçũx, rü yema naxtanecamaxã nügü itügũxũ. ²²Rü yemaacü nayue ga guxũma ga taxacü ga dauxchitawa yexmagũxũ rü maxũáxũ rü ingũãcütüxũ. ²³Rü Noé rü guxũma ga guma wapuruwa yexmagũxũicatama namaxẽ. Notürü guxũma ga yema togü ga tama wapuruwa yexmagũxũ rü nayue ga duũxũgü, rü naexũgü, rü naxũnagü, rü werigü, rü naexũgü ga naxtanecamaxã nhaxtúanegu ixĩxũ. ²⁴Rü 150 ga ngunexũ rü guxũwama inangu ga naane.

Inayacuax ga mucü rü ínixe

8 ¹Notürü ga Tupana rü tama Noéxũ inayarüngüma, rü tama nüxũ inayarüngüma ga guxũma ga yema naexũgü ga wüxigu Noémaxã wapuruwa yexmagũxũ. Rü yemaçax ga Tupana rü nayabuanexẽxẽ, rü yema dexá rü inanaxügü ga nax íyaxexũ. ²Rü narüwãxtaxũgü ga dexá ga mártamawa yagoxũchiügũxũ rü dexá ga dauxũwa iwãxnaxũgũxũ rü ínayachaxãchi ga nax napuxũ. ³⁻⁴Rü yexguma ga yema dexá rü ínixechigü. Rü 150 ga ngunexũguwena rü marü poraãcüxüra ínixechigü ga dexá. Rü meama norü 7 ga tauemacüarü 17 arü ngunexũgu rü guma wapuru rü maxpúne ga

Araráchiwa nayaxũx rü yexma ínixexũ. ⁵Rü ínixechigü ga dexá rü 3 ga tauemacüguwena rü nangox ga maxpúnetapexegü. ⁶Rü 40 ga ngunexũguwena rü Noé nayawãxna ga wüxi ga norü íãx ga guma wapuru. ⁷Rü ínanamuxũchi ga wüxi ga ngurucu, notürü yema ngurucu rü nu ne nananhamare yerü taũta nipaane. ⁸Rü yemawena ga Noé rü wüxi ga muxtucuxũ ínamuxũchi nax nüxũ nacuáxũçax rü ngoxi marü yapaane. ⁹Notürü ga guxema muxtucu rü wenaxarü wapuruçax tatáegu yerü taxuguma tayarüwaxéga, yerü tautama aixcuma ínixexechi ga dexá. Rü yemaçax ga Noé rü tümacax ínaxuxuchimexẽ rü wenaxarü wapuru guxũ nimucuchi. ¹⁰Rü to ga 7 ga ngunexũ ínananguxẽxẽ, rü yemawena rü wenaxarü muxtucuxũ ínamuxũchi. ¹¹Rü yexguma marü nachütachaũgu rü ítangu ga guxema muxtucu. Rü tümapawexegu wüxi ga oríwachacüxü yéma ne tange. Rü yemawa nüxũ nacuax ga Noé ga marü nax yapaanechigũxũ. ¹²Rü wenaxarü 7 ga ngunexũ ínananguxẽxẽ rü yemawena rü wenaxarü tüxũ ínamuxũchi ga guxema muxtucu. Notürü ga guxema muxtucu rü marü tama tatáegu. ¹³Rü yexguma Noéaxũ nayexmagu ga 601 ga norü taunecü, rü marü nipaane. Rü 29 ga ngunexũ ngupetũxguwena rü Noé ínanangegüaxũ ga guma wapuru nax yéma ínadxuchixũçax. Rü nüxũ nadau ga marü nax yapaanexũ. ¹⁴Rü norü taxre ga tauemacüarü 27 arü ngunexũgu rü marü aixcuma nipaane. ¹⁵⁻¹⁶Rü yexguma ga Tupana rü Noéxũ

nhanagürü: —¡Ínaxüe ya yima wapuruwa tûmamaxã ya cuxmax rü cunegü rü cuneãxgü! ¹⁷¡Rü ngëxgumarüxü ta i guxüma i naexügü, rü naxünagü, rü werigü, rü ngëma naxtanecamaxã nhaxtúanegu ixixü i cumaxã ngëxmagüxü, rü ínamuü nax guxüwama naxixüçax rü ngëmaäcü nügü nax yamuxëëxüçax rü napaxëëgüaxüçax i naane! —nhanagürü. ¹⁸Rü yexguma ga Noé rü naxmax rü nanegü rü naneãxgü rü ínachoü nawa ga guma wapuru. ¹⁹Rü yexgumarüxü ta ínachoü ga guxüma ga naxünagü, rü naexügü ga naixnecücüãx, rü werigü, rü guxüma ga yema naxtanecamaxã ixixü. ²⁰Rü yemawena ga Noé rü Tupanacax nanaxü ga wüxi ga ãmarearü guchicaxü. Rü nayayaxu ga nhuxre ga yema naxünagü rü werigü ga mexü nax namaxã nüxü yacuaxüüxüçax. Rü Cori ya Tupanacax nanadai rü yema ãmarearü guchicawa ínanagu. ²¹Rü yexguma Cori ya Tupanaxü napaxgu ga yema naema rü nüma rü namaxã nataãxë. Rü nhanagürü: —Tagutáma wena chixexü namaxã chaxuegu i nhaa naane nagagu i ngëma duüxügü woo yexguma noxritama chanangoxëëgux i ngëma duüxügü rü chixexügüxícata narüxinüe. Rü ngëxgumarüxü ta tagutáma wena chanadai i guxüma i naexügü i ngëma nhuxmax namaxã chaxüürüxü. ²²Rü nhuxmax i nhaa naane nangexmaxü rü tagutáma inarüxo nax natoegüxü i duüxügü rü yaxoxü i nanetügü. Rü tá nangexma i nianexü rü gáuanexü, rü tá nayima ya mucü rü taunecü, rü ngunexü rü chütaxü —nhanagürü.

Tupana rü Noémaxã nanaxuegu nax tagutáma wena mucümaxã napoxcueãxü i duüxügü

9 ¹Rü Tupana rü nhaa mexü ga dexa Noémaxã rü nanegümaxã naxuegu, rü nhanagürü: —¡Pimu rü penapaxëxë i nhaa naane! ²Rü guxüma i naexügü i nhama i naanewa ngëxmagüxü rü tá pexü namuüe. Rü pexmexwa chanangexmagüxëxë i guxüma i ngëma ixüüxü, rü ngëma nhaxtügu ixixü, rü ngëma márwa maxëxü. ³Rü guxüma i naexügü i nhaa naanewa ngëxmagüxü rü nanetügü rü name nax penangóxü. Erü chama rü marü pexna chanaxuaxü i ngëma. ⁴¡Notürü taxütáma penangöx i ngëma namachi i ägüxü! Erü yimá nagüwa nixi i nangexmaxü i maxü. ⁵⁻⁶Rü tá nüxna chaca i ngëma duüxü i texéxü imáxü rü ngëma naexü i wüxiéxü imáxü. Rü wüxichigü i duüxü rü tá nüxna chaca naxçax i norü maxü i ngëma namücü i yamáxü. Rü ngëxguma texé wüxi ya duëxëxü imaxgu, rü nüma rü tá to i duüxü nayamax erü tüxü nimax ya yíxema Tupana nügüraxüäcü tüxü úxe. ⁷Notürü i pemax ¡rü pimuxacü rü penapaxëxë i nhaa naane namaxã i pexacügü rü petaagü! —nhanagürü. ⁸Rü yexguma ga Tupana rü Noéxü rü nanegüxü nhanagürü: ⁹⁻¹¹—Düçax, chama rü pemaxã rü petaagümaxã chanaxuegu, rü guxüma i ngëma werigü rü naxünagü rü naexügü i pemaxã yima wapuruwa íchoüxümaxã chanaxuegu rü tagutáma wena mucümaxã chanadai i guxüma i taxacü i nhaa naanewa maxëxü. Rü ngëmacax tagutáma wena nangexma ya wüxi ya

mucü ya taxüchicü ya nadaicü i guxüma i taxacü i nhama i naanewa maxëxü. Rü ngëma chorü uneta rü tagutáma naxüchicüxü. ¹²Rü nhaa tá nixí i norü cuaxruxü i ngëma chorü uneta i guxügutáma ngëxmaechaxü i pemaxá rü guxüma i naexügümaxá chaxueguxü. ¹³Rü dücax, rü caixanexüwa tá chanangoxëxë ya yima chorü chirapa nax yimawa nüxü pecuáxüçax nax aixcuma yixixü i ngëma pemaxá rü guxüma i nhama i naanewa maxëxümaxá chaxueguxü. ¹⁴Rü ngëxguma dauxüwa chanangoxëëgu i caixanexü, rü yima chirapa rü ngëma tá nangox. ¹⁵Rü ngëxguma tá nüxna chacuaxächi ga yema pemaxá rü guxüma i naexügümaxá chaxueguxü nax tagutáma wena nangexma ya wüxi ya mucü ya taxüchicü ya pexü daicü —nhanagürü.

.....

Torre ga máchanexüchine ga Babéuwa naxügüne

11 ¹Rü yexguma ga guxüma ga duüxügü rü wüxitama ga nagawa nidexagü. ²Rü ínachoxü nawa ga yema naane ga üaxcü ne üxüwaama yexmaxü. Rü nawa nangugü ga wüxi ga nachica ga metachinüxü ga Chináxanewa yexmaxü. Rü yexma naxächiügü. ³⁻⁴Rü wüxi ga ngunexügu rü nügiümaxá nidexagü rü nhanagürügü: —¡Ngixá tanaxü ya wüxi ya íane rü wüxi i torre i máchanexüchixü i dauxüguxü i naanewa nguxü! Rü ngëmaäcü tá nata i tachiga rü wüxiwa tangexmagü rü taxütáma yigüna tixígachi —nhanagürügü. Rü yemacax

nutachicüxü mucüma ga tiyúru nanaxügü rü nhuxüchi ínanagu. Rü ceméütucharachicüxü rü oxwüchara nixí i norü tiyúruarü nhaxcuruxü. Rü yemaacü tiyúrumaxá nanaxügü ga yema torre ga dauxüguxü ga naanewa nguxchaxüxü. ⁵Notürü nüma ga Cori ya Tupana rü ínarüxí nax íyadauáxüçax ga guma íane rü yema torre ga duüxügü íxügüxü. ⁶Rü nügiüáëwa nhanagürü: —Nhaa duüxügü rü wüxiwatama nangexmagü rü wüxitama i nagawa nidexagü. Rü ngëmacax nixí i naxügüáxü i nhaa puracü. Rü nhuxmax rü nataxuma i taxacü i tá íyachaxächigüxëxü nax nüxü naxoexüçax i ngëma. ⁷Rü ngixá ítarüxígü nax naguxüraüxü i nagawa yadexagüxëëchigüxüçax nax tama nügiuga nacuaxgüxüçax i ngëma duüxügü! —nhanagürü. ⁸Rü yemaacü nixí ga Cori ya Tupana ga guxü ga naanegu nawooneáxü ga yema duüxügü. Rü yemaacü nüxü narüxoe ga nax naxügüáxü ga guma íane. ⁹Rü guma íane rü Babégu naxáëga yerü yema nachicawa nixí ga Cori ya Tupana nangoxëëxü ga muxüma ga toraxüxü ga naga nax to ga nagawachigü yadexagüxü ga nhama ga naanecüäx ga duüxügü. Rü yemaacü guxü ga naanegu Tupana nanawoone.

Chéütaagüchiga

¹⁰Rü nhaagü nixí ga nataagü ga Chéü ga Noé nane. Rü taxre ga taunecü nawena ga guma mucü ga taxüchicü ga yexguma Chéü nüxü yexmagu ga 100 ga taunecü, rü nabu ga nane ga Arfacháyi. ¹¹Rü yemawena ga Chéü rü 500 ga

taunecü namaxũ rü nüxũ¹¹ nayexma ga togü ga nanegü rü naxacügü ga ingexũ.
 12Rü Afacháyi rü nüxũ¹² nayexma ga 35 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Chára.

.....

14Rü Chára rü nüxũ¹⁴ nayexma ga 30 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Ebéu.

.....

16Rü Ebéu rü nüxũ¹⁶ nayexma ga 34 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Peréchi.

.....

18Rü Peréchi rü nüxũ¹⁸ nayexma ga 30 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Réu.

.....

20Rü Réu rü nüxũ²⁰ nayexma ga 32 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Cherúchi.

.....

22Rü Cherúchi rü nüxũ²² nayexma ga 30 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Naó.

.....

24Rü Naó rü nüxũ²⁴ nayexma ga 29 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Terá.

.....

26Rü Terá rü nüxũ²⁶ nayexma ga 70 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Abráũ. Rü gumawena nabue ga nanegü ga Naó rü Aráũ.

Terátaagü

27Rü nhaa nixĩ ga nataagü ga Terá. Rü nüma ga Terá rü nüxũ²⁷ nayexma ga tamaepüx ga nanegü. Rü Abráũ rü Naó rü Aráũ nixĩ. Rü nüma ga Aráũ rü

Lónatü nixĩ. 28Rü guma Aráũ rü ñane ga Ur ga Caudéuanewa yexmanegu nayu. Rü nanatüxũpa nayu nagutama ga guma ñane ga nagu nabuxũne. 29Rü Abráũ rü Charáímaxã naxãxmax rü Naó ga Míucamaxã. Rü ngĩma ga Míuca rü Aráũaciü ga Íscaeyax iyixĩ. 30Notürü ga Charáí rü taguma ixãxaciü. 31Rü Terá rü ñane ga Urwa ínaxũxü ga Caudéuanewa nax Canaáanewa naxũxũcax. Rü yéma nanaga ga nane ga Abráũ rü nataxa ga Ló rü naneãx ga Charáí. Rü yexguma guma ñane ga Aráũwa nangugügu rü yexma naxãchiũgü. 32Rü guma íanegu nixĩ ga nayuxü ga Terá ga yexguma 205 ga taunecü nüxũ³² yexmagu.

Tupana rü Abráũcax naca

12 1Rü wüxi ga ngunexũgu ga Cori ya Tupana rü Abráũxü nhanagürü: —Ínaxũxü nawa i ngẽma curü naane, rü ngẽma nawogü i cutanũxũgü! ¡Rü ngẽma natax ya cunatüpata nax ngẽma naane i chama tá cuxũ chawẽxüwa cuxũxũcax! 2Erü tá nüxũ charüngũxẽxẽ i cutaagü nax yamuxũcax rü wüxi i taxü i nachixũane nawa ngóxũcax. Rü tá mexü cumaxã chaxuegu rü tá cuxũ chatachigaxẽxẽ. Rü cugagu tá mexü nayauxgü i togü. 3Rü mexü namaxã tá chaxuegu i ngẽma duũxũgü i mexü cumaxã uegugũxü. Rü chixexü tá namaxã chaxuegu i ngẽma duũxũgü i chixexü cumaxã uegugũxü. Rü cugagu tá nixĩ i mexü namaxã chaxueguxü i guxũma i duũxũgü i nhama i naanewa ngẽmagũxü —nhanagürü. 4Rü yemaaciü ga nüma ga Abráũ rü ínaxũxü ga Aráũwa, yema Cori ya Tupana namaxã nüxũ⁴ ixuxũãcüma.

Rü nüma rü nüxúú nayexma ga 75 ga taunecü ga yexguma yema naanewa ínaxúxúxgu nax Canaáanewa naxúxúçax. ⁵⁻⁶Rü ngíxú niga ga naxm̄ax ga Charaí, rü namágü ga Ló rü ta niga. Rü nayagagü ta ga norü duúxúgü ga Aráúwa nüxú yangaúxú. Rü yexgumarúxú ta nayana ga guxúma ga norü yemaxúgü. Rü yexguma Canaáanewa nanguxgu ga Abráú, rü naxüpetü nhuxmata Chiquéú ga íanewa nangu. Rü yema carabáyunecü ga uxtúxú ga Morégu áégaxúgu naxúchiú. Rü yexguma rü yema naanegu naxáchiúgü ga Canaátanúxúgü. ⁷Rü yema nachicawa rü Cori ya Tupana rü Abráuçax nangox. Rü nhanagürü nüxú: —Nhaa naane tá nixí i cutaagüna chaxáxú —nhanagürü. Rü yexguma ga Abráú rü yexma Tupanaégagu nanaxü ga wüxi ga ámarearü guchicaxú yerü yéma naxçax nangox. ⁸Rü yemawena rü nhuxúchi yema ínamáxpúxanexúwaama naxü ga Betéuarü íanearü léstewaama, rü yexma naxáchiú. Rü yema nachica rü íane ga Betéu rü íane ga Áiarü ngáxúwa nayexma. Rü yexma nanaxü ga wüxi ga ámarearü guchica rü yéma nayumüxé rü Tupanaarü ngúxéçax ínaca. ⁹Rü ínaxúáchi ga Neguébianewa rü inape ga ínachütaxúwa rü yemaacü ínixü nhuxmata Neguébianewa nangu.

Eyítuanewa nayexma ga Abráú

¹⁰Rü yexgumaüçüxü rü nangebüane ga guxú ga yema naanewa. Rü yemaçax ga Abráú rü Eyítuanewa naxü nax yexma yaxáchiúxúçax. Yerü ga noxri ínayexmaxúwa rü poraácü taiya nüxú nangux. ¹¹Rü yexguma marü

Eyítuanewa nanguxchaúgu ga Abráú rü naxm̄ax ga Charaíxú nhanagürü: —Düçax, chama rü meama nüxú chachuax rü wüxi i nge i mechametüxüchicü quixí. ¹²Rü ngéxguma ngéma Eyítuanecüáx cuxú daugü rü nhanagürügü tá: “Nhaa nge rü daa yatüm̄ax iyixí”, nhanagürügü tá. Rü ngéxguma rü tá choxú nim̄axgü rü naxm̄axú tá cuxú nigagü. ¹³Rü nhuxmax nax mexú choxú ngupetüxúçax rü tama cugagu choxú yam̄axgüxúçax ;rü namaxá nüxú ixu nax chaueyax nax quixíxú! —nhanagürü. ¹⁴Rü yexguma Eyítuanewa nanguxgu ga Abráú, rü ga yémacüáxgü rü Charaíxú nadaugü ga nax namechametüxüchixú. ¹⁵Rü yexgumarúxú ta ga yema nachixúanearü áéxgacüarü ngúxéèruúgü rü ngíxú nadaugü. Rü norü áéxgacü ga Faraóúmaxá ngíxú nayarúxugü ga nax namechametüxüchixú ga yema nge. Rü nhuxúchi naxútawa ngíxú nagagü. ¹⁶Rü Charaígagu rü meama Abráúxú nayaxu ga guma áéxgacü. Rü Abráúna nanamugümare ga carnérugü, rü wocagü, rü búrugü, rü camérugü, rü puracütanúxú ga yatúxúgü rü ngexúgü. ¹⁷Notürü ga Cori ya Tupana rü Charaígagu taxú ga daaweane naxçax ínanguxéxé ga guma áéxgacü ga Faraóú rü natanúxúgü. ¹⁸Rü yemaçax ga Faraóú rü Abráuçax nangema rü nhanagürü nüxú: —¿Tüxcüú tama mea cugü quixu rü tama chamaxá nüxú quixu nax cum̄ax yixíxú i nhaa nge? ¹⁹Rü cuma nüxú quixuxgu rü cueyax iyixí. ¿Rü taxacü chi ngupetüxú ega çaxm̄axú ngíxú chixíxééxgu? Rü ngéma iyixí. ;Rü ngíxú iga rü ínaxúxü i nua!

—nhanagürü. ²⁰Rü yexguma ga nüma ga Faraóü rü norü duũxũgũxũ namu nax Eyítuanewa ínamuxũchigüãxũcax ga Abráü wüxigu ngĩmaxã ga naxmax rü guxũma ga norü yemaxũgü.

Nügüna nixĩgachi ga Abráü rü Ló

13 ¹Rü yexguma Eyítuanewa ínaxũxũxgu ga Abráü naxmaxmaxã rü guxũma ga norü yemaxũmaxã, rü wenaxarü Neguébianecax natáegu. Rü namágü ga Ló rü nawe narũxü. ²Rü Abráü rü poraãcü namuarü yemaxũgũãxũchi ga úiru rü diêrumü rü muxũma ga naxũnagü. ³Rü inaxũãchi ga Neguébianewa rü iyapechigüãcüma nixü nhuxmata ãane ga Betéuwa nangu. Rü wenaxarü ãpaacü nagu naxãchiũxũ ga nachica ga Betéu rü Áiarü ngãxũwa yexmaxũwa nangu. ⁴Rü yema nixĩ ga yema nachica ga ãpaacü ãmarearü guchicaxũ nagu naxũxü. Rü yéma nayumüxê rü Cori ya Tupanaarü ngũxêcêcax ínaca. ⁵Rü yexgumarũxũ ta ga Ló rü nanepü ga Abráürũxũ namuarü yemaxũãxũchi. Rü nüxũ nayexma ga muxũma ga carnérugü, rü wocagü, rü norü duũxũgü ga naxũtagu pegũxũ. ⁶Notürü ga yema nachica ga nawa nayexmagũxũ rü tama ningu ga nabü naxcax ga yema muxũma ga naxũnagü. Rü yemaçax ga Abráü rü Ló rü taxucürüwama wüxiwa nayexmagü, yerü ga naxũna rü nayangechica. ⁷Rü yemaçax ga Abráüarü carnéruarü daruũgü rü Lóarü carnéruarü daruũgü rü tama nügümaxã nataãxêgü, rü nügü nadaiũxũ. Rü yexgumarũxũ ta yema naanegu naxãchiũgü ga Canaãcüãxgü rü

Ferechéutanüxũgü. ⁸Rü yemaçax ga Abráü rü wüxi ga ngunexũgu Lómaxã nidexa rü nhanagürü: —Cuma rü chama rü yigütanũxũ tixĩgü rü ngêmacax tama name nax yigüchi íxaieçü. Rü tama name nax taxũnaarü daruũgü rü nügü nax nadaiechaxũ. ⁹Rü dücax, rü ngêma nixĩ i guxũma i nhaa naane nax cuma nüxũ quidaugũxũcax rü cunayaxuxũcax i ngêma cuxũ ngüchaũxũ. Rü ngêmaãcü tá yigüna tixĩgachi. Rü ngêxguma cuma nórchiwaama cuxũchaũgu, rü chama rü tá súwaama chaxü. Notürü ngêxguma cuma súwaama cuxũchaũgu, rü chama rü tá nórchiwaama chaxü —nhanagürü. ¹⁰Rü yexguma ga Ló rü natü ga Yurdáüpechinügu nidau, rü nüxũ nadau ga nax nabacaxũ ga maxêgü nhama Tupana inatoxürũxũ, rü poraãcü nadexáãxũ ga yema naane nhuxmata guma ãanexacü ga Choáwa nangu. Rü Eyítuanerũxũ nixĩ ga nax nameanexũchixü. (Rü yemaacü nixĩ ga noxri taxüta Cori ya Tupana ínaguxgu ga guma ãanegü ga Chodóma rü Gomóra.) ¹¹Rü yexguma ga Ló rü nanayaxu ga guxũma ga yema naane ga Yurdáüpechinüwa üxü. Rü yemaacü yema naane ga noxri nawa nayexmagũxũarü léstewaama naxü. Rü yemaacü nixĩ ga Abráü rü Ló ga nügüna yaxĩgachixü. ¹²Rü nüma ga Abráü rü yexmatama Canaãgu naxãchiũ, rü Ló rü guma ãanegü ga Yurdáüpechinüwa yexmagünegu nayaxãchiũ ga Chodómaarü ngaicamána. ¹³Rü guma ãanewa nixĩ ga guxũma ga duũxũgü ga yachixecümaxũchixü rü poraãcü chixexü naxügũxũ ga Tupanapexewa. ¹⁴Rü yexguma marü yaxũgachixgu ga

Ló, rü Cori ya Tupana rü Abráũmaxã nidexa rü nhanagürü: —¡Ngẽma ícuchixũwatama rü mea guxũgu nadawenü i nórchigu rü sũgu rü léstegu rü oéstegu! ¹⁵Rü chama rü tá cuxna chanaxã i guxũma i ngẽma naane i nüxũ cudauxũ. Rü guxũgutãma cuxrũ rü cutaagüarü tá nixĩ. ¹⁶Rü chama rü tá chayamuxẽxẽ i cutaagü rü nhama naxnecütexerüxũ tá namuxũchi. Rü ngẽmaãcü taxúetãma tayaxugü i ngẽma cutaagü. ¹⁷Rü inachi rü nagu rüxü i guxũma i norü max rü norü tatachinü i nhaa naane! Erü chama rü tá cuxna chanaxã —nhanagürü. ¹⁸Rü yexguma ga Abráũ rü inaxũãchi. Rü Maréarü carabáyunecügu nayaxãchiũ ga ãane ga Ebróũarü ngaicamána. Rü yexma nanaxü ga wüxi ga ãmarearü guchica nax yéma Cori ya Tupanaxũ yacuaxũüxũcax.

Abráũ rü Lóxũ nayapu

14 ¹Rü yexguma Marégu naxãchiũgu ga Abráũ, rü Āraféu rü ãane ga Chináxarü ãẽxgacü nixĩ, rü Arióqui rü ãane ga Eráũarü ãẽxgacü nixĩ, rü Quedoraumé rü ãane ga Eláũarü ãẽxgacü nixĩ, rü Tidáu rü ãane ga Goĩarü ãẽxgacü nixĩ. ²Rü guxũma ga yema ãẽxgacügü rü nügü nadai namaxã ga Béra ga ãane ga Chodómaarü ãẽxgacü, rü Bichá ga Gomóraarü ãẽxgacü, rü Chinábi ga Ayimáarü ãẽxgacü, rü Chemebéx ga Chebofũarü ãẽxgacü, rü norü ãẽxgacü ga ãane ga Belá ga Choágu áegane.

.....

¹¹Rü yema rüporamaegüxũ ga ãẽxgacügü rü nayana ga guxũma ga Chodóma rü Gomórácũxgüarü nabü rü

yemaxũgü. Rü yemaacü ínixĩ. ¹²Rü guma Ló ga Abráũmágüxũ rü ta nigagü wüxigu namaxã ga guxũma ga norü yemaxũgü, yerü nüma rü ta Chodómacũx nixĩ. ¹³Notürü nayexma ga wüxi ga yatü ga inhaxũ rü Abráũ ga Ebréutanüxũ íxícũmaxã nüxũ nayarüxu ga yema ngupetüxũ. Rü nüma ga Abráũ rü Maré ga Amuréu íxícüarü carabáyunecügu naxãchiũ ga yexguma. Rü nüma ga Maré rü Ecúenexẽ rü Anéxenixẽ nixĩ. Rü nümagü rü Abráũétüwa naxügü. ¹⁴Rü yexguma Abráũ nüxũ цаxgux ga namágü ga Lóxũ nax yayauxgüxũ, rü nanaxítaquexexẽ ga norü duũxũgü ga naxütawa yaexũ. Rü 318 ga yatügü nixĩ ga guxũwama. Rü yemamaxã inaxũãchi nax yema ãẽxgacügüwe nax nangẽgüxũcax. Rü guma ãane ga Dáũgu nüxũ nayangau. ¹⁵Rü yemaarü chütaxũgu rü Abráũ rü norü duũxũgũmaxã yema ãẽxgacügüxũ ínayabaxgü. Rü nawe ningẽxütanü nhuxmata Óbaarü ãane ga Damácuarü nórchiwa yexmanewa nangugü. ¹⁶Rü nüxna nanapuxũ ga guxũma ga yema yanaxũ. Rü yemaacü ga Abráũ rü namágü ga Lóxũ nayapu wüxigu namaxã ga guxũma ga norü yemaxũgü. Rü yexgumarüxũ ta tüxũ napuxũ ga guxema ngexegü rü guxema toxguãx ga duẽxẽgü.

Meuquichedéqui rü mexũ

Abráũmaxã naxuegu

¹⁷Rü yexguma Abráũ yabuxmüxẽẽgu ga Quedoraumé rü yema togü ga namücügü ga ãẽxgacügü, rü nüma ga Abráũ rü napatacax natáegu. Rü yexguma Chawéarü ngachitamüxũ ga ãẽxgacüarü Doxraegu ãégaxũwa nanguxgu ga Abráũ

rü guma Chodómaaru äëxgacü rü
 Abráucax yéma ninha nax norü
 taãxëmaxã nayauxãxüçax. ¹⁸Rü
 Meuquichedéqui ga ñane ga Charéüaru
 äëxgacü ga Tupana ya guxüétüwa
 ngëxmacüaru chacherdóte rü yematama
 namawa Abráüna nanaxã ga poü rü wüü.
¹⁹⁻²⁰Rü nhaa oremaxã mexü Abráümaxã
 naxuegu rü nhanagürü: —¡Tupana ya
 guxüétüwa ngëxmacü i dauxüguxü i
 naanearü üruxü rü nhama i naanearü
 üruxü rü poraãcü mexü cuwa naxü! ¡Rü
 namecümáxüchi ya Tupana ya
 guxüétüwa ngëxmacü ya curü uanügüxü
 cuxü rüporamaexëëxcü! —nhanagürü. Rü
 yexguma ga Abráü rü Meuquichedéquina
 nanaxã ga norü dízmu natanüwa ga yema
 yemaxügu ga wenaxarü napuxüxü. ²¹Rü
 yexguma ga guma Chodómaaru äëxgacü
 rü Abráüxü nhanagürü: —¡Choxna
 namugü i ngëma chorü düüxügü, notürü
 ngëma ngëmaxügü rü cuxruxü yixí!
 —nhanagürü. ²²⁻²³Notürü ga Abráü rü
 nanangãxü rü nhanagürü: —Chama rü
 marü Cori ya Tupana ya guxüétüwa
 ngëxmacü i dauxüguxü i naanearü üruxü
 rü nhama i naanearü ürüümaxã nüxü
 chixu rü taxuxütáma i taxacü choxrüxü
 chayaxu i ngëma cuxrü ixíxü, rü bai ya
 wüxi ya tünüta, rü bai i wüxi i
 chapatucunü, nax tagutáma choxü
 quixuxüçax nax cugagu yixíxü nax
 chamuarü ngëmaxüãxü —nhanagürü.
 .....

**Tupana rü Abráümaxã inaxuneta rü
 tá poraãcü nüxü narüngüxë**

15 ¹Rü yemawena rü wüxi ga
 chütaxügu rü Cori ya Tupana
 rü Abráüxü nüxü nadauxëxë ga wüxi ga

ëxüguxü ga taguma nüxü nadauxü rü
 namaxã nidexa rü nhanagürü nüxü:
 —¡Taxucaxma cumuü, Pa Abráü! Erü
 chama nixí i curü poxüruxü. Rü ngëma
 ngüxëë i tá cuxna chaxãxü rü tá
 nataxüchi —nhanagürü. ²⁻³Notürü ga
 Abráü rü Cori ya Tupanaxü nangãxü rü
 nhanagürü nüxü: —¿Taxacüwa choxü
 name i ngëma ngüxëë i chamaxã nüxü
 quixuxü? Erü meama nüxü cucuax nax
 nataxuxüma ya chaune. Rü ngëmacax i
 ngëma tá chawena nayaxuxü i chorü
 ngëmaxügü rü yimá chorü ngüxëëruxü
 ya Erieché ya Damácucüãx tá nixí
 —nhanagürü. ⁴Notürü nüma ga Tupana
 rü nanangãxü rü nhanagürü: —Ngëma
 tá cuwena nayaxuxü i curü ngëmaxügü
 rü cunexüchi tá nixí rü tama wüxi i
 düüxü i to i nachixüanecüãx ixíxü
 —nhanagürü. ⁵Rü nhuxüchi ga Cori ya
 Tupana rü düxétüwa Abráüxü naga, rü
 nhanagürü nüxü: —¡Dücax, mea
 dauxügu nadawenü rü yaxugu ya ëxtagü
 ega cuxü natauxchaxgu nax
 cuyaxugüxü! Rü ngëxgumarüxü tá ta
 nixí nax namuxü i cutaagü
 —nhanagürü. ⁶Rü Abráü rü Cori ya
 Tupanaaxü nayaxö, rü yemaçax nixí ga
 Tupana ga namaxã naxuegüãxü nax
 aixcumacü yixíxü. ⁷Rü Tupana rü
 nhanagürü nüxü: —Chama nixí i Cori
 ya Tupana chixíxü. Rü chama nixí ga
 cuxü íchamuxüchixü ga Urwa ga
 Caudéutanüxügüaru ñanewa nax cuxna
 chanaxãxüçax i nhaa naane nax
 guxügutáma cuxrü yixíxüçax
 —nhanagürü. ⁸Rü yexguma ga Abráü rü
 Cori ya Tupanaxü nangãxü rü
 nhanagürü: —¿Nhuxãcü tá nüxü
 chacuáxü nax aixcuma choxrü tá yixíxü

i nhaa naane? —nhanagürü. ⁹Rü Tupana nanangãxũ rü nhanagürü: —¡Nua naga i wüxi i woca rü wüxi i cábra rü wüxi i carnéru i tamaepüxaru taunecüãxchigüxũ! ¡Rü nua naga ta i wüxi i muxtucu rü nhüxüchi wüxi i naxacü! —nhanagürü. ¹⁰Rü yexguma ga Abráü rü yéma Tupanapexewa nanagagü ga guxũma ga yema naxũnagü. Rü ngãxũgu nanadategü rü nhüxüchi nügügu nanangãxgüchipanü. Notürü ga muxtucugü rü tama nanadategü.

.....

¹³Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü nhanagürü nüxũ: —Cumaxã nüxũ chixu rü ngêma cutaagü rü to i nachixüanewa tá namaxê. Rü ngémacüãxgü rü tá norü puracütanüxũ nayaxigüxêxê. Rü ngêmaãcü tá chixri namaxã nachopetü i 400 ya taunecü. ¹⁴Notürü chama rü tá ta chanapoxcu i ngêma nachixüanecüãxgü i chixri cutaagümaxã chopetüxũ. Rü ngêmawena rü tá íchanangüxüxêxê i cutaagü, rü tá namuarü ngêmaxüãxgü i ngêxguma ngêma ínachoxũgu.

.....

¹⁶Rü ngêxguma 400 ya taunecüguwena rü cutaagü rü tá nhaa naanecax nawoegu. Erü nhüxmax rü taũta nawa nangu nax chanapoxcuexũ i ngêma duũxũgü i Amuréutanüxũ i nhüxmax nhaa naanegu ächiũgüxũ —nhanagürü ga Tupana. ¹⁷Rü yexguma marü nachütagu rü guxũwama naxëanegux, rü ngürüãchi yéma nangox ga wüxi ga buetare ga üxüãxũ ga yéma icaixquexũ. Rü nangox ta ga wüxi ga üxüema ga iyãuxraxũ ga yema naxũna

ga rüdategüxũarü ngãxũmachatexewa gopetüemaxũ. ¹⁸Rü yematama ga ngunexũgu rü Abráümaxã inaxuneta rü nhanagürü nüxũ: —Chama tá cutaagüna chanaxã i guxũma i nhaa naane i Eyítuanearü natüwa inaxügu rü nhüxmatáta ngêma natü i Eufrátewa nangu —nhanagürü.

.....

Agáche rü ngïne ga Ismaéu

16 ¹Rü Charaí rü taguma nüxũ ixãxacü ga guma ngíte ga Abráü. Notürü ngixü iyexma ga wüxi ga ngixũtaxũ ga Eyítuanecüãx ga Agáche gu äégacü. ²⁻³Rü yemacax ga Charaí rü Abráüxũ ngígürügü: —Dücax, Pa Chamücüx, Cori ya Tupana rü tama nanaxwaxe nax chaxãxacüxũ. Rü ngêmacax cumaxã nüxũ chixu nax ngĩmaxã cumaxũxũ i ngêma chauxũtaxũ i Agáche. Rü bexmana ngêmana tá choxũ nangexma i chaunegü —ngígürügü. Rü Abráü rü Charaíaxũ nanayaxu ga yema namaxã nüxũ yaxuxũ. Rü yexguma ga Charaí rü yema Eyítuanecüãx ga Agáhecax ica rü Abráüna ngixũ imu naxmaxũ. Rü marü 10 ga taunecü Canaãanewa nayexmagü ga yexguma yema ngupetügu. ⁴Rü yexguma ga Abráü rü Agáchemaxã namaxũ rü nüxũ ixãxacü. Notürü yexguma ngígü yacuãxchigu ga nax naxãxacüxũ rü ngürü chiürapexewa ngígü írürta rü tama ngürü chiüraga ixĩnuchaũ. ⁵Rü yemacax ga Charaí rü Abráüxũ ngígürügü: —Cugagu nixĩ i Agáche i tama chauga naxĩnũxũ rü ngígü ínataxũ. Chamatama nixĩ ga cuxna ngixũ chamuxũ rü nhüxmax nax

naxãxacũxũ rü choxũ iriyexerachaũ. Rü Cori ya Tupana tá nixĩ ya nüxũ ixucũ rü texégagu yixĩxũ nax ngêma ngupetũxũ rü cugagu rüexna chaugagu —ngĩgürügü. ⁶Rü yexguma ga Abráũ rü ngĩxũ nangãxũ rü nhanagürü: —Dücax, cuxmexwa ingexma i ngêma cuxũtaxũ. ⁷Rü cuma cunaxwãxexũãcũma ngĩmaxã naxũ! —nhanagürü. Rü yexguma ga Charaf rü inaxügü ga Agáchexũ nax yamãxũxũ. Rü yemachãxwa ga Agáche rü düxwa iyaxũ. ⁷Notürü wüxi ga Tupanaarü orearü ngeruxũ i dauxũcüãx rü ínachianexũgu ngĩxũ nangau naxũtagu ga guma burawe ga chianexũ ga Chúrwa daxũ ga namacüwawa yexmacü. ⁸Rü ngĩxna naca rü ngĩxũ nhanagürü: —¿Pa Agáche i Charaxũtaxũx, ngextá ne cuxũ rü ngextá cuxũ i nhuxmax? —nhanagürü. Rü ngĩma rü inangãxũ rü ngĩgürügü: —Chixũ ngĩxna i chorü chiũra i Charaf —ngĩgürügü. ⁹Rü yexguma ga yema Tupanaarü orearü ngeruxũ i dauxũcüãx rü nhanagürü ngĩxũ: —¡Curü chiũracãx natáegu rü ngĩga naxĩnũ i guxũma i taxacü i cuxũ namuxũwa! —nhanagürü. ¹⁰Rü nhanagürü ta ngĩxũ: —Rü tá yexera chayamuxẽxẽ i cutaagü rü ngêmaãcü düxwa taxucürüwa texé tayaxugü. ¹¹Nhuxma rü cuxãxacü rü yatũxũ tá nixĩ. Rü Ismaégu tá cunaxüéga, erü Cori ya Tupana rü marü nüxũ nacuãx i ngêma guxchaxũ i cuxũ üpetũxũ —nhanagürü.

.....

¹³Rü yexguma yema dauxũcüãxmaxã yadexãxguwena rü Agáche rü ngĩgũmaxãtama ngĩgürügü: —Tupana ya choxũ daucü nixĩ. Rü woo choxũ nax

nadauxũ rü nhuxmax rü ta chamaxũ —ngĩgürügü.

.....

¹⁵Rü yemawena rü Abráũaxũ ixíraxacü ga Agáche rü Ismaégu nanaxüéga. ¹⁶Rü Abráũ nüxũ nayexma ga 86 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga Ismaéu.

Tupana rü Abráũmaxã inaxuneta

17 ¹Rü yexguma Abráũ 99 ga taunecü nüxũ yexmagu rü Cori ya Tupana naxçãx nangox rü nhanagürü nüxũ: —Chama nixĩ ya Tupana ya guxũétüwa ngêxmacü chixĩxũ. Rü chanaxwãxe i mea cumaxũ i chapexewa. ²Chama rü tá cumaxã ichaxüga rü tá chayamuxẽxẽ i cutaagü. Rü tá namuxũchi —nhanagürü. ³⁻⁴Rü yexguma ga Abráũ rü nhaxtũanegu nanangücuchi. Rü yoxni ga Tupana rü nidexachigüama rü nhanagürü: —Nhaãcü tá nixĩ i cumaxã nax ichaxügaxũ. Rü cuma tá nixĩ i norü oxĩ quixĩxũ i muxũtãma i nachixũanecüãx i duũxügü. ⁵Rü marü taxũtãma Abráũ nixĩ i cuéga. Rü nhuxmacürüwa rü tá Abraãũ nixĩ i cuéga erü muxũtãma i nachixũanecüãx i duũxügüarü oxĩ tá cuxũ chixĩxẽxẽ. ⁶Rü tá chayamuxẽxẽ i cutaagü rü tá namuxũchi. Rü ngêma cutaagü rü muxũtãma i nachixũanegü nangoxẽẽgü. Rü ngêma cutaagütanüwa tá nangexma i ãẽxgacügü ixĩgũxũ. ⁷Rü ngêma nhuxmax tá cumaxã rü cutaagũmaxã chaxueguxũ rü nhaa nixĩ: “Rü chama rü guxũgutãma curü Tupana chixĩ rü cutaagüarü Tupana chixĩ. ⁸Chama rü cuxna rü nüxna tá chanaxã i guxũma i nhaa Canaãane i nhuxmax

nawa cumaxũxũ. Rũ tá guxũgutáma norũ naane nixĩ i cutaagũ. Rũ chama rũ tá norũ Tupana chixĩ”, nhanagũrũ. ⁹⁻¹⁰Rũ Tupana rũ Abraáũxũ nhanagũrũ ta: —¡Notũrũ i cumax rũ cutaagũ rũ guxũgutáma peyanguxẽxẽ i ngẽma pemaxã nüxũ chixuxũ! Rũ dũcax, chanaxwaxe nax guxãma ya iyatũxe i petanũwa rũ ípewíechaxmũũpexechiraũgũxũ. ¹¹¡Rũ pegũ ípewíechaxmũũpexechiraũgũ! Rũ ngẽmawa tá nangox nax aixcuma peyanguxẽxẽ i ngẽma yigũmaxã nüxũ ixuxũ. ¹²Rũ nhũxmaũcũxũ rũ guxãma ya iyatũxe ya ngexwacax ixíraxe i petanũwa rũ 8 i ngunexũ tũxũ ngẽxmagu rũ name nixĩ i ítawíechaxmũũpexechiraũ. Rũ ngẽxgumarũũtama penaxwaxe i ngẽmaãcü penaxũ namaxã i guxũma i perũ puracũtanũxũ i to i nachixũãnecũãxũtawana naxçax petaxegũxũ rũ woo nanegũ. ¹³Rũ ngẽmaãcü ya guxãma i pema rũ perũ duũxũgũ, rũ chanaxwaxe i pegũ ípewíechaxmũũpexechiraũgũ. Rũ ngẽmaãcü guxũgutáma pexenewa nangox nax aixcuma peyanguxẽxẽxũ i ngẽma yigũmaxã nüxũ ixuxũ. ¹⁴Notũrũ ya yíxema tama tũgũ íwíechaxmũũpexechiraũxe rũ name nixĩ i noxtacũma pegũtanũwa tũxũ ípetaxũchi erũ tama tayanguxẽxẽ i ngẽma yigũmaxã ixunetaxũ —nhanagũrũ. ¹⁵Rũ Tupana rũ Abraáũxũ nhanagũrũ ta: —Rũ ngẽma cuxmax i Charaí, rũ marũ taxũtáma ngẽma nixĩ i ngíéga. Rũ nhũxmaũcũxũ rũ Chára tá nixĩ i ngíéga. ¹⁶Rũ chama rũ tá mexũ ngĩmaxã chaxuegu rũ tá cuxũ íxãxaci.

Rũ aixcuma ngẽmaãcü tá ngĩxũ charũngũxẽxẽ. Rũ muxũma i nachixũãnegũiarũ nõxẽ tá iyixĩ. Rũ ngẽma ngĩtaagũ rũ ãnegũiarũ ãẽxgacũgũ tá nixĩgũ —nhanagũrũ. ¹⁷Rũ yexguma ga Abraáũ rũ nhaxtũãnegu nanangũcuchi. Notũrũ nüxũ nacugũãcũma nũgũãẽwa nhanagũrũ: “¿Ëxna wũxi ya yatũ ya 100 ya taunecũ nüxũ ngẽxmacũ rũ tá naxãxaciũxũ nax papá yixĩxũçax? ¿Rũ Chára rũ tá naxãxaciũxũ nax marũ 90 ya taunecũ ngĩxũ ngẽxmaxũ?” nhaxũgu narũxĩnũ ga naãxẽwa. ¹⁸Rũ yexguma ga Abraáũ rũ Tupanaxũ nhanagũrũ: —Chierũ mexũ Ismaéumaxã cuxueguxgu —nhanagũrũ. ¹⁹Rũ Tupana nanangãxũ rũ nhanagũrũ nüxũ: —Pa Abraáũx, aixcuma nixĩ i ngẽma cumaxã nüxũ chixuxũ, rũ cuxmax i Chára rũ tá cuxũ íxãxaci. Rũ cuma rũ Isáquigu tá cunaxũéga. Rũ yimawa tá ningũ ga yema cumaxã nüxũ chixuxũ, rũ ngẽmaãcü tá guxũgutáma nüxũ charũngũxẽxẽ i nataagũ. ²⁰Rũ ngẽxgumarũxũ ta i Ismaéuçax rũ marũ cuxũ chaxĩnũ rũ yimá rũ tá ta mexũ namaxã chaxuegu. Rũ tá nüxũ charũngũxẽxẽ nax yamuxũchixũçax i naxacũgũ rũ nataagũ. Rũ yimá Ismaéu tá nixĩ i nanatũ i 12 i ãẽxgacũgũ i poraexũ. Rũ nataagũmaxã tá ichanachixẽxẽ i wũxi i taxũ i nachixũãne. ²¹Notũrũ yema chorũ uneta ga cumaxã nüxũ chixuxũ rũ tá ichayadaxẽxẽ nawa ya cune ya Isáqui i cuxmax i Chára ngĩne ya damarũũxcũ ya tauemacũgu tá bucũ i nai ya taunecũgu —nhanagũrũ. ²²Rũ yexguma marũ nüxũ nachauxgu ga Abraáũmaxã nax yadexaxũ ga Tupana, rũ Abraáũna

nixũgachi. ²³Rũ yematama ngunexũgu nixĩ ga Abraáu ga nane ga Ismaéuxũ ínawíechaxmiũpẽxechiraũxũ. Rũ yexgumarũxũ ta ínanawíũchaxmiũpẽxechiraũgũ ga guxũma ga norũ puracũtanũxũ ga naxũtagu buexũ rũ guxema tũmacax nataxexe. Rũ yemaacũ guxãma ga yatũxe ga nachiũwa yexmagũe ga nũxũ puracũexe rũ tũxũ ínawíũchaxmiũpẽxechiraũ yema Tupana namaxã nũxũ ixuxũrũxũ. ....

**Tupana rũ Abraáu maxã
inaxuneta rũ tá nũxũ nangexma
ya wũxi ya nane**

18 ¹Rũ wũxi ga ngunexũgu meama tocuchigu rũ Cori ya Tupana rũ Abraáu cax nangox ga Maréarũ carabáyuneciwa ga yexguma napataaxwa natoyane ga Abraáu. ²Rũ nadaanagũ ga Abraáu rũ nũxũ nadau ga tamaepũx ga duũxũ ga napexegu chigũxũ. Rũ yexguma ga nũma rũ inachi rũ paxa naxcax nixũ rũ napexegu nhaxtũanegu nanangũcuchi. ³Rũ nhanagũrũ: —Pa Corix, cuxũ chacaxxũ rũ tauxũ i yactacũma íquixũxũ. ⁴Rũ ngẽxguma cuxũ namexgu rũ tá íxraxũ i dexácax íchaca nax pegũ piyaxugũcutũgũxũcax. ¡Rũ nua carabáyupechitagu paxaãchi perũngũgũ! ⁵Rũ nhuxmax nax nua chapatawa pengugũxũ, rũ tá pexũ chachibüexẽxẽ nax ngẽmaãcũ peporaexũcax i namawa ega ipexĩxgu —nhanagũrũ. Rũ nũmagũ nanangãxũ: —Marũ name —nhanagũrũgũ. ⁶Rũ yexguma ga Abraáu rũ napatagu nangaxi rũ naxmax

ga Cháraxũ nhanagũrũ: —¡Paxa, Pa Nge, rũ 20 i quíru i mexechixũ i trígutexe ta nayaxu, rũ poũ ta naxũ! —nhanagũrũ. ⁷Rũ nhuxũchi ga Abraáu rũ wocapũxũwa nanha. Rũ naxcax nadau ga yema rũmemaexũ ga wocaxacũ. Rũ wũxi ga norũ puracũtanũxũxũ namu, rũ nũma rũ paxa nanaxũ ga yema õna. ⁸Rũ yexgumarũxũ ta ga Abraáu rũ yema duũxũgũ ga naxũtawa ngugũxũna nanaxã ga quéyu rũ léchi. Rũ nũma rũ ínamemare ga nũxna nax naxããxũ ga taxacũ ga nanaxwaxegũxũ ga yexguma carabáyutũũwa nachibüeyane. ⁹Rũ yexguma marũ yangugũgu ga nax nachibüexũ, rũ Abraáu na nacagũe rũ nhanagũrũgũ: —¿Ngecũ iyixĩ i cuxmax i Chára? —nhanagũrũgũ. Rũ nũma nanangãxũ: —Ngéa chauchiũwa ingexma —nhanagũrũ. ¹⁰Rũ yexguma ga wũxi ga yema naxũtawa ngugũxũ rũ nhanagũrũ: —Nai ya taunecũgu rũ wena cuxũtagu tá chanaxũane, rũ ngẽxguma i cuxmax i Chára rũ tá marũ ixíraxacũ —nhanagũrũ. Rũ ngĩma ga Chára rũ yoxni bexma nũxũ ixĩnũ ga yemaacũ nax yadexaxũ, yerũ ngĩma rũ bexma Abraáu caxwegu ichi ga íãxwa. ¹¹Notĩrũ ga nũma ga Abraáu rũ naxmax ga Chára rũ marũ nayae. Rũ ngĩma ga Chára rũ marũ ngĩxna inayarũxo ga nax nachixewexũnexũ. ¹²Rũ yemacax ga Chára rũ tama yaxna namaxã ixĩnũ ga nax nacugũxũ, yerũ nhaxũgu irũxĩnũ: “¿Nhuxãcũ tá ichaxãxacũxũ, erũ chama rũ chaute rũ marũ tayaexũchi?” nhaxũgu irũxĩnũ ga ngĩãxewa. ¹³Notĩrũ nũma ga Cori ya Tupana rũ Abraáu xũ nhanagũrũ: —¿Tũxcũũ ngĩxũ

naxãúchiga i Chára? ¿Ëxna tama iyaxõ rü tá nax naxãxacüxü i woo nax nayaxüchichiréxü? ¹⁴¿Ëxna nangexma i taxacü i Cori ya Tupanaaxü guxchaxü nax naxüãxü? Rü nai ya taunecügu rü aixcuma tá nuxã cuxütägu chanaxüane. Rü ngëxguma i Chára rü tá marü ixíraxacü —nhanagürü. ¹⁵Notürü ga Chára rü yemaxü naxínügu rü imuü rü iyatáxcu nax ngíxü naxãúchigachiréxü. Rü yemaçax ngígürügü: —Tama nixí i chacugüchiréxü —ngígürügü. Notürü nüma ga Cori rü ngíxü nangãxü rü nhanagürü: —Ngemáacüx, nüxü chacuaxama nax cucugüxü —nhanagürü ngíxü.

**Abraáü rü Tupanana nachogü
nax tama napoxcuãxüçax ga
Chodóma rü Gomóra**

¹⁶Rü yexguma ga yema duüxügü ga Abraáüxütawa ngugüxü, rü inachigü rü inaxíachi ga Chodómawaama nax naxíxü. Rü Abraáü rü paxaáchi ínayaxümücü. ¹⁷Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü nhaxügu narüxínü: “Name nixí i Abraáümaxã nüxü chixu i ngëma tá chaxüxü. ¹⁸Erü nüma tá nixí i norü oxí i wüxi i nachixüane i taxü rü poraxü. Rü marü namaxã chanaxuegu nax nagagu tá nüxü charüngüxëëxü i guxütáma i nachixüanegü i nhama i naanewa ngëxmagüxü. ¹⁹Rü chatatama marü chanayaxu nax nanegümaxã rü nataagümaxã nüxü yaxuxüçax i ngëma chorü mugü nax nümagü i nataagü naga naxínüexüçax rü mexü naxügüxüçax nax ngëmaãcü chama chayangüxëëxüçax i guxüma ga yema namaxã nüxü chixuxü”, nhaxügu

narüxínü ga Tupana. ²⁰Rü yemaçax ga Cori ya Tupana rü Abraáüxü nhanagürü: —Ngëma duüxügü i Chodómacüãx rü Gomóracüãx, rü nüxü chaxínü i nachiga nax nachixexüchixü rü poraãcü pecádu naxügüxü. ²¹Rü ngëmaçax tá ngëma chaxü nax íchayadauxüçax rü aixcuma yixí i poraãcü chixexü naxügüxü ngëma chamaxã nüxü yaxugüexürüxü, rü ngëmaãcü tá nüxü chacuax —nhanagürü. ²²Rü taxre ga yema duüxügü rü yoxni inaxí nax Chodómawa naxíxüçax. Notürü ga Abraáü rü Cori ya Tupanamaxã yexma nayachigüächitanü. ²³Rü naxçax nixü rü Cori ya Tupanana naca rü nhanagürü: —¿Cunadaixü tá ta i ngëma duüxügü i mea maxëxü wüxigu namaxã i ngëma chixexü ügüxü? ²⁴Rü ngëxguma chi nangexmagu i 50 i duüxügü i mea maxëxü nawa ya yima ñane çrü chi cunadaiamaxü rü taxüchima nüxü cungechaüxü i ngëma ñanecüãx nagagu i ngëma 50 i duüxügü i mea maxëxü? ²⁵Chaxçax rü tama name nax cunadaixü i ngëma mea maxëxü i duüxügü wüxigu namaxã i ngëma chixexü ügüxü, nhama chi guxüma naxügüxürüxü i ngëma chixexü. Rü taxucürüwama ngëma cuxü erü tama ngëmagu curüxínü. Rü cuma nixí i guxãarü maxümaxã icucuáxü çrü tama ëxna i ngëma 50 i mea maxëxügü nax icurüngümaxü nax cunadaxüçaxü ya yima ñane? —nhanagürü. ²⁶Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Abraáüxü nangãxü rü nhanagürü: —Ngëxguma chi yima Chodómaarü ñanewa nüxü ichayangauxgu i 50 i duüxügü i mea maxëxü, rü ngëmagagu

taxûtáma chanapoxcue i ngêma ãnecüãx —nhanagürü. ²⁷Notürü ga Abraáu rü wenaxarü nüxna nacaama rü nhanagürü nüxü: —¡Choxü nangechaxü nax cuxna chicachigüamaxü! Erü cuma rü Tupana quixí rü chama rü wüxi i duüxümare chixí. ²⁸Notürü ngêxguma chi tama mea yanguxgu i 50 wa nax nanguxü i ngêma duüxügü i mea maxêxü, rü chi 45 icatama i mexü i duüxügü ngêxmagu ¿rü ngêma nax tama mea 50 wa nanguxücax rü tá cunapoxcuxü ya yima ãne? —nhanagürü. Rü Cori ya Tupana nanangãxü rü nhanagürü: —Ngêxguma chi 45 i duüxügü i mea maxêxü ngêma ichayangaxgu, rü taxûtáma chanapoxcu —nhanagürü. ²⁹Notürü ga Abraáu rü wenaxarü nüxna nacaama rü nhanagürü: —¿Notürü ngêxguma chi 40 icatama ngêxmagux? —nhanagürü. Rü nüma ga Cori rü nanangãxü rü nhanagürü: —Ngêma 40 çax rü taxûtáma chanapoxcue —nhanagürü. ³⁰Notürü ga Abraáu rü wenaxarü Tupanana nicachigü rü nhanagürü nüxü: —Cuxü chacãaxü nax tama chamaxã cunuxücax naxçax i ngêma nax yeücürü cuxü chachixewexü ¿notürü ngêxguma chi 30 icatama ngêxmagu? —nhanagürü. Rü nüma ga Cori ya Tupana nanangãxü rü nhanagürü: —Woo 30 i duüxügü i mexü ngêxmagu rü taxûtáma chanapoxcu —nhanagürü. ³¹Notürü ga Abraáu rü nüxü nicaãxüchigüama, rü nhanagürü: —Pa Corix, marü changupetüxüchiana nax cuxü chacãaxü ¿notürü ngêxguma chi 20 icatama i duüxügü i mea maxêxü ngêxmagux? —nhanagürü. Rü nüma ga

Cori ya Tupana nanangãxü rü nhanagürü: —Ngêma 20 i mea maxêxügagu rü taxûtáma chanapoxcu ya yima ãne —nhanagürü. ³²Notürü ga Abraáu rü wena nüxna nacaama rü nhanagürü: —Pa Corix ¡tauxü i chamaxã cunuxü! Nhuxica wena cuxna chacaxçauü, rü ngêmawena rü marü taxûtáma cuxü chachixewe. ¿Rü taxacü chi cuxixü i ngêxguma 10 icatama i duüxügü i mea maxêxü ngêxmagügux? —nhanagürü. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nhanagürü: —Ngêma 10 gagu rü taxûtáma chanapoxcu ya yima ãne —nhanagürü. ³³Rü yexguma marü Cori ya Tupana nüxü rüchaxgu ga Abraáu maxã nax yadexaxü rü ínixü. Rü nüma ga Abraáu rü napataçax natáegu.

Tupana nayagu ga Chodóma rü Gomóra

19 ¹Rü yexguma marü nachütachaxügu rü yéma Chodómaarü ãnawa nangugü ga yema taxre ga Tupakanarü orearü ngeruxü i dauxüciãx. Rü guma ãnearü ããxwa narüto ga Ló ga ngextá duüxügü íngutaquexexüwa. Rü yexguma yema taxre ga duüxügüxü nadaxgux, rü inachi ga nax nayauxãxücax. Rü napexegu nhaxtüanegu nanangücuchi. ²Rü nhanagürü nüxü: —Pa Corigüx, rü chama nax perü duüxü chixixü rü pexna chaxu nax chauchiügu pepegüxü. Rü ngéma tá pegü piyaxgücutügü, rü marü name i moxü paçmama ipexíãchi —nhanagürü. Notürü nümagü rü nanangãxü rü nhanagürügü: —Tamoxêxüchi, rü nuxã ããxtügumare tá tapegü —nhanagürügü. ³Notürü nüma

ga Ló rü nüxũ nicaãxũchigiãma, rü yemaçax ga nümagü rü düxwa naga naxĩnüe nax napatawa naxĩxũçax. Rü yexguma ipatawa nangugügu, rü Ló rü norü ãna ga mexũ namexẽxẽ. Rü poũ ga ngearũ puxẽerũãxũ ta naxü. Rü nümagü ga yema naxũtawã ngugũxũ rü nachibüe. ⁴Rü yexguma taũta yachocuxgu, rü yẽma naxĩ ga guxũma ga Chodómaciũãx ga yatügü. Rü ngextũxũgũwa inaxügü rü nhuxmata iyaxũwa nangu. Rü nüxũ ínachoeguãchi ga guma Lópata. ⁵Rü aita naxüeãcũma Lónã nacagüe rü nhanagürügü: —¿Ngexũgü nixĩ i ngẽma yatügü i ngewax nua cupatawa ngugũxũ? ¡Rü ínaxuxũ, erü namaxã tamaxẽchaũ! —nhanagürügü. ⁶⁻⁷Rü yexguma ga Ló rü ínaxũxũ ga namaxã nax yadexaxũ notürü meama naxchaxwa nanawãxta ga norü iãx. Rü nhanagürü nüxũ: —Pa Chomücügüx ¡tauxũ i taxacürü chixexũ pexügũxũ! ⁸Düçax, chama rü choxũ ingexma i taxre i chauxacü i taguma yatũxũ cuaxcü. Rü ngẽma tá pexna ngĩxũ chamugü nax pema penaxwaxexũ ngĩmaxã pexũxũçax. Notürü tama chanaxwaxe nax taxacürü chixexũ namaxã pexũxũ i nhaa taxre i yatügü i nüxna chaxuxũ nax nua chapatawa nangugũxũ —nhanagürü. ⁹Rü yexguma ga nümagü rü Lóxũ nangãxũga rü nhanagürügü: —¡Ixũgachi i ngẽma! ¿Rü nhuxãcü i cuma nax to i nachixũãneçũãx quixĩxũ rü nua toxũ cuyamuchaũxũ? Rü nhuxmax rü ngẽma taxre i nua toxna quinuxuxũarü yexera tá cumaxã taxü —nhanagürügü. Rü yexguma rü Lónã nayuxgü nax iãxgu napogüexũçax. ¹⁰Notürü nümagü ga

yema taxre ga dauxũcũãx ga Lópatawa ngugũxũ rü nachiũgu nanaxücuxẽxẽ, rü nhuxũchi nanawãxta ga iãx. ¹¹Rü nayangexetügüxẽxẽ ga guxũma ga yema duũxũgü ga iãxtüwa yexmagũxũ, rü yema ingextũxũxũwa inaxügü nhuxmata yema iyaxũwa nangu. Rü yemaacü düxwa nipaemare ga nax iãxçax nadaugũxũ. ¹²Rü yexguma ga yema taxre ga orearü ngeruxũ i dauxũcũãx rü Lónã nacagüe rü nhanagürügü: —¿Nangemaxũ i togü i cutanũxũgü i núma daa ãnawa? ¡Rü ngẽxguma chi nangexmagu ya cunegü rüexna cuxacügü rüexna cuxãxtegu rü ínagaxũ i nua wũxigu namaxã i guxũma i taxacü i cuxũ ngẽmaxũ ya daa ãnawa, rü yãxũwa namaxã naxü! ¹³Erü tá tayagu ya daa ãane. Erü Cori ya Tupana rü marü tama yaxna namaxã naxĩnü i nhaa duũxũgü i daa ãnawa maxẽxũ, rü ngẽmacax toxũ namu nax tayaguxũçax —nhanagürügü. ¹⁴Rü yexguma ga Ló rü naxũtawã naxü ga yema naxãtegüchaũ ixĩgũxũ rü nhanagürü nüxũ: —¡Ipechigü rü ípechoxũ i nua! Erü Cori ya Tupana rü tá nayagu ya daa ãane —nhanagürü. Notürü ga yema naxãtegüchaũ ixĩgũxũ rü tama aixcuma nayaxõgü ga yema namaxã nüxũ yaxuxũ. ¹⁵Rü yema marü nax yangunechaũxũ, rü Lóxũ napaxagü ga yema taxre ga dauxũcũãx i orearü ngeruũgü. Rü nhanagürügü: —¡Paxama, inachi rü tüxũ iga ya cuxmax rü ngẽma taxre i cuxacügü ega cumaxchaxũgu ngẽxguma tayaguxgu ya daa ãane! —nhanagürügü. ¹⁶Notürü ga Ló rü nanuxcũãxẽ, rü yemaçax ga yema taxre ga dauxũcũãx i orearü ngeruũgü rü

naxmex nayayauxächigü rü namaxã nibuxmü, yerü Cori ya Tupanaaxü nangechaütümüxü. Rü yexgumarüxü ta ga guxema naxmax rü naxacügü rü tüxü ínamuxü ga guma íanewa nax tama tayuexüçax. ¹⁷Rü yexguma marü guma íanearü yáxüwa nayexmagügu, rü wüxi ga yema dauxücüçax i orearü ngeruxü rü nhanagürü: —¡Inha nax tama peyuxüçax! ¡Rü taxütáma cugü íquidau rü taxucaxtáma icuyachiáchi i nua! ¡Rü yéa maxpúneanewa nanha ega tama cuyuxchaxügu! —nhanagürü.

.....

²⁴Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Chodóma rü Gomóraétügu üxiema ga ésúfremaxã áéüxü narüiyixêxê. ²⁵Rü yemaacü ínanagu ga guma íanegü wüxigu namaxã ga guxüma ga duüxügü ga yéa maxêxü rü yema nanetügü ga yéa rüxügüxü. ²⁶Notürü guxema naxmax ga Ló ga naweama ne nhaxe, rü tügü ítidau rü yexgumatama yuxcürapütaxü tanacaxichi.

.....

Isáquiariü buxchiga

21 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema ngímaxã nüxü yaxuxüácü Cháragu narüxínü, rü nayanguxêxê ga yema ngímaxã naxueguxü. ²Rü yemaacü ga Chára rü íxáxacü nüxü ga Abraáu ga yexguma marü yaxguçax yixíxgu. Rü gumatama tauemacü ga Cori ya Tupana nagu unetacügu nabu. ³Rü nüma ga Abraáu rü Isáquiigu nanaxüéga ga guma nane ga Chárawaücü. ⁴Rü yexguma 8 ga ngunexü nüxü yexmagu ga nax naxíraxü, rü Abraáu ínanawéçaxmüüpeçechiraü yema Tupana namuxürüxü. ⁵Rü Abraáu

rü nüxü nayexma ga 100 ga taunecü ga yexguma Isáqui íragu. ⁶Rü yexguma ga Chára rü ngíaxêwa ngígürügü: “Tupana choxü nataáxêxêxê. Rü guxáma ya nüxü cuaxgüxe nax chaxáxacüxü rü tá wüxigu chamaxã tataáxêgü. ⁷¿Texé nagu rüxínüxü ga Abraáuaxü tá nax chaxáxacüxü? Notürü marü nüxü chaxáxacü i nhuxmax i woo nax marü nayaxüchixü i nümax”, nhaxügu irüxínü ga ngíaxêwa.

Agáche rü ngíne ga Ismaéumaxã íitaxüchi ga Abraáupatawa

⁸Rü ga õxhana ga Isáqui rü niyachigü, rü nayamaiégü. Rü yema ngunexügu rü wüxi ga taxü ga peta naxü ga Abraáu. ⁹Notürü ga Chára rü nüxü idau ga Isáquiigu nax yadauxcüraxüxü ga Ismaéu ga Abraáu nane ga Agáche ga Eyítuanecüçxwaücü. ¹⁰Rü yexguma ga Chára rü Abraáumaxã nüxü iyarüxu rü ngígürügü: —¡Dücax, ínamuxüchi i ngéma taxütaxü nanemaxã! Erü yimá chaune ya Isáqui rü taxucaçma i ngéma taxütaxü nanemaxã nangau i curü ngëmaxügü —ngígürügü. ¹¹Rü yema dexa rü poraacü nüxü nangux ga Abraáu, yerü nanechiga nixí ga yema. ¹²Notürü ga Tupana rü Abraáumaxã nüxü nixu rü nhanagürü: —¡Tauxü i cuxoégaãêxü naxçax ya curü bucü rü ngíçax i ngéma cuxütaxü! ¡Rü naxü i ngéma Chára cumaxã nüxü ixuxü! Erü cutaagü ga cumaxã chaxueguxü rü Isáquiwa tá nixí i ne naxíxü. ¹³Notürü ngéma cuxütaxü ngínewa rü tá ichanachigüxêxê i wüxi i taxü i duüxügütücumü, erü cune nixí —nhanagürü ga Tupana. ¹⁴Rü moxüácü ga paçmamaxüchi rü Abraáu rü Agáchena

nanaxã ga poũ rü dexã ga naxchãxmüũgu ibacuchixũ. Rü Agácheétügu nananugü rü yemaacü ngĩne ga Ismaéumaxã ngĩxũ nimu. Rü yéma ngürüanewa ixũmare ga chianexũ ga Bechébawa. ¹⁵Rü yexguma naguxgu ga dexã rü guma ngĩne rü wüxi ga naitüũgu inamu. ¹⁶Rü norü yáxũwaxüra iyarüto, yerü tama nüxũ idauchaũ ga ngĩxütama nax nayuxũ. Rü yexguma yéma natoxgu rü guma ngĩne rü inanaxügü ga nax naxaxuxũ. ¹⁷Notürü ga Tupana rü nüxũ naxĩnu ga guma bucü ga nax naxaxuxũ. Rü wüxi ga dauxũcüãx i orearü ngeruxũ rü dauxüwa Agáchena nacagü rü nhanagürü: —¿Tãxacü cuxũ nangupetü, Pa Agáche? ¿Tauxũ i cumuũxũ! Erü Tupana rü marü nüxũ naxĩnu i norü axu ya yimã curü bucü i ngẽma ínaxãũxüwa. ¹⁸¿Inachi rü íyadau ya yimã bucü, rü naxmexgu iyauxãchi! Erü chama rü nawa tá ichanachixẽxẽ i wüxi i taxũ i nachixũane —nhanagürü. ¹⁹Rü yexguma ga Tupana rü Agáhexũ nanawex ga wüxi ga puchu. Rü ngĩma rü yéma ixü, rü inaxüãcu ga yema ngĩrü dexãchiũ ga naxchãxmüünaxçax. Rü nhuxüchi inaxaxexẽxẽ ga Ismaéu. ²⁰⁻²¹Rü Tupana rü nüxũ narüngũxẽẽ ga guma bucü. Rü nüma rü niyachigü. Rü chianexũ ga Parãũgu nanapexũtanüane. Rü meama maxgütaexũ cuácü nixĩ. Rü yexguma nayaxgu, rü naé rü wüxi ga Eyítuanecüãxmaxã inaxüxmax. ....

Tupana rü Abraáuarü õxũ naxü

22 ¹Rü yemawena ga Tupana rü Abraáuarü õxũ naxü. Rü naégamaxã nüxna naca. Rü nüma ga Abraáũ nanangãxũ rü nhanagürü:

—Daxe chixĩ, rü nua changexma —nhanagürü. ²Rü Tupana rü nhanagürü nüxũ: —¿Íyaga ya cune ya Isáqui ya nügiimaxã wüxicacü rü poraacü nüxũ cungechaücü! ¿Rü yéa Moríaanewa namaxã naxü! Rü ngëxguma ngẽma cunguxgu rü chanaxwãxe i ngëxma chauxçax cuyamax rü cuyagu nagu ya yima maxpüne ya chama tá cumaxã nüxũ chaxunetane —nhanagürü. ³Rü moxüãcü ga pãxmamaxüchi rü Abraáũ ínarüda. Rü üxüta nadaũ nax yemamaxã Tupanacax yaguãxüçax ga guma nane. Rü nhuxmachi nanamexẽxẽ ga norü búru rü ínayaga ga nane ga Isáqui rü taxre ga norü duũxũ. Rü inaxüãchi nax yema nachica ga Tupana namaxã ixunetaxüwa naxüxüçax. ⁴Rü yexguma marü tamaepüx ga ngunexũ iyaxüxgu ga Abraáũ, rü yáxügu nüxũ nadau ga yema nachica ga nawa naxüxũ. ⁵Rü yexguma ga Abraáũ rü norü duũxügxũ nhanagürü: —¿Nuxã perücho namaxã i nhaa búru! Rü daa bucü rü chama rü tá yéamaxüra taxĩ. Rü ngẽma tá Tupanaxũ tarücuaxüxügü, rü ngẽmawena rü pexçax tawoegu —nhanagürü. ⁶Rü Abraáũ nanayauxcüta ga üxü ga Tupanacaxãmارة tá nawa yaguxũ rü Isáquiétügu nanaxünaügücüta. Rü nhuxüchi ngĩxũ nayaxu ga cüxchi rü wüxi ga üxü ga naixüne. Rü wüxigu guma maxpünewa naxĩ. ⁷Notürü yixcüamaxüra rü Isáqui rü nanatüna naca rü nhanagürü: —Pa Papãx —nhanagürü. Rü Abraáũ nanangãxũ rü nhanagürü: —¿Tãxacü cunaxwãxe, Pa Chaunex? —nhanagürü. Rü Isáqui nanatüxũ nangãxũ rü nhanagürü: —Düçax, tüxü nangexma i üxü rü tüxü

nangexma ya üxü ya naixũne ¿notürü ngexũ i ngẽma carnéru i tá iguxũ?
—nhanagürü. ⁸Rü nanatü nanangãxũ rü
nhanagürü: —Pa Chaunex, nüma ya
Tupana tá nixí ya nüxũ cuácü nax
nangexmaxẽãxũ i wüxi i carnéruxacü
nax naxcax yaguxũ —nhanagürü. Rü
yemaacü wüxigu inaxí. ⁹Rü yexguma
nawa nanguxgu ga yema nachica ga
Tupana namaxã nüxũ ixuxũ, rü Abraáu
rü yexma nanaxü ga wüxi ga naxũnaarü
guchica. Rü yemaétügu nananutanü ga
üxü. Rü nhuxüchi nane ga Isáquixũ
ninax rü yema üxiétügu nanaxúnagü.
¹⁰⁻¹¹Notürü yexguma cüxchi ngíxũ
nayauxgu ga nanexũ tá nax yamáxũ, rü
Cori ya Tupanaarü duüxũ rü dauxüwa
nüxna nacagü rü nhanagürü: —Pa
Abraáu, Pa Abraáu —nhanagürü. Rü
nüma ga Abraáu nanangãxũ rü
nhanagürü: —Daxe chixí rü nua
changexma —nhanagürü. ¹²Rü yexguma
ga yema dauxücüãx i orearü ngeruxũ rü
nhanagürü nüxũ: —¡Tauxú i taxacürü
chixexũ namaxã cuxüxũ ya yimá bucü!
Erü marü nüxũ chacuax nax aixcuma
Tupanaga cuxínüxũ rü tama choxna
cunachüxu ya yimá cune ya nügümaxã
wüxicacü —nhanagürü. ¹³Rü yexguma
ga Abraáu rü nadauegu, rü nüxũ nadau
ga wüxi ga carnéru ga
nachataxcuremaxã chuchuxüchapaxagu
choxũ. Rü ínayadau, rü nayayaxu. Rü
yema nimax rü nayagu nanechicüxü.
¹⁴Rü yemawena ga Abraáu rü
nanaxüéga ga yema nachica
nhaxümaxã: “Cori ya Tupana rü tüxna
nanaxã i ngẽma inaxwaxexũ”,
nhaxümaxã. Rü ngẽmacax i nhuxmax rü
ta duüxügü nüxũ nixu rü nhanagürügü:

“Yima maxpúnewa Tupana tüxna
nanaxã i ngẽma inaxwaxexũ”,
nhanagürügü. ¹⁵Rü yexguma ga yema
Tupanaarü orearü ngeruxũ i dauxücüãx
rü wenaxarü dauxüwa Abraáu
nacagü. ¹⁶⁻¹⁷Rü nhanagürü nüxũ:
—Dücax, rü Cori ya Tupana rü
nhanagürü: “Ngẽma cuxüxüwa nüxũ
chacuax nax aixcuma chauga cuxínüxũ,
erü tama choxna cunachüxu ya yimá
cune ya nügümaxã wüxicacü. Rü
ngẽmacax chauégagutama cumaxã nüxũ
chixu rü tá poraãcü cuxũ charüngüxẽẽ.
Rü ngẽma cutaagü rü tá chayamuxẽẽ.
Rü õtagüexpüx rü naxnechicütexe ya
taxtüpechinüwa ngẽmacüexpüx tá nixí
i norü mu. Rü nümagü rü guxügutáma
norü uanügüxũ narüporamaegü. ¹⁸Rü
cutaagügagu tá nixí i nüxũ
charüngüxẽẽxũ i guxüma i
nachixüanegü, erü aixcuma meã chauga
cuxínü”, nhanagürü cuxü ya Cori ya
Tupana —nhanagürü ga yema
Tupanaarü duüxũ. ¹⁹Rü nüma ga
Abraáu rü norü duüxücax natáegu rü
wüxigu nawoegu nachixüwa ga
Bechébawa. Rü yexma nixí ga
naxãchiüxũ ga Abraáu.
.....

**Abraáu rü norü duüxüxũ namu nax
wüxi ga pacücax yadauxücax nax
Isáquimaxruxũ yixüxücax**

24 ¹Rü nüma ga Abraáu rü marü
nayaxüchi ga yexguma. Rü
Cori ya Tupana rü guxüwama poraãcü
nüxũ narüngüxẽẽ. ²⁻³Rü wüxi ga
ngunexũ ga Abraáu rü naxcax naca ga
yema norü duüxü ga rüyamaexũ ga
norü yemaxümaxã icuácü. Rü

nhanagürü nüxũ: —¡Chaperematũũgu naxũxmex, rü Tupana ya dauxũguxũ i naane rü nhama i naanearü yoraégagu chamaxã inaxuneta rü taxútama chaune ya Isáquicax ngĩxũ cuyaga i wüxi i pacü i nhaa naane i Canaácüãx ixĩcũ nax naxmãx yixĩxũcãx! ⁴Notürü chanaxwaxe i yéa chauchiũanewa cuxũ nax ngẽxma chautanũxũgütanũgu ngĩxcãx cuyadaxũ i wüxi i nge nax ngẽmamaxã naxãmaxũcãx ya chaune ya Isáqui —nhanagürü. ⁵Rü nüma ga guma norü duũ rü Abraáũxũ nangãxũ rü nhanagürü: —Notürü ngẽxguma ngẽma nge tama chawe rüxũxchãũgu ¿rü tãxácü tá chaxũxũ i ngẽxguma? ¿Ëxna cunaxwãxexũ nax yema naane ga nawa ícuxũxũxũwa chanagaxũ ya cune? —nhanagürü. ⁶Rü Abraáũ nanangãxũ rü nhanagürü: —Tama chanaxwaxe nax ngẽma cunagaxũ ya chaune. ⁷Erü yimá Cori ya Tupana ya dauxũguxũ i naanearü yora ga chaunatũchiũwa rü chautanũxũarü naanewa choxũ ímuxũchicü, rü chamaxã inaxuneta nax chautaagüna naxããxũcãx i nhaa naane i nawa changexmaxũ. Rü ngẽxgumarüxũ ta rü nümatama ya Cori rü cupexegu tá nayamu i norü orearü ngeruxũ i dauxũcüãx nax wüxi i pacü ngẽma ngĩxũ cuyagaxũcãx i naxmãxũ ya chaune. ⁸Notürü ngẽxguma chi ngẽma nge rü tama cuwe naxũxchãũgu rü taxucãxma nagu curüxĩnü i ngẽma cuxũ chamuxũ, erü marü cuyanguxẽxẽ i ngẽma cumaxã nüxũ chixuxũ. Notürü taxucãxma tũxcüü ngẽma cunaga ya chaune —nhanagürü. ⁹Rü yexguma ga guma norü duũ rü norü cori ga Abraáũperematũũgu naxũxmex, rü

namaxã nüxũ nixu rü tá nax yanguxẽãxũ ga yema namuxũ. ¹⁰Rü yemawena ga guma norü duũ rü ãmarexũ nanade ga yema rümemægũxũ ga norü coriarü ngaxãeruũgü. Rü ínayagagü ga 10 ga norü camérugü rü inaxũãchi nax guma ãane ga Naó ga Mechapotámiaanewa yexmanewa naxũxũcãx. ¹¹Rü nhuxre ga ngunexũguwena yexguma nachütachaxũgu rü guma ãane ga Naópechinüwa nangu naxũtawa ga wüxi ga puchu. Rü guma pucharü ngaicamagu nanangũxẽxẽ ga norü camérugü. Rü yema ora nixĩ ga ngexũgü guma puchüwa dexáwa naxĩxũ. ¹²Rü nüma ga Abraáũarü duũ rü inanaxügü ga nax nayumüxéxũ rü nhanagürü: —Pa Tupana ya Chorü Cori ya Abraáũarü Tupanax, rü ¿cuxũ nangechaütümüxũ ya chorü cori ya Abraáũ, rü êcü mea ínanguxuchixẽxẽ i ngẽma naxcãx núma choxũ namuxũ! ¹³Rü dücax, rü nhuxmax rü daa puchuxũtagu charüxãũx, rü daa ãanecüãx i pacügü rü nua dexáwa tá ixĩ. ¹⁴Rü nhuxmax rü curü ngũxẽẽ chanaxwaxe, rü ngẽxguma dexãcãx wüxi i ngẽma paciuna chacãxgu rü nhaãcü choxũ nangãxũgu: “¡Ëcü, naxaxe! Rü ngẽxgumarüxũ tá ta chayaxægũxẽxẽ i curü camérugü”, nhaxũmaxã choxũ nangãxũgu, rü ngẽmawa tá nüxũ chacuãx nax ngẽma yixĩxũ i cuma ngĩxũ cuxunetacü naxcãx ya yimá curü duũ ya Isáqui. Rü ngẽmawa tá nüxũ chacuãx nax cuma rü aixcuma nüxũ cungechaũxũ ya yimá chorü cori ya Abraáũ —nhanagürü ga norü yumüxëwa. ¹⁵Rü yexguma tauta nüxũ nachauxgu ga nax nayumüxéxũ,

rü ngĩxũ nadau ga wüxi ga pacü ga yéma ne ücü ga ngĩrũ tũxũ ngĩätügu ngĩxũ ingecü. Rü ngĩma rü Rebéca iyixĩ ga Betuéuacü. Rü nüma ga Betuéu rü Abraáüenexê ga Naó nane nixĩ, rü Míuca iyixĩ ga naé. ¹⁶⁻¹⁷Rü ngĩma ga Rebéca rü imechametüxüchi rü taguma nhuxgu wüxi ga yatü ngĩmaxã namaxũ. Rü guma puchuwa ixü rü yéma ngĩxũ ixüãcu ga ngĩrũ tũxũ. Rü yexguma natáeguchaũgu, rü nüma ga guma Abraáüarü duũ rü ngĩxcax ninha, rü nhanagürü ngĩxũ: —Pa Pacüx çtaxüchima cuxũ namexũ ega curü tũxüwa choxũ cuxaxexêegu i írxaxü i curü dexá? —nhanagürü. ¹⁸Rü yexguma ga ngĩma rü inangãxü rü ngĩgürügü: —ÿÉcü naxaxe, Pa Corix! —ngĩgürügü. Rü yexgumatama naxãxgu ngĩxũ icãix ga ngĩrũ tũxũ nax naxaxexüçax. ¹⁹Rü yexguma marü naxaxeguwena ga guma Abraáüarü duũ, rü ngĩma ga Rebéca rü ngĩgürügü nüxũ: —Paxa dexá tá chayaxu naxçax i curü camérugü nax nümagü rü ta mea naxaxegüçax —ngĩgürügü. ²⁰Rü yexguma ga ngĩma rü paxa yema camérugüarü axepáxügu ngĩxũ ibaãcu ga ngĩrũ tũxũ. Rü muçpüxcüna paxa nawa inha ga yema dexá ga puchuwa nhüxmata naxüãcuã ga dexápaũ naxçax ga guxüma ga yema camérugü. ²¹Rü nüma ga guma Abraáüarü duũ rü yoxni ngĩxũ ínangugü yerü nüxũ nacuáxchaũ rü aixcuma ngĩma yixĩ ga Tupana ngĩxü unetacü. ²²Rü yexguma marü mea naxaxegügu ga yema norü camérugü, rü nüma ga guma Abraáüarü duũ rü nhüxüchi ngĩxna ngĩxũ naxã ga wüxi ga ãnera ga úirungĩxcax ga 6 gráma yacü rü

ngĩxmarauwa ngĩxũ nichocuchi. Rü yexgumarüxũ ta ngĩxna nanana ga taxre ga ngaxcupüxmexêxũ ga 100 gráma yaxũ ga wüxichigü. ²³Rü nhanagürü ngĩxũ: —Pa Pacüx çchamaxã nüxũ ixu rü texéacü quixĩ! çRü nangemaxũ i nachica i cunatüpatawa nax ngêxma chorü duũxügümaxã tapegüxüçax i nhama i chütaxügu? —nhanagürü. ²⁴Rü ngĩma rü inangãxũ rü ngĩgürügü: —Chama rü naxacü chixĩ ya Betuéu. Rü Míuca iyixĩ i chorü noxê rü Naó nixĩ ya chorü oxí. ²⁵Rü ngéma tochiüwa rü nangema i nachica nax ngêxma pepegüxüçax i nhama i chütaxügu. Rü ngêxgumarüxũ ta nayima ya maxê i perü camérugüarü ngöxruxũ rü maxê i paxũ i norü caruxũ —ngĩgürügü. ²⁶Rü yexguma ga guma Abraáüarü duũ rü yexma nacaxápüxü rü Tupanaxü nicuãxüxü. ²⁷Rü nhanagürü: —Cumecümaxüchi, Pa Cori ya Chorü Cori ya Abraáüarü Tupanax, erü aixcuma cuyanguxêxê i ngéma chorü cori ya Abraáümaxã nüxũ quixuxü. Erü namaxã cumecüma rü poraãcü nüxũ curüngüxêxê rü ngémaãcü natanüxügütanüwa mea choxũ cunguxêxê—nhanagürü. ²⁸Rü yexguma ga ngĩma ga Rebéca rü ngĩchiüwa inha, rü ngĩtanüxügümaxã nüxũ iyarüxu ga yema ngĩxũ ngupetüxü. ²⁹Ngĩma rü ngĩxü nayexma ga wüxi ga ngiênexê ga Labáügu áégacü. Rü guma nixĩ ga puchuwa nhacü nax naxçax yadauxüçax ga guma yatü. ³⁰Yerü ngĩxũ nadau ga yema ãnera ga ngĩxmarauwa rütücü rü yema ngaxcupüxmexêxügü, rü nüxũ naxĩnü ta ga yema nüxũ yaxuxü nax nhuxü nhaxü ga guma yatü. Rü

yexguma yéma nanguxgu ga Labáú, rü Abraáúarü duúçax nixü ga yématama puchuxütawa norü camérumaxã yexmacü. ³¹Rü nhanagürü: —¡Pa Yatü ya Cori ya Tupana Cuxü Rüngüxêécüx, rü chawe rüxü! ¿Rü nhuxãcü nuxã ïanearü düxétügu curüxãüx ega tochiüwa marü cuxçax tanamexêëgu i wüxi i ucapu nax ngêxma cupexüçax? Rü ngêxgumarüxü ta marü tanamexêë i wüxi i nachica naxçax i curü camérugü —nhanagürü. ³²Rü nhuxüchi ga gumá Abraáúarü duü rü nawe narüxü. Rü yexguma íxwa nangugügu, rü Labáú camérutawa ínananuü ga norü yemaxügu rü nhuxüchi yema camérugüxü nachibuexêë. Rü yemawena rü dexã ta nayayaxu nax nügu yayauxgücutügüxüçax ga Abraáúarü duü rü namüçügü. ³³Rü yexguma õnamaxã naxúpexegüãxgu, rü nüma ga Abraáúarü duü rü nhanagürü: —Taxucürüwa chachibü ega tama pemaxã nüxü chixuxíraxgu i ngêma pemaxã nüxü chixuxchaüxü —nhanagürü. Rü yexguma ga Labáú rü nhanagürü: —¡Ëcü, idexa! —nhanagürü. ³⁴Rü yexguma ga Abraáúarü duü rü nhanagürü: —Chama rü Abraáúarü duü chixí. ³⁵Rü Cori ya Tupana rü poraãcü nüxü narüngüxêë ya chorü cori ya Abraáú, rü nanamarü ngêmaxüãxêë. Rü ngêmacax i nhuxmax rü namuxüchi i norü carnérugü, rü wocagü rü camérugü, rü búrugü, rü úirügü, rü diêrumügü, rü duüxügü i yatüxü rü ngexü. ³⁶Rü naxmax i Chára rü nüxü iyatüne ga woo marü nax nayaxüchichiréxü. Rü nüma ya chorü cori ya Abraáú rü yimá nanena

nanaxuxü i guxüma i norü ngêmaxügu. ³⁷Rü yexguma núma choxü namuxchaügu, rü nüma ya chorü cori ya Abraáú rü choxna naxãga nax Tupanaégagu namaxã ichaxunetaxü, rü nhanagürü choxü: “¡Taxütama cunaxwaxe ya yimá chaune ya Isáqui rü wüxi i pacü i nua Canaácüãxmaxã naxãmaxü! ³⁸¡Rü yéa chorü papátanüxütanüwa naxü rü ngêxma ngíxçax yadau i wüxi i pacü i chautanüxü ixícü nax chaunemax yixíxüçax!” nhanagürü ga chorü cori. ....

⁴²⁻⁴⁴Rü ngêmaãcü i nhuxmax rü núma changu naxütawa ya yima puchu. Rü ngêma chayumüxê rü chorü cori ya Abraáúarü Tupanamaxã nüxü chixu rü nhacharügü: “Ega aixcuma choxü curüngüxêëchaügu nax mea choxü ínanguxuchixüçax i ngêma chorü cori nawa choxü muxü, rü chanaxwaxe i choxü cungãxüga i nhuxmax nax puchuxütawa changexmaxü. Rü ngêma pacü i dexáwa nua ücü rü dexáçax ngíxna chacacü nax choxü nahaxexêëxüçax rü choxü ngãxüxcü: ‘¡Ëcü naxaxe! Rü ngêxgumarüxü tá ta chayaxaxegüxêë i curü camérugü’, nhaxümaxã choxü ngãxüxcü, rü ngêmawa tá nüxü chacuax nax ngêma yixíxü i cuma ngíxü cuxunetacü naxçax ya chorü cori nane ya Isáqui”, nhacharügü ga chorü yumüxêwa. ⁴⁵Rü yexguma taüta nüxü charüchaxgu ga nax chayumüxêxü, rü ngíxü chadau ga Rebéca ga tüxü ngíatügu yéma ngíxü ne ngecü. Rü puchuçax irüxüe, rü dexámaxã ngíxü ixüãcu ga ngírü tüxü. Rü yexguma ga chama rü ngíxna chaca

rü nhacharügü ngixũ: “Pa Pacüx
 çTaxũchima cuxũ namexũ ega choxũ
 cuxaxẽẽxgu i curü dexámaxã?”
 nhachagirü. ⁴⁶Rü yexguma ga ngĩma rü
 ngixũ irüxue ga ngĩrũ tũxũ rü ngĩgürügü
 choxũ: “¡Ëcü, naxaxe, Pa Corix! Rü
 ngẽxgumarũxũ tá ta chayaxu i dexá
 naxçax i curü camérugü nax nũmagü rü
 ta naxaxegũxũçax”, ngĩgürügü. Rü
 yexgumatama choxũ ixaxẽxẽ rü
 yaxaxegũxẽxẽ ga chorü camérugü rü ta.
 .....

⁴⁹Rü nhuxmax rü chanaxwaxe nax
 chamaxã nüxũ pexuxũ çrü aixcuma tá
 mea penayaxuxũ i naga ya yimá chorü
 cori rü ẽxna tama? Rü chanaxwaxe i
 chamaxã nüxũ pexu nax nüxũ
 chacuáxũçax i taxacü tá chaxũxũ
 —nhanagürü. ⁵⁰Rü yexguma ga Labáu
 rü Betuéu rü nanangãxũgagü, rü
 nhanagürügü: —Guxũma i ngẽma nüxũ
 quixuxũ rü Cori ya Tupanawa ne naxũ.
 Rü ngẽmacax taxucürüwa nhuxũ
 nhatagürü. ⁵¹Rü dücax, rü ngẽmama
 iyixĩ i Rebéca. ¡Rü ẽcü, ngixũ iga nax
 naxmãx yixixũçax ya nane ya yimá curü
 cori, ngẽma Tupana naxwaxexürũxũ!
 —nhanagürügü. ⁵²Rü yexguma yemaxũ
 naxĩnũgu ga Abraáũarü duũ rü Cori ya
 Tupanapexegu nacaxápũxũ rü nhuxmata
 nhaxtũane yangüçuchix. ⁵³Rü
 yemawena nanade ga âmaregü ga
 úrunaxçax rü diêrumünaxçax rü
 naxchirugü, rü Rebécana nanana. Rü
 yexgumarũxũ ta ga ngĩenexẽ rü ngĩé rü
 tũxũ naxũarü âmareãx. ⁵⁴Rü yemawena
 ga nũma ga Abraáũarü duũ rü
 namücügü rü meama nachibüe rü
 yexma napegü. Rü moxũãcũ ga
 yexguma ínadagügu, rü guma

Abraáũarü duũ rü nhanagürü: —¡Choxũ
 pinge nax wenaxarü chorü corichiũçax
 chatáeguxũçax! —nhanagürü. ⁵⁵Notürü
 ga ngĩenexẽ rü ngĩé ga Rebéca rü
 nhatagürügü: —Name nixĩ i 10 i
 ngunexũ nua ingexma rü ngẽmawena rü
 marü name i cuwe irüxũ —nhatagürügü.
⁵⁶Notürü ga guma Abraáũarü duũ rü
 nhanagürü tũxũ: —¡Tauxũ i nuxã choxũ
 pechuxuxũ! Tupana rü mea
 ínananguxuchixẽxẽ i ngẽma naxçax nua
 chaxũxũ. Rü ngẽmacax name nixĩ i
 chorü corichiũçax choxũ pemuegu
 —nhanagürü. ⁵⁷Rü yexguma ga tũmagü
 rü tanangãxũ rü nhatagürügü: —¡Ngĩxã,
 ngĩxçax taca i Rebéca rü ngoxi nhuxãcü
 tũxũ nangãxũ! —nhatagürügü. ⁵⁸Rü
 ngĩxna tacagü rü nhatagürügü: —ÇCũx,
 nawe curüxũxchaxũxũ ya daa yatü?
 —nhatagürügü. Rü ngĩma rü tũxũ
 ingãxũ rü: —Ngũ —ngĩgürügü. ⁵⁹Rü
 yexguma ítayamugü ga guma Abraáũarü
 duũ rü namücügü, rü nawe irüxũ ga
 Rebéca rü nhuxũchi ngixũtaxũ ga
 guxũguma ngĩxna dauxcũ. ⁶⁰Rü mexũ
 Rebécamaxã taxuegugü rü nhatagürügü:
 —Pa Toeyax, ẽcü muxũchixũ i
 duũxũgũarü mamá tá quixĩ. Rü ngẽma
 cutaagü rü tá narüporamaegü nüxũ i
 norü uanügü —nhatagürügü. ⁶¹Rü
 yexguma ga Rebéca rü
 ngixũtaxũgũmaxã camérugüëtũgu
 ixaugü. Rü nawe irüxĩ ga guma
 Abraáũarü duũ. Rü yemaacü nixĩ ga
 ngixũ yagaxũ ga Rebéca, rü ngĩmaxã
 inixũ. ⁶²Rü yoxni nũma ga Isáqui rü
 yexwaxçaxtama guma puchu ga Yimá
 Maxũcü Rü Choxũ Daucügu áégacũwa
 ne naxũ, yerü yexma Neguébianegu
 naxãchiũ. ⁶³Rü yáuanecü ga yexguma

marü nayaanegu rü nüma ga Isáqui rü yeacü nanaxüane. Rü yáxügu nüxü nadau ga nhuxre ga camérugü ga ingaixcaetanüxü. ⁶⁴Rü ngíma rü ta ga Rebéca rü yáxügu nüxü idau ga Isáqui, rü líxüe ga caméruétüwa. ⁶⁵Rü gumá Abraáuarü duüxüna ica, rü ngígürügü: —¿Texe nixí ya yimá yatü ya meanexüwa taxçaxama ixücü? —ngígürügü. Rü nüma rü ngíxü nangäxü rü nhanagürü: —Nüma rü chorü cori ya Isáqui nixí —nhanagürü. Rü yexguma ga ngíma rü ngírü tüeruxü iyaxu, rü namaxá ngígü iyadüxchiwe. ⁶⁶Rü guma Abraáuarü duü rü Isáquimaxá nüxü nixu ga guxüma ga yema nüxü ngupetüxü. ⁶⁷Rü yexguma ga Isáqui rü norü mamá ga Chárachüwa Rebécaxü naga, rü ngímaxá naxãxmax. Rü nüma ga Isáqui rü poraacü ngíxü nangechaü, rü yemaacü nüxü inarüxo ga naéçax nax nangechaüxü. ....

Nayu ga Abraáü rü inanaxgü

25 ⁷Rü Abraáü rü namaxü ga 175 ga taunecü. ⁸Rü nüma ga Abraáü rü nayu yerü marü nayaxüchi, rü natanüxügü ga yuexütanüwa naxü. ⁹⁻¹⁰Rü nanegü ga Isáqui rü Ismaéu rü yema naxmaxü ga Maxpéaxütawa naxçax natakexügu nayanaxücuchigü. Rü yema naxmaü rü íane ga Maréarü léstewa nangexma ga Efóüarü naanewa. (Rü nüma ga Efóü rü Etéutanüxü ga Choxá nane nixí.) Rü yema naxmaxügu nixí ga Abraáüxü yanaxücuchigüxü ngíxütagu ga naxmax ga Chára. ....

²⁰Rü Isáqui rü 40 ga taunecü nüxü nayexma ga yexguma naxãxmaxgu ngímaxá ga Rebéca ga Betuéuacü ga Labáüeyax ga Aramécüãxgü ga Padáü-Aráanegu áchiügüxü. ²¹Rü yexguma Isáqui nhuxre ga taunecü Rebécaxütawa nayexmagu, rü tama nüxü ixäxacü. Rü yemaçax ga Isáqui rü Cori ya Tupanana naca nax naxãxacüxüçax ga naxmax. Rü nüma ga Tupana rü nüxü naxínü ga norü yumüxë rü ixäxacü. ²²Notürü nataxrexpüx ga ngíxacü ga ngíanügu nügü daixü. Rü yemaçax nhaxügu irüxínü: “Ngëxguma tá ngëmaacü yaxígügu i nhaa buxügü ¿rü taxacüruxü ichamaxüxü?”, nhaxügu irüxínü. Rü yemaçax ga ngíma ga Rebéca rü Cori ya Tupanana ica yemachiga. ²³Rü Tupana rü ngíxü nangäxü rü nhanagürü: —Natakrexpüx nixí i ngëma cunegü i cuanüwa ngëxmagüxü. Rü nüma i taxre rü wüxichigü tá nachíüanemaxá inacuax. Rü naxüpa nax nabuexü rü nügü nadai. Rü wüxi tá nixí irüporamaexü. Rü ngëma rübumaexü rü ngëma rüyamaexüarü yexera tá nixí —nhanagürü. ²⁴Rü ngírü ngunexüwa nangu ga nax naxíraxacüxü ga Rebéca. Rü nataxrexpüx. ²⁵Rü guma ngíne ga nüxíra bucü rü nadauyáe rü naxãtaxaxüne. Rü Echaúgu nanaxüégagü. ²⁶Rü yemawena nabu ga naenexë. Rü Echaúmëxtüxügu yangíacüma nabu. Rü yemaçax Yacúgu nanaxüégagü. (Rü ngëma naéga rü Iyauxwaxexü, nhaxüchiga nixí.) Rü nüma ga Isáqui rü 60 ga taunecü nüxü nayexma ga yexguma nabuegu ga guma ngínegü ga Rebéca. ²⁷Rü guma taxre ga

bucügü rü nayae. Rü Echaú rü naixnecü norü me nixí rü würawa äëxücü nixí. Notürü ga Yacú rü norü me nixí ga íarü ngaicamána nax nayexmaxü. ²⁸Rü nüma ga nanatü ga Isáqui rü yexera Echaúxü nangechaü yerü norü me nixí ga nax nangóõxü ga yema naexümachi ga Echaú imáxü. Notürü ga naxmáx ga Rebéca rü yexera Yacúxü ingechaü. ²⁹Rü wüxi ga ngunexü, ga yexguma Yacú íxüwemüxgux, rü nüma ga Echaú rü maxneewa ne naxü rü poraäcü nipaxüchi. ³⁰Rü Yacúxü nhanagürü: —¿Taxüchima cuxü namexü i chamaxá cungauxgu i ngëma curü ðna i dautanüxü? Erü ngëmatama taiyamaxá chayü —nhanagürü. (Rü yemaçax ga Echaú rü Edóümaxá rü ta nanaxugü yerü norü me nixí ga yema ðna ga dautanüxü.) ³¹Rü yexguma ga Yacú rü nanangäxü rü nhanagürü: —Nangexma i ngëma cuxna üxü erü tanatünane ya yacü quixí, rü chanaxwaxe i nhaa ðnacax choxna cunaxá i ngëma cuxna üxü —nhanagürü. ³²Rü yexguma ga Echaú rü nhanagürü: —¿Taxacüwa chi choxü namexü i ngëma nüxü quixuxü i choxna üxü? Erü choxü cudau nax taiyamaxá chayuxchaüxü —nhanagürü. ³³Rü yexguma ga Yacú rü nhanagürü: —¡Tupanaégagu chamaxá nüxü i xu nax aixcuma tá choxna cunaxäxü i ngëma cuxna üxü! —nhanagürü ga Yacú. Rü yexguma ga Echaú rü Tupanaégagu Yacúna nanaxá ga yema naxçax ínacaxaxü. ³⁴Rü yexguma ga Yacú rü Echaúna nanaxá ga poü rü guma purutuarü dautanüne. Rü yexguma marü chibüwa rü axewa yanguxgu ga Echaú, rü inachi rü ínixü. Rü tama nagu

narüxínü ga yema norü yamaeçax nüxna üxü ga naeneena naxäxü. ....

Echaú naxmáxgüchiga

26 ³⁴Echaú rü 40 ga taunecü nüxü nayexma ga yexguma ngímaxá naxäxmáxgu ga Yudíchi ga Etéutanüxü ga Béríxacü. Rü yexgumarüxü ta ngímaxá naxäxmáx ga Bachemá ga nai ga Etéutanüxü ga Elóüaci. ³⁵Notürü ga Isáqui rü Rebéca rü taguma yema naneäxgümaxá nataäxégü.

Isáqui rü Yacúmaxá rü Echaúmaxá mexü naxuegu

27 ¹Rü Isáqui rü marü nayaxüchi rü natauxetü. Rü wüxi ga ngunexügu rü nane ga rüyamaecü ga Echaúçax naca. Rü nhanagürü nüxü: —Pa Chaunex —nhanagürü. Rü Echaú nanangäxü rü: —¿Nhuxü nhacuxü, Pa Papáx? —nhanagürü. ²Rü yexguma ga Isáqui rü nhanagürü: —Cuma choxü cudau nax marü chayaxüchixü rü ngexürüxü i nhaa ngunexügügu rü tá chayü. ³Rü ngëmaçax chanaxwaxe i cunayaxu ya curü würa rü naixnecüwa cuxü rü cuyamaxnee rü naexüta quimáx. ⁴Rü nhüxüchi çauçax naxü i ðna i dextanüxü i çauçaxwa rüchixmaexü! ¡Rü nua nange nax chanangóxüçax! Rü nhüxüchi tá Tupanaégagu mexü cumaxá chaxuegu naxüpa nax chayuxü —nhanagürü. ⁵⁻⁶Notürü yexguma nane ga Echaúmaxá yadexaxgu ga Isáqui, rü Rebéca rü bexma yéma irüxínü. Rü yemaçax, yexguma Echaú nanatüçax dauxchitawa maxneewa naxüyane, rü ngíma ga Rebéca rü naxçax ica ga Yacú

ga guma ngĩne ga rübumaecü. Rü ngĩgürügü nüxü: —Dücax, tüxü chaxĩnũ ya cunatũ nax cuenexẽ ya Echaúmaxã nax ítidedaxũ. Rü nhatagürü nüxü: ⁷“¡Maxneewa naxũ rü chaxuxçax naexũta imax! ¡Rü naxũ i ãna i dextanüxũ i chauxxwa rüchixmaexũ! ¡Rü nua nange nax chanangõxũçax! Rü nhuxũchi tá Tupanaégagu mexũ cumaxã chaxuegu naxũpa nax chayuxũ”, nhatagürü nüxü. ⁸¡Rü dücax, Pa Chaunex, choxũ íruxĩnũ i nhaa cumaxã nüxü chixuxũ! ⁹¡Rü yéa cábrapúxũwa naxũ rü ngẽma rümemaexũtanüwa nayaxu i taxre i cábraxacügü! Rü chama rü ngẽmawa tá tümacax chanamexẽxẽ i ãna i dextanüxũ i tümaçxwa rüchixmaexũ. ¹⁰Rü cuma tá nixĩ i tümacax ngẽma cungexũ nax tachibüxũçax, rü ngẽmaãcü tá Tupanaégagu mexũ cumaxã taxuegu naxũpa nax tayuxũ —ngĩgürügü. ¹¹Notürü nüma ga Yacú rü naéxũ nangãxũ rü nhanagürü: —Chauenexẽ rü naxãxtaxaxũne, notürü chama rü tama ngẽxgumarüxũ chixĩ. ¹²Rü ngẽxguma Papá choxũ ingóguxgu rü choxũ tacuaxgu, rü nagu tá tarixĩnũ nax tümagu chidauxcüraxũxũ. Rü ngẽxguma rü taxütãma mexũ chamaxã taxuegu, rü chixexũ tá chamaxã taxuegu —nhanagürü. ¹³Notürü ga ngĩma ga naé rü inangãxũ rü ngĩgürügü: —Pa Chaunex, rü ngẽxguma chixexũ cumaxã taxueguxgu ¡rü chagu nangu! Notürü i cumax, rü chanaxwaxe i cunaxũ i ngẽma cumaxã nüxü chixuxũ. ¡Rü paxa nawa naxũ i ngẽma cábraxacügü! —ngĩgürügü. ¹⁴Rü yexguma ga Yacú rü nawa naxũ ga yema cábraxacügü rü naéçax yéma nanagagü. Rü ngĩma ga

naé rü inamexẽxẽ ga ãna ga idextanüxũ ga Isáquiãxwa rüchixmaexũ. ¹⁵Rü yemawena inayaxu ga rümemaexũ ga Echaúchiru ga ípatagu namaxã nanguxũxũ. Rü yemagu iyacuxẽxẽ ga guma ngĩne ga rübumaecü ga Yacú. ¹⁶Rü nhuxũchi yema cábraxacüchaxmüxũmaxã inaxüchiüchacüxü ga Yacú. Rü ínangextaxaremüxũwa rü ta inaxú ga yema naxchaxmü. ¹⁷Rü nüxna inaxã ga yema idextanüxũ ga ãna rü poũ ga namexẽxũ. ¹⁸Rü nüma ga Yacú rü tümaxũtagu naxücu ga nanatũ ga ítayexmaxũwa, rü nhanagürü tüxü: —Pa Papáx, marü íchangu —nhanagürü. Rü tüma rü ítaca, rü nhatagürü: —¿Ngexcürüücü ya chaune quixĩxũ? —nhatagürü. ¹⁹Rü yexguma ga Yacú rü: —Chama rü cune ya yacü ya Echaú chixĩ. Rü marü chanaxũ i ngẽma chamaxã nüxü quixuxũ. ¡Rü írũda rü írũto nax cunangõxũçax i nhaa naexũmachi i cuxçax chimáxũ, rü nhuxũchi mexũ chamaxã naxuegu! —nhanagürü. ²⁰Rü yexguma ga Isáqui rü nüxna taca, rü nhatagürü: —¿Nhuxãcü paxa cuxãéxũ, Pa Chaunex? —nhatagürü. Rü nüma ga Yacú rü tüxũ nangãxũ, rü nhanagürü: —Nüma ya Cori ya curü Tupana choxũ narüngũxẽẽ rü ngẽmacax paxama nüxü ichayangau —nhanagürü. ²¹Notürü ga nüma ga Isáqui rü nhanagürü nüxü: —¡Cax nua naxũ! Rü cuxũ chingógüchaũ rü aixcuma chaune ya Echaú quixĩ —nhanagürü. ²²Rü Yacú rü nanatüxũtawa naxũ nax nüxü tingógüxũçax. Rü yexguma ga Isáqui rü nhanagürü: —Cuga rü Yacúga nixĩ

notürü cuchacüxü rü Echaúchacüxü nixĩ —nhanagürü. ²³⁻²⁴Rü yemaacü tama Yacúxũ tacuax, yerü poraäcü naxãtaxachacüxü naenexê ga Echaúruxũ. Notürü yexguma marü tá mexũ namaxã taxueguchaxũgu rü wenaxarü nüxna taca, rü nhatagürü nüxũ: —¿Aixcuma yixĩxũ i chaune ya Echaú quixĩxũ? —nhatagürü. Rü nüma ga Yacú rü tüxũ nangãxũ, rü: —Ngũ, Echaú chixĩ —nhanagürü. ²⁵Rü yexguma ga nanatü rü nhatarügü nüxũ: —¡Cü, choxũ nachibüxêxê, Pa Chaunex, nax chanangõxũcax i ngêma cuexũ! Rü ngêmawena tá mexũ cumaxã chaxuegu —nhatarügü. Rü nüma ga Yacú tüxũ nachibüxêxê ga nanatü rü wíwü rü ta tüxna nanaxã. Rü nüma ga Isáqui rü nachibü rü naxaxe. ²⁶Rü yexguma ga Isáqui rü nhanagürü nüxũ: —¡Chorü ngaicamánaxüra naxü, Pa Chaunex, rü choxũ nachúxu! —nhanagürü. ²⁷Rü yexguma Yacú nanatüna nangaicamagu nax nachúaxũcax, rü nüma ga Isáqui rü nanechirugu nawãxĩ. Rü yexguma ga Isáqui rü mexũ namaxã naxuegu, rü nhanagürü: —Nhaa nixĩ i naema ya chaune ya Echaú. Rü ngêma naema rü nhama wüxi i naane i chixemaxũ i Tupana mexũ namaxã ueguxürüxũ nixĩ. ²⁸¡Rü Tupana cuxna naxã ya pucü rü mea naxügü i cunetügü nax namuxũcax i curü trígu rü curü wíwü! ¡Rü muxüchixũ i duixũgü cuxũ puracüe! ²⁹¡Rü cuxmexwa nangexmagü i muxü i nachixüanegü! ¡Rü cueneegümaxã inacuax rü cupexegu nacaxápüxügü! Rü yíxema chixexũ cumaxã uegugúxe, rü Tupana rü tá chixexũ tümamaxã naxuegu. Rü yíxema mexũ cumaxã

uegugúxe rü Tupana rü tá mexũ tümamaxã naxuegu —nhanagürü. ³⁰Rü yexguma Isáqui nüxũ rüchaxgu ga Yacúmaxã nax mexũ naxueguxũ, rü ínaxüxü ga Yacú. Rü nawe ínanguama ga Echaú ga maxneewa ne naxüxũ. ³¹Rü nüma rü ta ga Echaú rü nanatücax nanaxü ga õna ga dextanüxũ ga chíanexũ. Rü nanatüxütawa nanange. Rü nhanagürü tüxũ: —Pa Papáx jírüda rü nangõx i nhaa naexümachi i chama cuxcax chimáxũ, rü nhüxüchi mexũ chamaxã naxuegu! —nhanagürü. ³²Rü nüma ga Isáqui rü nüxna naca rü nhanagürü: —¿Texê quixĩ? —nhanagürü. Rü nüma ga Echaú rü tüxũ nangãxũ rü nhanagürü: —Chama nixĩ i cune ya yacü ya Echaú chixĩxũ —nhanagürü. ³³Rü nüma ga Isáqui rü poraäcü nabaxĩxãchiãxê, rü niduxruga, rü nhanagürü: —¿Ëxna texé tixĩ ya yíxema maxneewa üxê rü chaxcax nua nangexe i ngêma õna i dextanüxũ? Chama rü marü chanangõx i guxüma i norü õna cuxüpa nax ícunguxũ. Rü marü mexũ namaxã chaxuegu, rü nhüxmax i nüma rü marü nanayaxu i ngêma mexũ —nhanagürü. ³⁴Rü yexguma ga Echaú yema nanatü namaxã nüxũ ixixüxũ naxĩnügü, rü poraäcü naxaxu. Rü aita naxüácüma nhanagürü: —Pa Papáx ¡chamaxã rü ta mexũ naxuegu! —nhanagürü. ³⁵Notürü nüma ga Isáqui rü nanangãxũ rü nhanagürü: —Marü nua naxü ya cuenexê rü choxũ nawomüxêxê, rü ngêmacax mexũ namaxã chaxuegu, rü nüma nanayaxu i ngêma mexũ i cuxcaxchirex ixixũ —nhanagürü. ³⁶Rü yexguma ga Echaú rü tüxũ nangãxũ, rü

nhanagürü: —Yemaçax yixixũ ga Yacúgu naxüéagüãxũ. Rû marü norü taxre nixí nax yadoraxũ rû choxũ nawomüxêêxũ. Rû noxri rû marü choxna nayapu i ngêma nax charüyamaexüçax choxna üxũ. Rû nhuxmax rû choxna nayapu i ngêma mexũ i chamaxã cuxueguchaũchiréxũ. ¿Rû nataxuxüma i to i mexũ i choxũ ícuyaxúxêêxũ? —nhanagürü. ³⁷Rû yexguma ga Isáqui rû nanangãxũ, rû nhanagürü: —Dücax, chama rû marü Yacúmaxã chanaxuegu nax naxmexwa cungexmaxũ rû namaxã nüxũ chixu nax guxüma i natanüxügü rû ta naxmexwa nangexmagüxũ. Rû ngëxgumarüxũ ta namaxã chanaxuegu nax namuxũ i norü trígu rû norü wüchiü. Rû nhuxmax Pa Chaunex ¿rû taxacü tá cuxçax chaxüxũ? —nhanagürü. ³⁸Rû nüma ga Echaú rû nanatüxü nacaçaxüama, rû nhanagürü: —¿Ëxna wüxixicatama i mexũ nixí i cuxueguxũ? ¿Rû chamaxã rû ta mexũ naxuegu! —nhanagürü. Rû aita naxüãcüma naxaxu. ³⁹Rû yexguma ga nanatü ya Isáqui, rû nhatagürü nüxü: —Cuma rû ngêma naane i mexüaru yáxüwa tá cumaxũ i ngextá taguma ínapuxüwa. ⁴⁰Rû curü taramaxã tá cugü ícupoxũ, rû cuenexëaru duüxũ tá quixí. Notürü ngëxguma cumuarü duüxũãxgu, rû tá cuenexëna ícunguxuchi —nhatagürü.

Yacú rû Echaúçaxwa nixü

⁴¹Rû yexgumacürüwa ga Echaú rû Yacúchi naxai naxçax ga yema mexũ ga Yacúmaxã taxueguxũ ga nanatü. Rû nüma ga Echaú rû nhaxügu narüxînü: “Rû Papá rû paxa tá tayu, rû tümawena

rû tá chayamaç ya chauenexë ya Yacú”, nhaxügu narüxînü. ⁴²Rû yexguma yema Echaú nagu rüxînüxũ nacuçxgu ga Rebéca, rû Yacúçax ingema, rû ngígürügü nüxü: —Dücax, cuenexë ya Echaú rû nanu rû cuxũ nimáxchaũ naxçax i ngêma mexũ i cunatü cumaxã ueguxũ. ⁴³Rû ngêmaçax, Pa Chaunex ¿rû choxũ irüxînü, rû nhuxmatama Aráüanewa naxü i chauenexë ya Labáüchiüwa! ⁴⁴⁻⁴⁵¿Rû ngêma nangexma i nhuxre ya taunecü nhuxmatáta nangüxmü ya cuenexë rû nüxü iyanangüma ga yema namaxã cuxüxü! Rû ngëxguma marü nüxü iyanangümagu, rû cuxçax tá ngêma chamuga nax cutáeguxüçax. Erü tama chanaxwaxe i wüxitama i ngunexügu nax choxü peyuexü i pema i taxre i chaunegü —ngígürügü. ⁴⁶Rû yemawena ga Rebéca rû Isáquimaxã iyadexa, rû ngígürügü: —Düxwa nüxü charüchau i nacüma i ngêma taxre i Etétanüxü i Echaú namaxã ámaxũ. Rû ngëxguma chi Yacú rû wüxi i ngêma númacüãx i Etétanüxümaxã naxãxmaçgu, rû narümemae nixí i noxtacüma chayuxũ —ngígürügü.

28 ¹Rû yexguma ga Isáqui, rû nane ga Yacúçax naca rû mexũ namaxã naxuegu. Rû nhuxüchi nanaxucuxë, rû nhanagürü nüxü: —Tama chanaxwaxe i nuxma Canaãcüãx i ngexümaxã cuxãxmaç. ²¿Rû yéa Padáü-Aráanewa naxü i nachüüwa ya curü oxí ya Betuéu, rû ngëxma yaxãxmaç wüxi i naxacümaxã ya cuta ya Labáü! ³¿Rû Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü rû cuxü rüngüxëxëx rû namuxüchixëã i cutaagü

nax ngêmaãcü muxũma i nachixũane
cuwa nangóxcãx! —nhanagürü.

.....

**Tupana rü Yacúçax
nangox ga Betéuwa**

¹⁰Rü nüma ga Yacú rü inaxũãchi ga Bechébawa. Rü Aráúwa daxũ ga namawa naxũ. ¹¹Rü yexguma wüxi ga nachicawa nanguxgu, rü yexma nape yerü nachüta. Rü wüxi ga nuta nanayaxu, norü cüxeruxũ. Rü inaca rü nape. ¹²Rü yéma naxãnegü. Rü yema nanegüwa rü nüxũ nadau ga wüxi ga toxõõne ga nhaa naanegu caxüne rü dauxüguxũ ga naanewa ngxũne. Rü gumawa ínarüxĩgüxũ rü nhuxüchi naxĩgü ga Tupanaarü orearü ngeruxũ i dauxücüãx. ¹³Rü yexgumarüxũ ta nüxũ nadau ga Cori ya Tupana ga naxütägu chicü. Rü nüma ga Tupana rü nhanagürü nüxũ: —Chama nixĩ i curü õxi ya Abraáuarü Tupana, rü cunatü ya Isáquiarü Tupana chixixũ. Rü tá cuxna chanaxã i nhaa naane i nawa cupexũ, nax cuxrü rü cutaagüarü yixixüçax. ¹⁴Rü nümagü i cutaagü rü tá namuxüchi nhama waixümüchicutexerüxũ, rü guxũ i naanewa tá nangugü nhuxmatáta nórchiwa rü súwa rü léstewa rü oéstewa nangugü. Rü cugagu rü cutaagügagu tá nüxũ charüngüxëë i guxütáma i duũxügü i nhama i naanecüãx. ¹⁵Rü chama rü cumaxã changexma. Rü ngextã ícuxüxüwa tá cuxna chadau. Rü nhaa naanecãx tá wena cuxũ chatáeguxëxë. Rü tagutáma cuxna chixügachi, rü aixcuma tá chayanguxëxë i guxũma i ngêma cumaxã chaxueguxũ —nhanagürü. ¹⁶Rü

yexguma yema nanegüwa nabaixãchigü ga Yacú, rü nhaxũgu narüxĩnü: “Aixcumaxüchi Cori ya Tupana nanuxma i nhaa nachicawa, rü chama rü tama nüxũ íchacuãx”, nhaxũgu narüxĩnü. ¹⁷Rü poraãcü namuũ. Rü nhaxũgu narüxĩnü: “Rü nhaa nachica rü naxüünexüchi. Rü daa nixĩ ya Tupanachiũ. Rü dauxüguxũ i naanearü íãx nixĩ i nhaa nachica”, nhaxũgu narüxĩnü. ¹⁸Rü moxüãcü paçmamaxüchi ínarüda ga Yacú. Rü nanayaxu ga guma nuta ga namaxã nacüxeruúãcü. Rü ínanatoxëxë nax wüxi ga cuãxruxũ yixixüçax, rü chíxũ naétü naba yerü naxüüne ga yema nachica. ¹⁹Rü yema nachicawa rü nüxcüma rü nayexma ga wüxi ga íane ga Lúxgu áégane. Notürü nüma ga Yacú rü nanaxüchicüxü ga naéga ga yema nachica, rü Betéugu nanaxüéga. ²⁰⁻²¹Rü yema nachicawa rü Yacú inaxuneta rü nhanagürü: —Ngëxguma Tupana choxũ íxümücügu, rü choxna nadãxgux i chorü namawa, rü choxna naxããxgu i chorü õna rü chauxchiru, rü wena mea chaunatüçax choxũ natáeguxëëxgu, rü aixcumaxüchi chorü Cori ya Tupana tá nixĩ. ²²Rü daa nuta ya cuãxruüxũ nua chatoxëëcü, rü Tupanapata tá nixĩ. Rü dücax, Pa Tupanax, rü guxũma i chorü ngêmaxügü i choxna cuxãxüwa rü guxũgutáma cuxna chanaxã i ngêma dízmu i cuxna üxũ —nhanagürü.

Yacú rü Aráüanewa nangu

29 ¹Rü Yacú rü inixüchigü, rü düxwa yema duũxügü ga üãxcü ne üxüwaama yexmagüxüarü naanewa nangu. ²Rü yema naanewa nüxũ nadau

ga wüxi ga puchu. Rü gumaxũtagu narüingũgü ga tamaepüxtücumü ga carnérugü, yerü guma puchuwa nixĩ ga naxaxegixũxũ. Rü guma puchu rü wüxi ga nuta ga tacümaxã narixüta. ³Rü yexguma yexma naxĩtaquexegüga ga carnérugü, rü yema norü daruũgü rü ínanaxügachigixũ ga guma nuta nax norü carnérugü yaxaxegixẽexũçax. Rü nhüxüchi wenaxarü nanaxütaũgixũ ga guma puchu. ⁴Rü nüma ga Yacú rü yema carnéruarü daruũgüna naca, rü nhanagürü: —¿Ngextácüãx pexĩgü i pemax, Pa Duũxügüx? —nhanagürü. Rü nümagü nanangãxügü rü nhanagürügü: —Toma rü Aráüanecüãxgü tixĩgü —nhanagürügü. ⁵Rü yexguma ga Yacú rü nhanagürü: —¿Nüxũ pecuáxü i pema ya Labáü, ya Nacótöxa ixĩcü? —nhanagürü. Rü nümagü rü nanangãxügü rü: —Ngũ, ngemáacü nüxũ tacuãx —nhanagürügü. ⁶Rü yexguma ga Yacú rü wena ínicachigü rü nhanagürü: —¿Nhuxácü yixixũ i nümax? ¿Rü tama yadaawexũ? —nhanagürü. Rü nümagü rü nanangãxügü rü nhanagürügü: —Tama nidãxawe rü taxuxüma nüxũ naxüpetü. ¿Rü dücax, rü yéa nadau! Rü yea iyixĩ i naxacü i Raquéu i ngĩrü carnérugümaxã ngẽma ne ixü —nhanagürügü.

.....

⁹Rü yexguma yema carnérugüarü daruũgümaxã iyadexayane ga Yacú, rü yéma ingu ga Raquéu namaxã ga ngĩnatüarü carnérugü, yerü ngĩma nixĩ ga nüxna nadauxũ.

.....

¹²Rü yexguma Yacú ngĩmaxã nügü ixuxgu rü nüma rü Rebéca ngĩne nax

yixixũ rü Labáütaxa nax yixixũ, rü ngĩma ga Raquéu rü inhaãchi nax ngĩnatümaxã nüxũ yanaxuxũçax. ¹³Rü yexguma Labáü nüxũ ínühigagu ga yéma nax nanguxũ ga Yacú ga naeyãx ngĩne, rü paxa inanhaãchi nax íyadauãxũ. Rü nüxna nanãxãchiãcüma nüxũ narümoxẽ, rü nüxũ nachúxu. Rü nachiüwa nanaga. Rü yixcüamãxüra rü Yacú nüxũ nixu ga guxüma ga yema nanatüchiüwa nüxũ ngupetixũ. ¹⁴Rü Labáü rü nhanagürü nüxũ: —Aixcumãxüchi cuma rü chautanüxüxüchi quixĩ —nhanagürü. Rü wüxi ga tauemacü Labáüxütawa nayexma ga Yacú.

**Yacú rü Raquéuçax rü
Leicãx napuracü**

¹⁵Rü marü guma tauemacü ngupetüxguwena, rü Labáü rü Yacúxũ nhanagürü: —Ngẽma nax chautanüxũ quixixũ, rü taxütáma ngẽmacãx ngetanüãcüma choxũ cupuracüechamare. ¿Rü chamaxã nüxũ ixu rü nhuxregu i cunaxwãxexũ nax cuxũ chanaxütanüxũ! —nhanagürü. ¹⁶Rü nüma ga Labáü rü nüxũ iyexma ga taxre ga naxacü. Rü yema rüyamaecü rü Leí nixĩ ga ngíẽga. Rü yema rübumaecü rü Raquéu nixĩ ga ngíẽga. ¹⁷Rü ngĩma ga Leí rü ingechaüetücürãxũ, notürü ga Raquéu rü guxüwama imexechi. ¹⁸Rü nüma ga Yacú, rü Raquéu iyixĩ ga yema ngixũ nangẽxẽecü. Rü yemacãx Labáüxũ nangãxũ rü nhanagürü: —Ngẽma cuxacü irübumaecü i Raquéuçax rü tá 7 ya taunecü cuxütawa chapuracü —nhanagürü. ¹⁹Rü yexguma ga Labáü rü nanangãxũ rü nhanagürü:

—Narümemaē nax cuxna ngĩxũ chamuxũ rü tama i wüxi i duũxũ i tama nüxũ chacuáxũna. ¡Rü nua chauxũtawa nangexma! —nhanagürü. ²⁰Rü yemaacü ga Yacú rü 7 ga taunecü ngĩcax napuracü ga Raquéu. Notürü Yacúcax rü guma 7 ga taunecü rü tama nüxcücüraxũ nixĩ yerü poraäcü nüxũ ingúchaũxũchi. ²¹Rü yexguma marü yanguxgu ga guma 7 ga taunecü, rü nüma ga Yacú rü Labáũmaxã nidexa rü nhanagürü: —¡Choxna ngĩxũ namu i Raquéu nax ngĩmaxã chaxãmaxũcax, erü marü chayanguxêxê ya yima taunecügü ya nagu cumaxã chaxunetacü nax ngĩcax chapuracüxũ! —nhanagürü. ²²Rü yexguma ga Labáũ rü naxacüxũ naxüchixü ga nax naxätéxũ. Rü yemaçax nüxna naxu ga guxũma ga duũxũgü ga norü ngaicamagu pegüxũ. ²³Notürü yema chütaxũgu ga Labáũ, rü naxacü ga Leixũ nayaga rü Yacúxũ ngĩxũ napexêxê. Rü yemaacü ga Yacú rü ngĩmaxã namaxũ.

.....

²⁵Rü moxũäcü ga Yacú rü nüxũ nacuçax nax Leí yixĩxũ ga yema ngĩmaxã inapecü. Rü nuäcüma Labáũna nayaca, rü nhanagürü: —¿Taxacü chamaxã cuxü? ¿Tama êxna Raquéuçax yixĩxũ ga cuxũ chapuracüxũ? ¿Rü tüxcüü i nhuxmax i choxũ cuwomixêxêxũ? —nhanagürü. ²⁶Rü Labáũ rü nanangãxũ rü nhanagürü: —Dücax, tama tocüma nixĩ nax ngêma rübumaecüxíra taxütéxũ. ²⁷¡Ëcü ínanguxêxê i wüxi i yüxü nax yagúexũ i ngêma ngĩchixü i Leí! Rü ngêmaxãwena tá nixĩ i cuxna ngĩxũ tamuxũ i Raquéu, ega cuma rü curü me yixĩgu nax nai ya 7 ya taunecü

choxũ cupuracüxũ —nhanagürü ga Labáũ. ²⁸Rü nüma ga Yacú rü nanayaxu ga yema Labáũ namaxã nüxũ ixuxũ. Rü yexguma marü yagúegu ga Leíchixü, rü nüma ga Labáũ rü Yacúna ngĩxũ namu ga Raquéu nax ngĩmaxã naxãmaxũcax. ....

³⁰Rü yexguma ga Yacú rü Raquéumaxã namaxũ. Rü woo nai ga 7 ga taunecü ngĩcax napuracü, notürü poraäcü ngĩxũ nangechaũama, Leíarü yexera.

Yacú nanegü

³¹Rü nüma ga Cori ya Tupana nüxũ nadau nax tama Leímaxã nataäxũ ga Yacú. Rü yemaçax ga Tupana rü nanaxwaxē nax Yacúaxũ naxãxacüxũ ga Leí. Notürü ga Raquéu rü ngĩxũ nangexacüxêxê. ³²Rü yemaacü ga Leí rü Yacúaxũ ixãxaci, rü Rubéũgu inaxüéga. (Rü ngêma naéga rü “Tupana choxũ nadau nax changechaũxũ”, nhaxũchiga nixĩ.) Rü yemagu inaxüéga yerü nhaxũgu irüxĩnü: “Rü Tupana choxũ nadau nax changechaũxũ, rü nhuxmax ya yimá chaute rü tá choxũ nangechaũ”, ngĩgürügü ga ngĩãxêwa. ³³Rü guma ngĩnewena rü wena ixãxaci ga Leí, rü guma rü Chimiáũgu inaxüéga. (Rü ngêma naéga rü “Tupana choxũ naxĩnü”, nhaxũchiga nixĩ.) Rü yemagu inaxüéga yerü nhaxũgu irüxĩnü: “Tupana rü marü nüxũ naxĩnü nax tama chamaxã nataäxêxũ ya chaute, rü ngêmaxã wena chaxãxaci”, ngĩgürügü ga ngĩãxêwa. ³⁴Rü wenaxarü ixãxaci, rü guma rü Lewígu inaxüéga. (Rü ngêma naéga rü “Chauxũtawaama ngêmaxũ”, nhaxũchiga nixĩ.) Rü yemagu inaxüéga

yerü nhaxũgu irüxĩnú: “Rü nhuxmax ya chaute rü chamaxã tá inarüxãũx, erü marü tamaepüxcüna nüxũ chaxãxaci”, ngĩgürügü ga ngĩãxëwa. ³⁵Rü wenaxarü Yacúaxũ ixãxaci ga Leí, rü guma rü Yudágu inaxüéga. (Rü ngëma naéga rü “Tupanaxũ chicuaxüxũ”, nhaxũchiga nixĩ.) Rü yemagu inaxüéga yerü nhaxũgu irüxĩnú: “Rü nhuxmax rü tá Tupanaxũ chicuaxüxũ”, nhaxũgu irüxĩnú. Rü yemawena rü iyangeyexaci. ....

30 ²²Notürü ga Tupana rü ngĩxna nacuaxãchi ga Raquéu, rü nüxũ naxĩnú ga ngĩrü yumüxë. Rü yemacax ga Tupana rü ngĩxũ naxãxaciüxë. ²³⁻²⁴Rü yexguma naxãxaciüga namaxã ga guma nüxíraxücü ga ngĩne rü ngĩgürügü: —Tupana rü marü choxna nanayaxu ga yema guxchaxũ ga noxri namaxã changexaciüxũ. Rü chierüna choxũ nangexmagu ya nai ya chaune —ngĩgürügü. Rü yemacax Yúchegu inaxüéga. (Rü ngëma naéga rü “Chierüna choxũ nangexmagu ya nai”, nhaxũchiga nixĩ.)

**Guxchaxũgü nügumaxã naxüe ga
Yacú rü Labáü**

²⁵Rü yexguma Yúchemaxã inaxãũxyaníguwena ga Raquéu, rü Yacú rü Labáüxũ nhanagürü: —¡Choxũ ingex nax wena chauchiüanecax chatáeguxüçax! ²⁶Rü ngëmacax chanaxwaxe i choxna cuxãga nax chayagagüxüçax i chaunegü rü çaxmãxgü yerü yemagüçax nixĩ ga cuxütawa chapuraciüxũ. Rü cuma rü meama nüxũ cucuax nax nhuxãcü mea chayangüxëxũ ga yema puraciü ga cuxũ

chaxüxũ —nhanagürü. ²⁷Notürü nüma ga Labáü rü nanangãxũ rü nhanagürü: —¿Taxüchima cuxũ namexũ nax nua chauxütawa cungexmaxũ? Erü meama nüxũ chacuax nax cugagu yixixũ i Cori ya Tupana poraãcü choxũ rüngüxëxũ. ²⁸¡Rü chamaxã nüxũ ixu i nhuxre nixĩ i cunaxwaxexũ nax cuxũ chanaxütanüxũ! Rü ngëma cuma naxçax ícuçaxaxüxpüx tá nixĩ i cuxũ chanaxütanüxũ —nhanagürü. ²⁹Rü yexguma ga Yacú rü nanangãxũ, rü nhanagürü nüxũ: —Cuma rü meama nüxũ cucuax nax nhuxãcü poraãcü cuxũ chapuraciüxũ rü meama cuxũ nüxna chadauxũ ga cuxünagü. ³⁰Rü yema noxretama ga cuxünagü ga cuxũ yexmaxũ ga yexguma noxri nua changuxgux, rü nhuxmax rü poraãcüxüchima cuxũ nimu. Yerü yexguma noxri nua changuxgücürüwa nixĩ ga Tupana ga poraãcü cuxũ nangüxëxũ. ¿Notürü nhuxgu tá nixĩ i chauxacügüçaxicatama chapuraciüxũ? —nhanagürü. ³¹Rü yexguma ga Labáü rü nüxna nicachigüama rü nhanagürü: —¿Nhuxre nixĩ i cunaxwaxexũ nax cuxũ chanaxütanüxũ? —nhanagürü. Rü yexguma ga Yacú rü nanangãxũ, rü nhanagürü: —Tama chanaxwaxe i choxũ cunaxütanü. Rü chama rü wena tá nüxna chadau i cuxünagü ega curü me yixĩgu i nhaa tá cumaxã nüxũ chixuxũ. ³²¡Rü choxũ imucuchi natanügu i cuxünagü nax chayadexchixüçax i guxüma i ngëma carnéruxaciügu i wëxëxũ, rü guxüma i cábraxaciügu i amatüxũ rü murutagüxũ! Rü ngëmamaxã tá nixĩ i choxũ cunaxütanüxũ. ³³Rü ngëmaãcü ega yixcüra chauxütawa ícuyadaçxu i

ngêma choxú ngêxmaxú rü nüxú icuyangauxgu i carnêru i cómuxú, rüexna cábra i tama âmätüxú, rü ngêmawa tá nüxú cucuax nax cuxú changíxú —nhanagürü. ³⁴Rü Labáu nanangãxú rü nhanagürü: —Marü name nixí i ngêma nüxú quixuxú —nhanagürü.

.....

⁴³Rü yemaacü ga Yacú rü nimuarü yemaxúãx. Rü nimu ga norü carnêrugü rü camêrugü rü búrugü rü norü duúxügü ga nüxú puracüexú ga yatüxú rü ngexú.

**Yacú nagu narüxínü nax bexma
Labáu na yaxúxú**

31 ¹Notürü nüma ga Yacú rü nüxú nacuáchiga ga Labáu nanegü rü nachiga nax yadexagüxú rü nhagüxú: —Yacú rü nügüxú nanade i guxúma ga tanatüarü ixixú, rü ngêmaxã nixí i nhuxmax i namuarü ngêmaxúãxú —nhanagürügü. ²Rü yexgumarüxú ta ga Yacú, rü nüxú nacuaxama rü Labáu rü tama noxrígurüxú namaxã nataãxê. ³Rü yemaçax ga Cori ya Tupana rü Yacúxú nhanagürü: —¡Natáegu naxçax i ngêma cunatüarü naane i ngextã ínangexmagüxúwa i cutanüxügü! Rü chama rü tá cuxú íchixümücü —nhanagürü. ⁴Rü yexguma ga Yacú rü ngíçax nangema ga Raquéu rü Leí nax naxütawa naxíxüçax ga yema norü carnêrugüna ínadauxüwa. ⁵Rü nhanagürü ngíxú: —Nüxú chicuaxãchi rü yimá penatü rü marü tama noxrirüxú mea choxú nadawenü. Notürü ya chaunatüarü Tupana rü guxüguma

nachauxütagu. ⁶Pema rü meama nüxú pecuax nax nhuxácü penatüaxú meama chapuracüxú. ⁷Rü nüma rü muexpüxcüna choxú nawomüxêxê rü guxüguma nayaxüchicüüchigü ga chorü natanü. Notürü ga Tupana rü tama nüxú nanaxwaxe nax taxacürü chixexú chamaxã naxüxú.

.....

¹³Rü ngêmacax ya Tupana rü norü orearü ngeruxú i dauxücüãxwa choxú nhanagürü: “Chama nixí ya Tupana ga cuxçax changóxú ga Betéuwa ga yéma chíxúmaxã ícunabaetüüwa ga guma nuta rü chamaxã icuxunetaxüwa. ¡Rü ngíxã, rü inachi, rü natáegu naxçax ga yema naane ga nagu cubuxú!” nhanagürü choxú ga Tupana. ¹⁴Rü yexguma ga Raquéu rü Leí rü ínangãxügü, rü ngígürügü: —Toma rü marü nataxuma i taxacü i toxna üxú i tonatüxütawa —ngígürügü.

.....

Yacú rü Padáu-Aráanewa ínaxüxú

¹⁹Rü yexguma toxnamana norü carnêrugüarü yoütaxawa naxüyane ga Labáu, rü ngíma ga Raquéu rü yoxni naxçax ingíx ga ngínatüarü tupanachicünaxägü ga nutagünaxçax. ²⁰Rü nüma ga Yacú rü tama naxtümamax nüxú nixu ga nax yaxüxchaxú. Rü yemaacü nixí ga naxtü ga Labáu ga Araméutanüxüxú nawomüxêxú ga Yacú. ²¹Rü nixümare namaxã ga guxúma ga yema nüxú yexmaxú. Rü paxama nawa nangu ga yema natü ga Euférate. Rü nixüe rü nixüchigü nhuxmata ga maxpüneanexú ga Yiriáyigu áégaxüwa nangu.

Yacúwe nangê ga Labáú

²²Rü tamaepüx ga ngunexüguwena rü Labáú rü nüxü nacuáchiga ga nax yaxüxü ga Yacú. ²³Rü yemaçax ga Labáú rü natanüxügümaxã Yacúwe nangê. Rü 7 ga ngunexüguwena nüxü inayangau nagu ga yema máxpüxanexü ga Yiriáyigu áégaxü. ²⁴Notürü yema chütaxügu rü Tupanagu naxãnegü ga Labáú ga Aramétanüxü. Rü Tupana rü nhanagürü nüxü: —¡Dücax, choxü irüxĩnú! Rü tama chanaxwaxe i nuãcü namaxã quidexa ya Yacú —nhanagürü. ²⁵Rü Labáú rü Yacúxü inayangau nagu ga yema máxpüxanexü ga Yiriáyigu áégaxü ga Yacú nagu rüngüxü. Rü yematama máxpüxanexüarü tuächigu nixĩ ga nangüxü ga Labáú rü natanüxügü. ²⁶Rü Labáú rü poragaãcü Yacúna naca, rü nhanagürü: —¿Taxacü ícuxü? ¿Rü tüxcüü choxü cuwomüxëxê? ¿Rü tüxcüü nhama curü uanü ícuyauxüürüxü chauxacügüxü quigagü? ²⁷¿Rü taxacüçax choxü cuwomüxëxê rü bexma cúãcü quixü? Rü yexguma chi mea nüxü chacuaxgu nax íquixüchaüxü rü chi taãxëãcü cuxü ichamuãchi rü cuxü chi chapaxpüne tutumaxã rü árpamaxã. ²⁸Rü woo ga yema chauxacügü rü chautaagü rü bai nüxü chachüxãcüma namaxã quixümare. Rü nhama wüxi i duüxü i naechitamare maxüürüxü quixĩ. ²⁹Rü taxuxüma choxü naguxcha ega chi chanaxwaxegu nax pexü chadaixü. Notürü ngewax chütacü rü cunatüarü Tupana chamaxã nidexa, rü nhanagürü choxü: “¡Dücax, choxü irüxĩnú! Rü tama chanaxwaxe i nuãcü Yacúmaxã

quidexa”, nhanagürü choxü. ³⁰Notürü ngëxguma cunaxwaxexüchixgu nax cunatüçax cutáeguxü rü ngëmaçax yixüga nax quixüxü i nhuxmax ¿rü tüxcüü i chorü tupanachicünaxägüçax cungüxü? —nhanagürü. ³¹Rü yexguma ga Yacú rü Labáúxü nangãxü rü nhanagürü: —Tama cumaxã nüxü chixu yerü chamuü, rü chama nüxü chacuaxgu rü choxna chi ngixü cupuxüéga ga cuxacügü. ³²Notürü ngëxguma chi wüxi i nhaa chorü duüxügüxütawa nüxü icuyangauxgu i ngëma curü tupanachicünaxägü, rü name nixĩ i noxtacüma nayu. Rü nhaa tatanüxügü nixĩ i tüxü ñnüxü. ¿Rü chamaxã nüxü i xu rü taxacü nixĩ i ngëma curü ngëmaxü i chauxütawa ngëxmaxü! ¡Ëcü yange ega nüxü icuyangauxgu! —nhanagürü. Notürü nüma ga Yacú rü tama nüxü nacuax ga Raquéu yixüxü ga naxçax ngíçcü ga yema ngínatüarü tupanachicünaxägü. ³³Rü nüma ga Labáú rü Yacúpatagu naxücu nax naxçax nadauxüçax ga norü tupanachicünaxägü. Rü yexgumarüxü ta Leípatagu rü yema taxre ga naxütaxügüpatagu naxücu, notürü taxuxüma inayangau. Rü yexguma Leípatawa ínaxüxüxgu rü Raquéupatagu nayaxücu. ³⁴Notürü ngíma ga Raquéu rü inade ga yema ngínatüarü tupanachicünaxägü rü camérutawaarü tochicaxütüügu iyacuxgü. Rü naétüwa irüto. Rü Labáú rü ngípatachiägu naxçax nadau, notürü taxuxüma inayangau. ³⁵Rü yexguma ga Raquéu rü ngígürügü nüxü: —Pa Papáx ¡tauxü i cunuxü ega tama ichachixgu i cupexewa! Erü nhuxmax rü chorü

daawewa changexma —ngĩgürügü. Rü yemaacü ga Labáü rü naxcax nidauchigüama ga norü tupanachicünaxägü, notürü taxuguma nüxü inayangau.

.....

**Yacú rü Labáü nügümaxã
inaxügagü**

⁴³Rü yexguma ga Labáü rü Yacúxü nangãxü rü nhanagürü: —Ngẽma cuxmaxgü rü chauxacügü iyixĩ, rü ngẽma cuxacügü rü chautaagü nixĩ. Rü ngẽma carnérügü rü choxrügü nixĩ rü guxüma i nua nüxü cudauxü rü choxrügü nixĩ. ¿Notürü nhuxãcü taxacürü chixexü namaxã chaxü i chauxacügü rü ngĩnegü? ⁴⁴Rü nhuxmax rü nua naxü rü ngĩxã mea yigümaxã tanamexẽxẽ nax ngẽxma yanaxoxüccax i guxüma i guxchaxügü! —nhanagürü. ⁴⁵Rü yexguma ga Yacú rü nanayaxu ga wüxi ga nuta ga tacü rü yéma nanatoxẽxẽ. ⁴⁶Rü nüma ga Yacú rü natanüxügüxü nhanagürü: —¡Guxãma rü nuta ne penade rü wüxigu penaxãuxchita! —nhanagürü. Rü nüma ga natanüxügü rü nuta ne nanade rü yexma nanaxãuxchita. Rü nhuxüchi guma nuta ga yexma ãuxchitacüxütawa nachibüe ga Yacú rü Labáü.

.....

⁵²Rü nüma ga Labáü rü nhanagürü Yacúxü: —Düccax, daa nutagü rü wüxi i cuaxrxuxü nixĩ i cuxcax rü chauxcax nax taxucürüwa yimá nutaxü ichopetüxüccax nax taxacürü chixexü yigümaxã ixüxüccax. ⁵³Rü curü oxü ya Abraáüaru Tupana rü chorü oxü ya Nacóaru Tupana ta ixĩcü rü tüxü poxcüxe ya

ngexerüxüxe i yixema ega tama yanguxẽcxgu i nhaa yigümaxã ixunetaxü —nhanagürü ga Labáü. Rü yexguma ga Yacú rü yimá Tupana ga nanatü ga Isáqui nüxü icuaxüxüccüéagau inaxuneta. ⁵⁴Rü nhuxüchi ga Yacú rü yexma guma maxpünegu nanadai ga nhuxre ga naxünagü rü nhuxüchi Tupanacax inanagu. Rü guxüma ga natanüxüccax naca nax nachibüexüccax. Rü yemaacü guxüma nachibüe rü yexma maxpünegu napegü ga yema chütaxügu. ⁵⁵Rü moxüãcü paxmamaxüchi rü Labáü inarüda rü nataagü rü naxacügü tüxü nimeãxëgü. Rü nhuxüchi Tupanaéagau mexü tümamaxã naxuegu. Rü yemawena nachixüanecax natáegu.

Yacú rü Echaü nügümaxã inarüxü

32 ¹Rü nüma ga Yacú rü inixüchigüama. Rü namagu nüxü nangau ga nhuxre ga dauxüccüax ga Tupanaarü orearü ngeruügü. ²Rü yexguma Yacú nüxü daxgu rü nhanagürü: —Nhaagü rü Tupanaarü churaragü nixĩ —nhanagürü. Rü yemacax Maanaügu nanaxüéga ga yema nachica. ³Rü Yacú rü inanamuãchitanü ga nhuxre ga norü duüxügü nax Cheiarü naanewa ga Edóüwa naxixüccax nax naenexẽ ga Echaümaxã nüxü yanaxugüxüccax ga yéma tá nax nanguxü. ⁴Rü nhaa dexamaxã yéma nanamugü: “Nhapegürü tá nüxü ya chauenexẽ ya Echaü: ‘Cuenexẽ ya Yacú ya curü duüxü ixĩcü rü cuxü narümomẽ. Rü marü nhuxre ya taunecü rü tórü tutü ya Labáüxütawa chayexma. Rü nhuxmax rü marü nüxna íchaxüxü. ⁵Rü

choxú nangexma i chauxûnagü i wocagü rü búrugü rü carnérugü rü chorü duûxûgü iyatüxûgü rü ingexûgü. Rü ngêmacax chaugüpehexu cuxçax ngêma chanamugü i chorü duûxûgü nax cumaxã nüxü yanaxugüxûcax i nhaa chorü ore nax marü chatáeguxü. Rü chierüna mea choxü cuyauxgu i ngêxguma cuxütawa changuxgu', nhapegürü tá", nhanagürü ga Yacú. ⁶Rü yexguma marü Yacúçax nawoeguxgu ga norü duûxûgü, rü nhanagürügü: —Marü naxütawa tangugü ya cuenexê ya Echaú. Rü nüma rü tá nua naxü nax nümatama cuxü iyadauxûcax namaxã i 400 i norü duûxûgü —nhanagürügü. ⁷Rü yexguma yemaxü naxînúgu ga Yacú, rü poraãcü namuü rü naxoegaãxê. Rü yemacax taxregu nayatoye ga norü duûxûgü rü norü carnérugü rü wocagü rü camérugü. ⁸Yerü nhaxûgu narüxînú: “Ngêxguma Echaú nua ngxgu rü ngürüächî nadaiçxgu i ngêma wüxítücumü i duûxûgü, rü ngêma totücumü rü yoxni nibuxmü”, nhaxûgu narüxînú. ⁹Rü nhüxüchi inanaxügü ga nax nayumüxêxü, rü nhanagürü: “Pa Cori Pa Tupana ya Chorü Oxi ya Abraúarü Tupana rü Chaunatü ya Isáquiarü Tupanax, cuma rü marü chamaxã nüxü quixu nax chorü naanecax rü chautanüxûgüçax chatáeguxü rü cuma rü tá mea choxna cudauxü. ¹⁰Chama rü taxuwama chame nax ngêmaãcü chamaxã cumecümaxü rü aixcuma mea choxü curüngüxêxê. Rü yexguma noxri chaunatüna íchaxüxûgxux rü nhaatama Yurdáü i natüwa chixüegu rü taxuxüma choxü nayexma rü chorü naixmenaxâxicatama. Notürü i

nhüxmax nax chatáeguxü rü choxü nangexma i taxretücumü i muxü i duûxûgü. ¹¹Rü nhüxmax rü cuxna chaca rü chanaxwaxe i choxü ícupoxü nüxna ya chauenexê ya Echaú. Rü nüxü chamuü erü ngürüächî nuxã toxü nayadai rü ngêmaãcü tüxü nadai ya çaxmaxgü rü chauxacügü. ¹²Cuma rü marü meama chamaxã nüxü quixu rü tá choxna nax cudauxü nax ngêmaãcü taxuxüma choxü üpetüxü rü ngêmaãcü i chautaaügü rü nhama taxtüpechinüwa ngêxmacü ya naxnücütexerüxü namuxüchixûcax, rü ngêmaãcü düxwa taxucürüwa texê yaxugüxûcax”, yemaacü nayumüxê. ¹³Rü yema chütaxügu rü Yacú rü yexmatama nape. Rü nüxü nidaugü ga naxûnagü rü yematanüwa nayadexechi ga naenexê ga Echaúarü âmarreruxü. ¹⁴⁻¹⁵Rü nayamugü ga 200 ga bóyigü ga ingexü, rü 20 ga bóyigü ga iyatüxü, rü 200 ga carnérugü ga ingexü, rü 20 ga carnérugü ga iyatüxü, rü 30 ga camérugü ga yexwacax buexacüxü, rü 40 ga wocagü, rü 10 ga wocaxacügü ga yexwacax yaexü, rü 20 ga búrugü ga ingexü rü 10 ga búrugü ga iyatüxü. ¹⁶Rü nhüxüchi norü duûxûgüna nanamugü ga wüxítücumüchigü, rü nhanagürü nüxü: —¡Cü, chapexegu namaxã pexí, rü pegüna tá piyáxûguetanüxü namaxã i wüxítücumüchigü! —nhanagürü. ¹⁷⁻¹⁸Rü yema nüxíra inamuächixü ga norü duûxü, rü nanaxucuxê, rü nhanagürü nüxü: —Ngêxguma tá cuxü iyangaxgu ya chauenexê ya Echaú, rü cuxna nacaxgu: “Rü texe nixí ya curü cori, rü ngextá cuxü, rü texéarügü nixí i

nhaa naxũnagü i quigagũxũ”, rü cuma rü tá nhaãcü cunangãxũ: “Pa Chorü Cori ya Echaúx, rü nhaa rü wüxi i curü ãmare nixĩ i cuxçax nua namuxũ ya curü duũ ya Yacú. Rü nüma rü toweama ne naxũ” nhacurügü tá —nhanagürü ga Yacú. ¹⁹Rü yexgumarũxũ ta ga yema togü ga duũxũgü ga inamuãchigũxũ rü nhanagürü nüxũ: —¡Ngëxguma tá pexũ inangauxgu ya Echaú, rü ngëmatama orexũ namaxã pexu! ²⁰Rü nhapegü nüxũ: “Yacú ya cuenexë ya cuxũ ngechaũcü rü toweama ne naxũ”, nhapegü nüxũ! —nhanagürü ga Yacú. Rü yemaacü nayaxucuxë ga yema duũxũgü, yerü nhaxũgu narüxinü: “Nhaa ãmaregü i chapexegu chimugũxũmaxã tá chanangũxmũxëxë ya chauenexë. Rü ngëmawena rü chamaxũchi tá nüxũ chadau. Rü bexmana ngëmaãcü tá mea choxũ nayaxu”, nhaxũgu narüxinü. ²¹Rü yemaacü ga yema ãmaregü rü nüxíra nügüpexegu nayamugü. Rü nüma ga Yacú rü yexmatama nape ga yema chütaxũgu.

**Yacú rü wüxi ga Tupanaarü
orearü ngeruxũ i dauxũcüãxmaxã
nügü nawogü**

²²⁻²³Rü yematama ga chütaxũgu rü ínaruða ga Yacú, rü tüxũ namuãchitanü ga guxema taxre ga naxmãx rü yema taxre ga naxũtaxũ, rü gumá 11 ga nanegü. Rü wüxigu, namaxã ga guxũma ga norü yemaxũgü, tüxũ nimuũ nawa ga yema natü ga Yurdáũarü nuxtamaxũ ga Yabógu ãégaxũ. ²⁴Rü yexguma Yacú nüxicatama yéma yaxüãchigu, rü wüxi ga duũxũ namaxã nügü nawogü rü

nhuxmata yangunemare. ²⁵Notürü yema duũxũ rü nüxũ nacuãx ga tama Yacúxũ nax naporamaexũ. Rü yemaçax düxwa Yacútachinügu nidagü, rü nanatüxüchitachinü ga yexguma nügü inawogügu. ²⁶Rü yexguma ga yema duũxũ rü nhanagürü Yacúxũ: —¡Choxũ ingex erü marü ningóonechaũ! —nhanagürü. Rü yexguma ga Yacú rü nanangãxũ rü nhanagürü: —Ngëxguma taxütáma mexũ chamaçã cuxueguxgu, rü taxütáma cuxũ chingex —nhanagürü. ²⁷Rü Yacúna naca ga yema duũxũ rü nhanagürü: —¿Taxacü nixĩ i cuéga? —nhanagürü. Rü Yacú nanangãxũ, rü nhanagürü: —Yacú nixĩ i chauéga —nhanagürü. ²⁸Rü yexguma ga yema duũxũ ga nügü namaxã inawogũxũ, rü nhanagürü nüxũ: —Nhuxma rü marü taxütáma Yacú nixĩ i cuéga. Rü Iraéu tá nixĩ i cuéga i nhuxmax, erü Tupanamaxã rü duũxũgũmaxã cugü icuwogü rü tama choxũ quingex nhuxmata mexũ cumaxã chaxuegu —nhanagürü. ²⁹Rü yexguma ga Yacú rü nüxí nüxna naca rü nhanagürü: —Nhuxma chanaxwaxë i chamaxã nüxũ quixu ¿rü taxacü nixĩ i cuéga? —nhanagürü. Notürü ga yema duũxũ rü nanangãxũ rü nhanagürü: —¿Tüxücüũ nüxũ cucuãxchaxũ i chauéga? —nhanagürü. Rü nhuxüchi ga yema duũxũ rü yexgumatama Yacúmaxã mexũ naxuegu. ³⁰Rü yexguma ga Yacú rü Penuégu nanaxüéga ga yema nachica. Rü ngëma naéga rü “Tupanachiwexũ chadau”, nhaxüchiga nixĩ. Rü yemagu nanaxüéga yerü nhanagürü: —Rü woo Tupanachiwexũ chadau, notürü chamaxãma —nhanagürü.

.....

**Yacú rü Echaú nügümaxã
narüngüxmüe**

33 ¹Rü yexguma Yacú rü Echaúxũ nadaxgu ga yéma nax ne naxũxũ namaxã ga 400 ga norü duũxũgü, rü nüma ga Yacú rü tüxũ nitoye ga guxema naxacüãxgü ngĩmaxã ga Leí rü Raquéu rü guxema taxre ga naxütaxũgü. ²Rü wixpexewa tüxũ naxügüxêxê ga naxütaxũgü tümaxacügümaxã, rü guxemagüwe ga Leí ngĩxactüãxmaxã. Rü Leíwe naxãxũ ga Raquéu namaxã ga ngĩne ga Yúche. ³Rü nüma ga Yacú rü norü duũxũgüpexegu nixũ. Rü ⁷expüxcüna nhaxtüanegu nayangücuchi nhüxmata naenexëarü ngaicamána nangu. ⁴Notürü ga Echaú rü Yacúcax ninha rü nüxna nayanãixãchi rü nüxũ nachúxu. Rü nügümaxã naxauxe. ....

¹⁸Rü Yacú, rü yexguma Padáü-Aráanewa ne naxũxgu, rü taxuxüma nüxũ naxüpetü rü mecü Canaáanewa nangu. Rü ãne ga Chiquéüarü toxmaxtawa nangu rü yéma nayexma. ¹⁹Rü 100 tachinü ga diêrugu naxcax nataxe ga wüxi ga naane naxütawa ga Amúru nanegü. Rü nüma ga Amúru rü Chiquéü nanatü nixĩ. Rü nüma ga Yacú rü yexma naxãchiüügü. ²⁰Rü nhüxũchi nanaxü ga wüxi ga ãmarearü guchicaxũ rü Erué-Iraéu ga Iraéuarü Tupanagu nanaxüéga. ....

**Tupana rü ãne ga Betéuwa mexü
Yacúmaxã naxuegu**

35 ¹Rü yexguma ga Tupana rü ãne ga Chiquéüwa rü Yacúxũ nhanagürü: —¡Cugü namexêxê rü

inaxũãchi nax Betéugu cuyaxãchiüxũcax! ¡Rü ngëxma chãuxcax naxü i wüxi i ãmarearü guchicaxũ nagu ga yema nachica ga nawa cuxcax changóxũ ga yexguma cuenexê ga Echaúchaxwa quixũxgu! —nhanagürü. ²Rü yexguma ga Yacú rü naxmaxgümaxã rü guxüma ga norü duũxũgümaxã nidexa, rü nhanagürü nüxũ: —¡Ípenanüxũx i guxüma i perü tupanachicünãxãgü rü nua penana nax ínawogüxũcax! ¡Rü nhüxũchi pegü pexaiyagü rü to i pexchiru i ngëmataxügu picuxgü! ³¡Rü ngĩã rü paxa itaxĩãchi nax Betéuwa ixixũ! Erü ngëxma tá chanaxü i wüxi i ãmarearü guchicaxũ naxcax ya Tupana ga guxüwama ga ngextã íchaxũxüwa choxũ íxümücücü rü choxũ rüngüxêêxcü ga yexguma guxchaxüwa chayexmagu —nhanagürü. ⁴Rü yexguma ga yema duũxũgü, rü Yacúxütawa nanana ga guxüma ga norü tupanachicünãxãgü rü yema naxmachinügü ga norü tupanagüarü cuaxruüügü ixigüxũ. Rü ãne ga Chiquéüarü ngaicamána rüxüxüne ga carabáyutüügu Yacú inanatãxgü ga yema tupanachicünãxãgü. ⁵Rü yexguma inaxĩãchigu ga Betéuwa nax naxĩxũcax, rü Tupana rü guxüma ga yema ãnegücüãx ga namawa yexmagüxũãéwa ínananguxêxê ga muü nax tama Yacú nanegüwe nangëgüxũcax. ⁶Rü Yacú rü guxüma ga yema duũxũgü ga namaxã ixixũ, rü meama Canaáanewa yexmane ga ãne ga Lúxgu ãéganewa nangugü. Rü to ga naéga rü Betéu nixĩ. ⁷Rü yexma nanaxü ga wüxi ga ãmarearü guchica rü

El-Betéugu nanaxiúega, yerü yexguma naenechaxwa yaxuxgu, rü yéma nixí ga Tupana naxçax ngóxü.

.....

⁹Rü yexguma Padáü-Aráanewa ne naxuxgu ga Yacú, rü Tupana rü Betéuwa wenaxarü naxçax nangox, rü mexü namaxá naxuegu. ¹⁰⁻¹¹Rü nhanagürü: “Cuma rü Yacú nixí i cuéga. Notürü i nhuxmax rü marü taxütáma ngéma nixí i cuéga erü nhuxmacürüwa rü Iraéu tá nixí i cuéga”, nhanagürü. Rü yemawena ga Tupana rü nhanagürü: “Chama nixí ya Tupana ya guxüétüwa changexmaxü. ¡Rü yamu ya cunegü rü cutaagü! Rü cuwa tá nangox i wüxi i nachixüane rü muxünetáma ya íanegü. Rü cutaagütanüwa tá nangexma i äëxgacügü. ¹²Rü nhaa naane ga Abraáu rü Isáquina chaxáxü, rü cuxna rü ta chanaxá. Rü cuwena rü tá cutaagüna chanaxá”, nhanagürü ga Tupana.

.....

Iyu ga Raquéu

¹⁶Rü yemawena rü Betéuwa inaxiáchi nax íane ga Efrátawa naxixüçax. Notürü yexguma Efrátaxü yangaicagügu rü ga Raquéu rü ixíraxaciúama. Rü tama mexü ngixü nangupetü. ¹⁷Rü yexguma tama paxa yéma naxíraxacüxgu rü düxwa ngíma ga yema ngírü daruxü rü ngixü ngígürügü: —¡Yaxna naxínü erü to i yatüxü i cuxacü cuxü naxíra! —ngígürügü. ¹⁸Notürü ngíma ga Raquéu rü marü ituraxüchi rü yaxna irüngü rü: —Benóni nixí ya yimá öxchana —ngígürügü. Notürü ga nanatü ga Yacú rü Bëyamígu tanaxüéga. ¹⁹Rü yemaacü nixí ga nayuxü ga Raquéu. Rü

yema nama ga Efrátawa nadaxügu ngixü nataxgü. (Rü guma íane ga Efrátawa rü nhuxmax rü Beréügu naxáéga.)

.....

Yacú nanegü

^{22,23}Rü Yacú nanegü rü 12 nixígü. Rü guma Leíwaügücü rü Rubéü nixí ga Yacú nane ga yacü. Rü naeneegü rü Chimiáü, rü Lewí, rü Yudá, rü Ichacá, rü Yeburóü nixígü. ²⁴Rü guma Raquéuwaxügücü rü Yúche rü Bëyamí nixígü. ²⁵Rü guma Raquéuütaxü ga Bírawaügücü rü Dáü rü Natarí nixígü. ²⁶Rü guma Leíütaxü ga Chípawaügücü rü Gáyí rü Aché nixígü. Rü gumagü nixí ga Yacú nanegü ga Padáü-Aráanegu buexü.

Isáquiarü yuxchiga

²⁷Rü nüma ga Yacú rü nanatü ga Isáquiüxü ínayadau ga Maréwa. Rü guma íane rü namuéga. Rü Árba nixí ga wüxi rü Ebróü nixí ga to. Rü yexma nixí ga naxáchiügüxü ga Abraáu rü Isáqui. ²⁸Rü nüma ga Isáqui rü nüxü nayexma ga 180 ga taunecü ga yexguma nayuxgux. ²⁹Rü yexguma marü nayaxüchigu nixí ga nayuxü rü natanüxügütanüwa naxüxü. Rü nanegü ga Echaü rü Yacú rü inanaxgü.

.....

37 ¹Rü nüma ga Yacú rü Canaáanegu naxáchiü ga ngextá nanatü ga Isáqui üpaacü ítaxáchiüxügu.

Yúche rü naeneegü

²Rü nhaa nixí i nachiga i Yacütanüxü. Rü yexguma nane ga Yúche 17 ga

taunecü nüxü² yexmagu, rü nüma rü carnérugüarü daruxü nixí wüxígu namaxã ga naeneegü ga nanatüxütaxügü ga Bíra rü Chípawaügüxü. Rü nüma ga Yúche rü nanatümaxã nüxü nayarüxugüxü ga naeneegüchiga nax chixexü naxügüxü.³Rü nüma ga Yacú ga Iraéu ga áegacü, rü poraãcü Yúchexü nangechaü guxüma ga togü ga nanegüarü yexera yerü yexguma marü nayaxgu ga Yacú nixí ga nabuxü ga Yúche. Rü yemaçax ga nanatü rü nüxü tanaxü ga wüxi ga naxchiru ga mápaxü ga mexechixü.⁴Notürü yexguma naeneegü nüxü icuaxächitanügu nax norü yexera Yúchexü tangechaüxü ga nanatü, rü yemaçax Yúchechi naxaie, rü tama nüxü narümoxëgüchaü.⁵⁻⁶Rü wüxi ga chütaxü ga Yúche, rü naxãnegü, rü naeneegümaxã nüxü nixu ga yema nanegü. Notürü ga naeneegü rü yexeraãcü naxchí naxaie, yerü ga Yúche rü nhanagürü nüxü: —¡Iperüxínüe rü tá pemaxã nüxü chixu i ngëma chaunegü!⁷Rü nagu chaxãnegü nax guxãma i yixema rü wüxi i tríguncüwa ingexmagüxü rü ínagoxücutaxü. Notürü i ngëma choxrü cüta rü ngürü nüechama inachicüta rü meama ínárüto. Notürü i ngëma pexrü cütägu rü ngëma choxrüxü ínachomaeguächí, rü ngëma choxrü cütapexegu nayarümaxgütanüächí rü choxrüxü nicuaxüxügü —nhanagürü.⁸Rü yexguma ga naeneegü rü nanangãxügagü rü nhanagürtügü: —¿Ëxna cuma nagu curüxínügu rü cuma tá nixí i torü áëxgacü quixüxü rü tomamaxã tá icucuáxü? —nhanagürügü.

Rü yemaacü yexeraãcü naxchí naxaie naxçax ga yema nanegü ga nüxü yaxuxü.⁹Rü yemawena ga Yúche rü wenaxarü naxãnegü. Rü yema rü ta naeneegümaxã nüxü nixu, rü nhanagürü: —Pemaxã tá nüxü chixu rü wena chaxãnegü. Rü ngëma chaunegüwa nüxü chadau ya üaxcü rü tauemacü rü 11 ga ëxtägu rü chapexegu nanangücuchitanü rü choxü nicuaxüxügü —nhanagürü.¹⁰Rü yexguma Yúche nanatümaxã rü naeneegümaxã nüxü ixuxgu ga yema nanegü, rü nanatü rü ïtanangaxüchi. Rü nhatagürü nüxü: —¿Taxacüchiga nixí i ngëma cunegü i tomamaxã nüxü quixuxü? ¿Ëxna cuma rü nagu curüxínügu rü cué rü cueneegü rü chama rü tá cupexegu tanangücuchitanü nax cuxü ticuaxüügüxüçax? —nhanagürü.¹¹Rü yemaçax ga naeneegü rü yexeraãcü nixãxüächie. Notürü ga nanatü rü bexma tüxica nagu tarüxínü ga yema nanegüchiga.

Yúchemaxã nataxegü ga naeneegü

¹²Rü wüxi ga ngunexügu rü ïane ga Chiquéüarü ngaicamána naxí ga Yúcheeneegü nax yexma maxë ne yadaugüxüçax naxçax ga nanatüarü carnérugü.¹³Rü yemaçax ga nanatü ga Iraéu, rü Yúchexü nhatarügü: —¡Paxa cueneegüwe rüxü rü íyadau i yéa Chiquéüwa i carnérugüna ínadaugüxüwa! —nhatagürü. Rü nüma ga Yúche rü tüxü nangãxü rü nhanagürü: —Marü name, Pa Papáx, rü taãxëácüma tá ngëma chaxü —nhanagürü.¹⁴Rü tüma ga Iraéu rü tanangãxü, rü nhatagürü: —¡Ëcü íyadau

ya cueneegü rü ngêma carnérugü! ¡Rü nhuxüchi natáegu nax chamaxã nüxü quixuxüçax nax nhuxãcü ínangupetüxü! —nhatagürü. Rü yemaacü Ebróüwa inaxüãchi ga Yúche ga Chiquéüwa nax naxüxü. ¹⁵Notürü yexguma Chiquéüwa nanguxgu, rü tama nüxü nacuax ga ngextá nax nayexmagüxü ga yema naeneegü. Rü wüxi ga yémacüãx yexma nüxü nangau, rü nüxna naca rü nhanagürü: —¿Taxacüçax cudau? —nhanagürü. ¹⁶Rü yexguma ga Yúche rü nanangãxü, rü nhanagürü: —Chaueneegüçax chadau. ¿Tama nüxü cucuáxü nax ngextá yixixü i carnérugüna nadaugüxü? —nhanagürü. ¹⁷Rü nüma ga yema duüxü rü nanangãxü rü nhanagürü nüxü: —Marü nixígachi i nua. Rü nüxü chaxínügu rü Dotáüwa nixí nax naxixü —nhanagürü. Rü yexguma ga Yúche rü naeneegüwe narüxü nax naxçax yadauxüçax. Rü Dotáügu nüxü inayangau. ¹⁸Rü nüma ga naeneegü rü yáxügu nüxü nadaugü, rü naxüpa ga natanüwa nax nanguxü rü nügü nixugüçuxê ga nax yamaçgüãxüçax. ¹⁹Rü nügümaxã nhanagürügü: —¡Dücax! Yéa nixí rü ngêma ne naxü i ngêma ãnegüechaxü. ²⁰¡Rü ngíxã tayamaçgü, rü nhuxüchi wüxi ya puchugu tayataçxuchigü! Rü ngêxguma Papá tüxna çaxgu, rü nhatagürügü tá: “Rü wüxi ya ai nanangõx”, nhatagürügü tá. Rü ngêmaãcü tá nüxü tacuax rü ngoxi aixcuma tá yangugü i ngêma nanegügü —nhanagürügü. ²¹⁻²²Rü yexguma yemaxü naxínügu ga Rubéü, rü Yúchexü ínapoxü nüxna ga naeneegü. Rü nhanagürü nüxü: —Tama name nax

yamáxü rü nagü ipenabaxêêxü. ¡Rü nhaa ãxmaxügu peyataçxuchimare, rü tauxü i peyamáxü! —nhanagürü. Rü yema nhanagürü ga Rubéü, yerü Yúcheéüwa nachogü nax tama yamaçgüaxüçax rü nanatüçax nax natáeguxêãxüçax. ²³Notürü yexguma naeneegütanüwa nanguxgu ga Yúche, rü nüxna nanapugü ga yema naxchiru ga mexechixü ga nagu yacúxü. ²⁴Rü nayayauxgü, rü yema ãxmaxügu nayataçxuchigü. ²⁵Rü yemawena rü ínarütogü rü nachibüe. Rü yexguma nachibüeyane rü yáxügu nüxü nadaugü ga Ismaéutanüxügü ga Yiriáyianewa ne íxü. Rü norü camérutagu nayana ga pumáragü rü tuxuneruügü rü pumára ga míra ga Eyítuanewa nanaxü. ²⁶Rü yexguma ga Yudá rü naeneegüxü nhanagürü: —¿Taxacüwa tüxü namexü nax yamáxü ya taenexê rü nax yacúxü i norü yu? ²⁷Rü narümemae nixí nax Ismaéutanüxügüxü namaxã itaxegüxü rü tama nax yamáxü, erü taeneexüchi nixí —nhanagürü. Rü guxüma ga yema togü ga naeneegü rü marü norü me nixí ga yema. ²⁸Rü yexguma yema taxetanüxü yéma chopetüxgu, rü Yúchexü ínatüxuchigü ga ãxmaxüwa. Rü yema Ismaéutanüxügüxü namaxã nataxegü ga 20 tachinü ga diérüçax. Rü yemaacü Yúchexü Eyítuanewa nagagü. ²⁹Rü yexguma ínanguxgu ga Rubéü rü íyadaçgu ga yema ãxmaxüwa, rü marü nataxuma ga Yúche ga yéma aixepewa. Rü nüma ga Rubéü rü norü ngechaümaxã nügüchirugu nagáugü. ³⁰Rü naeneegütanüwa naxü, rü nhanagürü nüxü: —Ngêma buxü rü marü nataxuma i ngêma ãxmaxüwa.

¿Rü taxaçü tá chaxüxü i nhuxmax?
 —nhanagürü. ³¹Rü yexguma ga yema
 naeneegü rü nanayauxgü ga Yúchechiru.
 Rü wüxi ga carnéru tüxü nimaxgü rü
 guxemagümaxã nanaduchara ga
 Yúchechiru. ³²Rü nanatüxütawa
 nanamugü nhaxü ga dexamaxã: “Nüxü
 itayangau i nhaa naxchiru. ¡Rü mea
 nüxü nadau rü bexmana ngẽma yixĩ i
 cunechiru!” nhanagürügü. ³³Rü
 yexguma Yacü nüxü daxgu ga
 nanechiru nax yixixü, rü nhanagürü:
 —Ngemáacü chaunechiru nixĩ. Rü wüxi
 i ai i düraxü nagu nawagü rü nanangõx
 —nhanagürü. ³⁴Rü yexguma ga Yacü rü
 nügü narügáutechiru, rü norü
 ngechaümaxã nanecax naxaure. Rü
 nhuxre ga yüxü naxauxecha. ³⁵Rü
 guxüma ga nanegü rü naxacügü rü
 nanataãxẽẽgütaax. Notürü ga nüma
 rü tama nüxü nanayaxu. Rü nanecax
 naxauxama, rü nhanagürü:
 —Chaunecax tá chaxaure nhuxmatáta
 chayux rü naxütawa changu
 —nhanagürü.
 .....

Yúchechiga rü Putifámamaxchiga

39 ¹Rü yexguma Yúchexü
 Eyítuanewa nagagüga ga yema
 Ismaétanüxügü, rü wüxi ga
 Eyítuanecüãx ga Putifágu áégacü
 naxcax nataxe. Rü nüma ga Putifá rü
 Eyítuanecüãxaru áëxgacü ga Faraóuarü
 daruügüeru nixĩ. ²Notürü ga Cori ya
 Tupana rü Yúchemaxã nayexma. Rü
 yemacax meama nüxü nangupetü ga
 norü cori ga Putifáchiüwa. ³Rü yema
 norü cori rü nüxü nicuaxãchi nax
 Yúchexütawa nayexmaxü ga Tupana,

yerü guxüma ga yema naxüxü, rü
 meama inixü. ⁴Rü yemacax ga norü cori
 rü poraãcü namaxã nataãxẽ. Rü düxwa
 norü ngüxëeruüxü nayaxixëxë, rü
 naxmexgu nanaxü ga guxüma ga
 napatawa yexmaxü nax namaxã
 inacuáxüçax. ⁵Rü yexguma
 Yúchemexëgu naxüãxgu ga napata rü
 norü yemaxügü, rü Cori ya Tupana rü
 poraãcü Putifáxü narüngüxëẽ ga
 napatawa rü naanewa rü naxünagüwa.
⁶Rü yexguma Yúche marü nüxna daxgu
 ga norü yemaxügü, rü nüma ga Putifá
 rü marü taxucax naxoegaãxë, rü
 chibüguxicatama narüxinü. Rü Yúche rü
 wüxi ga ngextüxücü ga mechametücü
 nixĩ rü yemacax nangüchaü. ⁷Rü
 yemacax ga naxmax ga Putifá rü düxwa
 ngixü nangüchaü. Rü wüxi ga
 ngunexügu rü ngígürügü nüxü:
 —¡Chamaxã namaxü! —ngígürügü.
⁸Notürü nüma ga Yúche rü ngixü naxo.
 Rü ngixü nangãxü rü nhanagürü:
 —Düçax, chorü cori marü çaxmexwa
 nanangexmaxëxë i guxüma i norü
 ngëmaxügü nax namaxã ichacuáxüçax.
 Rü nhuxmax chama nax chanuxmaxü,
 rü taxucaxma naxoegaãxë i nümax. ⁹Rü
 daa napatawa rü taxüema ya toguxe rü
 chorü yexera tixĩ. Rü nüma ya chorü
 cori rü taxuxüma i taxaçü choxna
 nachuxu. Rü cuxicatama nixĩ i tama
 nanaxwaxëxü nax cuxü chadãuxü erü
 naxmax quixĩ i cumax. ¿Rü ngëmacax
 nhuxücürüwa i taxaçürü chixexü
 chaxüxü i nua napatawa ya chorü cori
 rü Tupanapexewa? —nhanagürü.
¹⁰Notürü ga ngĩma rü guxü ga
 ngunexügu rü Yúchexü ichixeweecha
 nax ngixütagu naxãxüçax rü ngĩmaxã

namaxũxũcax, notürü ga nûma rü tama nanangĩaxêraxũ. ¹¹⁻¹²Notürü wüxi ga ngunexũ ga Yúche rü ípatagu naxücu nax yéma puracü naxũxũcax. Rü yéma aixepewa rü nataxuma ga to ga duũxũ. Rü ngĩma rü naxchirüwa iyachũxü, rü ngĩgürügü nüxũ: —¡Chamaxã namaxũ! —ngĩgürügü. Notürü ga nûma ga Yúche rü inayago, rü ngĩxmexwa nayaxüächi ga naxchiru ga nüxna yapuxũ. ¹³⁻¹⁴Rü yexguma nüxũ nadaxgux ga naxchiru ga ngĩxmexwa nax yaxüächixũ, rü ngĩrü duũxũgücax ica. Rü ngĩgürügü nüxũ: —¡Dücax! Chaute nua nanaga i wüxi i duũxũ i Ebréutanüxũ, rü nhuxmax rü tagu nua nidauxcüraxũ. Rü nûma rü nuxã íxgu chauxcax naxücu rü chamaxã taax namaxũ, notürü i chama rü poraãcü aita chaxüama. ¹⁵Rü ngêxguma poraãcü aita chaxũxgu, rü inayago. Rü ngêmacax nua nanatax i nhaa naxchiru —ngĩgürügü. ¹⁶Rü nhuxüchi ga ngĩma rü namaxã inguxũ ga Yúchechiru nhuxmata yéma íxwa nangu ga ngĩte. ¹⁷Rü yexguma yéma nanguxgu ga ngĩte, rü namaxã nüxũ iyaxu rü ngĩgürügü: —Rü ngêma duũxũ i Ebréutanüxũ i nua cungexmaxêxũ, rü chorü ucapugu naxücu rü chamaxã taax namaxũ. ¹⁸Notürü ngêxguma poraãcü aita chaxũxgu rü inayago, rü nua nanatax i nhaa naxchiru. ¹⁹Rü ngêmaãcü chamaxã nixĩ i ngêma curü duũxũ i Ebréutanüxũ —ngĩgürügü. Rü yemaxũ naxĩnügü ga nûma ga Putifá rü poraãcü nanu. ²⁰⁻²¹Rü norü duũxũgüxũ namu nax Yúchexũ yayauxgüxũcax. Rü nhuxüchi ãêxgacü poxcuexe ga duũxũgütanügu nayataxcuchigü. Notürü woo ga poxcupataüwa nax nayexmaxũ ga Yúche

rü Cori ya Tupana rü naxütawa nayexma, rü nüxũ narüngüxêê. Rü nüxũ nanatauxchaxêxê nax yéma poxcupataüarü ãêxgacü namaxã taãxêxũcax. ²²Rü yemacax ga nûma ga poxcupataüarü ãêxgacü rü Yúchemexêwa nanangex ga guxüma ga yéma poxcuexe nax namaxã inacuáxũcax. Rü Yúche nixĩ ga namaxã icuáxũ ga guxüma ga puracü ga yéma. ²³Rü nûma ga yéma poxcupataüarü ãêxgacü rü taxucaxma tũxcüü ínayadauxũ ga yéma Yúchemexêwa yexmaxũ, yerü ga Cori ya Tupana rü Yúchexũ narüngüxêê nax guxüma mea iyaxüxũcax ga yéma poxcupataüwa.

**Yúche rü nüxũ nixu nax
taxacüchiga yixixũ ga taxre ga
poxcuexe nagu ãnegüxũ**

40 ¹Rü yexguma Yúche poxcupataüwa yexmayane rü wüxi ga ngunexũgu rü Eyítuanearü ãêxgacüxũ nanuxêëgü ga yéma norü wíüarü baeruxũ rü norü poüarü úruxũ. ²Rü yemacax nûma ga ãêxgacü rü poraãcü namaxã nanu ga yéma taxre ga norü ngüxêëruüügü ga yéma wíümaxã baegüxüarü ãêxgacü rü yéma poüarü úruügüarü ãêxgacü. ³Rü yemacax yéma poxcupataxũ ga Putifápatawa yexmaxüwa nanamugü. Rü yematama nixĩ ga Yúche nagu poxcuxũ. ⁴Rü nûma ga poxcupataüarü ãêxgacü rü Yúchexũ namu nax namaxã inacuáxũcax ga yéma taxre ga ãêxgacüarü ngüxêëruüügü. Rü nûmagü rü marü muxüma ga ngunexũgu yexma napoxcue. ⁵Rü wüxi ga chütaxũgu rü yéma taxre ga poxcuexe rü wüxichigü rü naxãnegügü.

Rü wüixichigü ga yema nanegü rü nüxü⁶ nayexma ga taxacüchiga nax yixixü. 6Rü moxiüacü pa^xmama ga yexguma Yúche natanüwa iyadaxgu, rü nüxü⁷ nadau ga nax poraäcü naxoegaäegüxü ga yema taxre. 7Rü yemacax nüxna naca, rü nhanagürü: —¿Taxacüca^x pemaechiwe? —nhanagürü. 8Rü nümagü rü nanangäxügagü, rü nhanagürügü: —Ngewax chütacü rü taxänegüe. Rü tataxuma ya texé ya tomaxä nüxü ixuxe nax taxacüchiga yixixü i ngëma nagu taxänegügüxü —nhanagürügü. Rü yexguma ga Yúche rü nhanagürü: —¿Taux äxna i Tupana yixixü ya yimá nangoxëécü nax taxacüchiga yixixü? ;Rü chamaxä nüxü pexu i ngëma penegü! —nhanagürü. 9Rü yexguma ga yema wíumaxä baegüxüarü äëxgacü rü nüxíra Yúchemaxä nüxü nixu ga nanegü, rü nhanagürü: —Chaunegüwa rü nüxü chadau ga wüxi ga úwamaxü. 10Rü yema úwamaxü rü narüxü rü niyachigü rü tamaepüx nixí ga nachacüxü. Rü naxächacu rü yema nachacuwa rü naxo rü nixäärexe rü nidau. 11Rü chama rü chanange ga naxpáxü ga Faraóü. Rü úwata chicawe, rü yema naxpáügu chanamajxgütüxü. Rü nhuxüchi chamatama nüxna chayaxäweü ga Faraóü —nhanagürü. 12Rü yexguma ga Yúche rü nhanagürü nüxü: —Ngëma cunegü rü nhaxüchiga nixí: “Rü ngëma tamaepüx i nachacüxü rü tamaepüx i ngunexüchiga nixí. 13Rü tamaepüx i ngunexüwa nanguxgu rü nüma ya Faraóü tá cuxcax nangema rü tá cuxna naca nachiga i curü poxcu. Rü ngëmawena rü wena ngëma

puracüwatátama cuxü napuracüxëxë. Rü cuma rü tá wena cunaxaxëxë ya Faraóü ngëma noxri cunaxüxü¹⁴rütütama”, nhaxüchiga nixí. 14Rü ngëxguma ngëmaäcü tá yanguxgu rü chanaxwaxe i cuxü changechaütümüxü. ;Rü choxna nacuxächí, rü Faraóümaxä choxü¹⁵ixu nax choxü ínamuxüchixüca^x i nua! 15Rü chama i Ebréutanüxü rü chauchixüanewa nixí ga choxü yagagüxü rü nuxä chamaxä yataxegüxü. Rü taxucaxma tüx¹⁶cüü nua poxcupataüwa changexma, yerü taxuxüma ga chixexü chaxü —nhanagürü. 16Rü yexguma yema poüarü üruü¹⁷güarü äëxgacü nüxü ínügü ga mexüchiga nax yixixü ga yema Yúche ngoxëëxü ga nanegüchiga rü nhanagürü: —Chama rü nagu chaxänegü nax chauerugu chayangexü ga tamaepüx ga pexchiäcu ga poü ga maixcuraxü. 17Rü guma pexchi ga düxétüwaama ücüwa rü nayexma ga naguxüraüxü ga poü ga maixcuraxü ga Faraóüca^x ixixü. Notürü ínangugü ga werigü, rü guma pexchi ga chauerugu chingecüwa tanaca¹⁸xügü ga poü —nhanagürü ga yema poüarü üruü¹⁸güarü äëxgacü. 18Rü yexguma ga Yúche rü nanangäxü rü nhanagürü: —Rü ngëma cunegü rü nhaxüchiga nixí: “Rü yima tamaepüx ya pexchi rü tamaepüx i ngunexüchiga nixí. 19Rü tamaepüx i ngunexüwa nanguxgu, rü Faraóü tá nanangugü nax taxacüca^x cupoxcuxü. Rü tá nanamu i norü purichíagü nax cuxü nawëxnaxägüxüca^x. Rü naixtanüwa tá cuxü narütuxëëgü. Rü ngurucugü tá nanangöxgü i cuxune”, nhaxüchiga nixí

—nhanagürü ga Yúche. ²⁰Rü tamaepüx ga ngunexügwena rü ninguarü taunecüax ga Faraóü. Rü nanaxü ga wüxi ga peta naxçax ga guxüma ga norü ngüxêruüğü. Rü yema duüxüğü ga nüxna naxugüxüpeçewa, rü Faraóü nanamu nax napexewa nagagüaxüçax ga yema wíuarü baeruüğüarü äëxgacü rü yema poüarü üruüğüarü äëxgacü. ²¹Rü yema baeruüğüarü äëxgacü, rü wenaxarü yematama puracüwa nanamu. Rü wenaxarü noxrürüütama Faraóüxü nayaxaxexêxü. ²²Notürü ga yema poüarü üruüğüarü äëxgacü, rü nüma ga Faraóü rü norü purichíagüxü namu nax nawëxnaxägüaxüçax yema Yúche nüxü ixixürüxü. ²³Notürü ga yema wíuarü baeruüğüarü äëxgacü rü tama Yúchena nacuxächí.

**Yúche rü nüxü nixu nax
taxacüchiga yixixü ga yema
Faraóünegü**

41 ¹Rü yemawena rü taxre ga taunecü nangupetü. Rü wüxi ga chütaxügu rü naxänegü ga Faraóü. Rü nanegüwa rü taxtü ga Nírucutügu nachi.

.....

⁸Rü moxüäcü ga paçmama rü poraäcü naxoegaäxë naxçax ga yema nanegü. Rü naxçax nangema ga guxüma ga yema iyüxü rü duüxüğü ga nüxü cuaxüchigüxü ga Eyítuanecüax. Rü nüma ga Faraóü rü namaxä nüxü nixu ga nanegü, notürü taxuxüma ga yema yuüexü nüxü nacuxax nax taxacüchiga yixixü ga yema nanegü. ⁹⁻¹⁰Rü yexguma ga guma baeruüğüarü äëxgacü rü Faraóümaxä nüxü nixu rü nhanagürü:

—Pa Chorü Äëxgacüx, rü nhuxchaama nüxna chacuaxächí nax nhuxäcü chixexü chaxüxü yerü taguma cumaxä nüxü chixuchiga ga wüxi ga ngextüxücü ga poraäcü choxü rüngüxêcücü. Rü yexguma namaxä cunuxgu ga yema poüarü üruüğüarü äëxgacü rü chamaxä rü ta cunu, rü yema curü purichíaarü capitáüpatawa yexmaxü ga poxcuchicaxügu toxü cumugü. ¹¹Rü wüxi ga chütaxügu ga poüarü üruüğüarü äëxgacü rü naxänegü, rü chama rü ta chaxänegü. Rü wüxichigü ga yema nagu taxänegüxü rü tama nüxü tacuax nax taxacüchiga yixixü. ¹²Rü yema poxcupataüwa tomamaxä nayexma ga wüxi ga ngextüxücü ga Ebréutanüxü ixücü. Rü nüma rü poxcupataüarü äëxgacüarü puracütanüxü nixí. Rü namaxä nüxü tixu ga tonegü. Rü nüma rü nüxü nacuxax ga taxacüchiga nax yixixü ga wüxichigü ga yema nagu taxänegüxü. ¹³Rü guxüma ga yema tomamaxä nüxü yaxuxürüüäcütama ningu. Rü chama rü wenaxarü chorü puracüçax chatáegu, notürü ga yema chamücü rü purichíagü nanawëxnaxägü —nhanagürü. ¹⁴Rü yexguma ga nüma ga Faraóü rü Yúchecax nangema. Rü yexgumatama Yúchexü poxcupataüwa ínamuxüchigü. Rü mea niyoeru rü mexü ga naxchirugu ínacuxuchi. Rü yemaacü Faraóüpeçewa naxü. ¹⁵Rü nüma ga Faraóü rü nhanagürü nüxü:
—Ngewaxarü chütaxügu rü choxü nangexma i wüxi i chaunegü. Notürü tataxuma ya texé yangoxexéxë nax taxacüchiga yixixü. Rü nüxü chaxínüchigagu rü cuma rü nüxü cucuax nax cunangoxêxü i nanegü nax

taxacüchiga yixixũ —nhanagürü ga Faraóũ. ¹⁶Rü yexguma ga Yúche rü nanangãxũ rü nhanagürü: —Pa Chorü ãËxgacüx, ngêma rü tama chawa nangexma, notürü Tupana tá nixĩ ya cuxçax nangoxêêcü —nhanagürü. ¹⁷Rü yexguma ga Faraóũ rü Yúchexũ nhanagürü: —Chaunegüwa rü taxtü ga Nírucutügu chachi. ¹⁸Rü yema taxtüwa ínachõõchi ga 7 ga woca ga ingüexüchixũ rü imexechixũ. Rü taxtüanacüwa maxêne nanangõxgü. ¹⁹Rü yemawena ínachõõchi ga to ga 7 ga woca i chixemarexũ rü ixaexüchixũ. Rü taguma nhuxgu nüxü chadau i woca i nangexgumaraxüxũ i chixexü i guxüma i nua Eyítuanewa. ²⁰Rü yema wocagü ga ixaexüchixũ rü ichixemarexũ, rü yema 7 ga woca ga ingüexüxũ ínagagü. ²¹Notürü ga woo yema woca ga ingüexüxũ nax ínagagüxũ, rü aixrügumarüütama nixaexüchi. Rü yexguma rü chabajãchi. ²²Rü yemawena rü wena chaxãnegü. Rü yema chaunegüwa rü nüxü chadau ga 7 rexe ga trügu ga íxãacuxũ rü imerexũ ga wüxinewatama nguxüxũ. ²³Rü yemawena yemanewatama nanguxũ ga to ga 7 rexe ga trügu ga ingeãcuxũ rü buanecümaxã ipagüxũ. ²⁴Rü yema 7 rexe ga ipagüxũ, rü yema imerexũ ínagagü. Rü nhaa taxre i chaunegü, rü ngêma chorü duüxügü i iyuüexümaxã nüxü chixu, notürü taxuxüma i ngêma yuüexü rü nüxü nacuax nax nangoxêêãxũ nax taxacüchiga yixixũ i ngêma taxre i chaunegü —nhanagürü. ²⁵Rü yexguma ga Yúche rü Faraóũxũ nangãxũ, rü nhanagürü: —Pa Chorü ãËxgacüx, ngêma taxre i cunegügü rü

wüxitama i ínuchiga nixĩ. Rü Tupana rü cumaxã nüxü nixu i ngêma tá naxüxũ rü tá ínguxũ i yixcüamaxüra. ²⁶Rü ngêma 7 i wocagü i imexechixũ, rü 7 ya taunecüchiga nixĩ. Rü ngêmachigatama nixĩ i ngêma 7 rexe i trügu i mexechixũ. Rü ngêma taxre i cunegü rü ngêmachigatama nixĩ. ²⁷Rü ngêma 7 i woca i ixaexüchixũ rü ichixemarexũ ga yema togüarü wixweama íchõõchixũ, rü 7 ya taunecüchiga nixĩ. Rü ngêmachigatama nixĩ i ngêma 7 rexe i trügu i buanecümaxã ipagüxũ. Rü ngêma rü nüxü nixu nax 7 ya taunecü tá nangebüanexũ, rü tá taiya ngúxũ. ²⁸Rü ngêmachiga nixĩ i Tupana cumaxã nüxü ixuxũ, Pa Chorü ãËxgacüx. Rü ngêmaãcü tá nanaxü ya Tupana. ²⁹Rü 7 ya taunecü tá naxãbüane i guxüma i Eyítuanewa. ³⁰Rü ngêmawena rü 7 ya taunecü tá nangebüane. Rü ngêma nax nhuxre ya taunecü tá porãcü taiya ngúxügü, rü duüxügü rü tá düxwa nüxü narüngümae ga guma taunecügü ga nagu naxãbüanecü ga Eyítuanewa. Rü ngêma taiyagagu rü guxüwatama guxchaxũ ínangu ya nhaa nachixüanewa.

.....

³³Rü ngêmacax Pa Chorü ãËxgacüx, rü name nixĩ nax naxçax cudauxũ ya wüxi ya yatü ya nüxü cuaxüchicü nax naxmexgu cunaxüxüçax i nhaa nachixüane. ³⁴Rü name nixĩ nax nüxü cuxunetaxü i togü i ãËxgacügü nax guxü i nhaa nachixüanegu yaxiãgütanüxüçax, rü ngêmaãcü guxü i duüxügütanüwa yadeetanüãxüçax i trügu. Rü ngêxguma texé 5 wetaxü i trügu tüxü ngêxmagux, rü wüxi tá nixĩ i cuxçax nayauxgüxũ rü

namaxã nanguxũgũxũ. Rũ ngẽxguma yexera nũxũ ngẽxmagu i duũxũgũ rũ yexera tá cuxçax nayauxgũ. ³⁵Rũ ngẽmaãcũ tá nixĩ i nanutaquexẽxũ i tríguwetaxũ i nagu ya yima 7 ya taunecũ ya nagu namucũ i trígu. Rũ nhũxũchi name i wũxichigũ ya ãnewa ngẽxmaxũ i trígupataũgu namaxã nanguxũgũ nax ngẽma cuma namaxã icucuáxũçax nax duũxũgũ tayauxgũxũçax i ngẽxguma taiya ínguxgu. ³⁶Rũ ngẽmaãcũ i ngẽma trígu rũ tá mea namaxã nanguxũgũ naxçax i cuchixũane nax tama taiyamaxã nayuexũçax i duũxũgũ i ngẽxguma ínanguxgu ya yima 7 ya taunecũ ya nagu tá nangebũanecũ i nua Eyítuanewa —nhanagürũ ga Yúche.

**Yúche rũ ãẽxgacũxũ
ningucuchi ga Eyítuanewa**

³⁷Rũ yema Yúcheärũ ucuxẽ rũ Faraóũçax name, rũ norũ ngũxẽẽruũgũ rũ ta norũ me nixĩ. ³⁸Rũ yemaçax ga Faraóũ rũ nhanagürũ norũ duũxũgũxũ: —¿Ngextá chi nũxũ iyarũngauxũ i to i yatũ i nhaa Yúcherũxũ Tupanaãxẽ nawa ngẽxmaxũ? —nhanagürũ. ³⁹Rũ yexguma ga Faraóũ rũ Yúchexũ nhanagürũ: —Dũcax, rũ nataxuma i cuxũ rüyexeraxũ nax nũxũ nacuáxũ, erũ cuma nixĩ i Tupana cuxũ nũxũ cuaxẽẽxũ i guxũma i ngẽma nagu chaxãnegũxũ. ⁴⁰Rũ cuma tá nixĩ i chapatamaxã icucuáxũ. Rũ guxũtãma i chorũ duũxũgũ rũ tá cuga naxĩnũe. Rũ chaxica tátama nixĩ i cuxũ charüyexeraxũ erũ chama rũ nhaa nachixũanearũ ãẽxgacũ chixĩ. ⁴¹Dũcax, nhũxmax rũ chama rũ cuxũ chaxuneta nax cuma tá ãẽxgacũ

quixĩxũ i guxũma i nhaa Eyítuanewa —nhanagürũ. ⁴²Rũ yexguma yema nhaxgu ga Faraóũ rũ nügũmexẽwa ngĩxũ nanangoxochi ga norũ ãnera ga cuaxruxũ ngĩwa yexmacũ, rũ Yúchemexẽwa ngĩxũ ningucuchi. Rũ nhũxũchi norũ duũxũgũxũ namu nax mexechixũ ga naxchirugu yacuxẽẽgũaxũçax, rũ úirumaxã naxũchagũgũaxũçax. ⁴³Rũ yemawena rũ nhũxũchi nayamue nagu ga guma cáru ga Faraóũarũ cáruweama úxũne ga cowaru ítũchigũne. Rũ duũxũgũxũ namu nax napexewa nhaxũmaxã aita naxũexũ: “¿Penaxũchica!” nhaxũmaxã. Rũ yemaacũ nixĩ ga Yúche ga guxũma ga Eyítuanemaxã inacuáxũ. ⁴⁴Rũ nhũxũchi ga Faraóũ rũ nhanagürũ Yúchexũ: —Chama nax Eyítuanearũ ãẽxgacũ chixĩxũ, rũ cuxna chaxãga nax cuxmexwa nangexmaxũ i guxũma i Eyítuane —nhanagürũ. ⁴⁵Rũ yexguma ga Faraóũ rũ Eyítuanecũãxégamaxã Yúchexũ naxũéga. Rũ Cháfachi-Panéagu nanaxũéga. Rũ nhũxũchi nanaxũmãx ngĩmaxã ga Achená ga chacherdóte ga Putiférxacũ. Rũ nüma ga ngĩnatũ rũ ãane ga Óũarũ chacherdóte nixĩ. Rũ yemaacũ nixĩ ga Yúche ga Eyítuanearũ ãẽxgacũ yixĩxũ. ⁴⁶Rũ nüma ga Yúche rũ 30 ga taunecũ nũxũ nayexma ga yexguma Faraóũ ga Eyítuanearũ ãẽxgacũpexewa nagagũãgu rũ nüma ga Faraóũ namücxũ yangucuchixẽẽgu. Rũ nüma ga Yúche rũ Faraóũxũ narũmoxẽ rũ inaxũãchi. Rũ guxũma ga Eyítuanegu nixũãgũchigũ. ⁴⁷Rũ 7 ga taunecũgu rũ meama nayae ga trígu rũ poraãcũ naxãbüane ga guxũwama ga Eyítuanewa. ⁴⁸Rũ nüma ga Yúche rũ 7

ga taunecügu nananutaquexe ga guxũma ga yema tríguwetaxũ ga ãëxgacüna üxũ ga Eyítuanewa. Rü wüxichigü ga ãnawa yexmane ga ãëxgaciãrã trígupataũgu namaxã ninguxũchigü ga yema trígu ga guma ãnena ngaicamaxũ ga naanewa nabuxgũxũ. ⁴⁹Rü Yúche rü nananutaquexe ga trígu, rü nhama taxtüpechinüwa ngëxmacü ya naxnechicütëxewarüxũ ixĩxũ ga nax namuxũchixũ. Rü yema nax namuxũchixũgagu rü düxwa tama nixugü. ⁵⁰Rü naxũpa ga nax inaxügũxũ ga nax nangebüanexũ, rü marü Yúcheaxũ itaxrexacü ga naxmax ga Achená. ⁵¹Rü guma yacü ga nane rü Manachégu nanaxüéga yerü nhanagürü: “Tupana rü choxũ nüxũ inayarüngümaxëxë i guxũma ga yema guxchaxũgü ga choxũ ngupetüxũ rü nhuxmax rü marü tama chautanüxũgücax changechaũ”, nhanagürü. ⁵²Rü guma rübumaecü ga nane rü Efraígu nanaxüéga, yerü nhanagürü: “Tupana rü nhaa nachixüane i nawa ngúxũ chingexüwa choxna nanamu ya chaune”, nhanagürü. ⁵³Rü nangupetü ga guma 7 ga taunecü ga nãgu trígu muxũchicü ga Eyítuanewa. ⁵⁴Rü inaxügü ga guma 7 ga taunecü ga nãgu ngebüane íngucü, yematama Yúche nüxũ ixuxürüxũ. Rü guxũma ga togü ga nachixüanewa rü poraãcü taiya nangux. Notürü ga Eyítuanewa rü tama taiya nangux, yerü nayexma ga nabü ga namaxã nanguxũgũxũ. ⁵⁵Rü yexguma yema Eyítuanecüãx marü iguxbügügu, rü Faraóũxütawa naxĩ nax trígu nüxna

tayacagüxũcax. Rü yexguma ga nüma ga Faraóũ rü guxũma ga Eyítuanecüãxmaxã nüxũ nixu rü nhanagürü: —¡Yéa Yúchexütawa pexĩ, rü penaxiux i ngéma nüma pemaxã nüxũ yaxuxũ! —nhanagürü. ⁵⁶Rü yexguma marü guxũma ga Eyítuanewa nangebüanegu, rü nüma ga Yúche rü nayawãxnagü ga guma trígupataũgü nax yema Eyítuanecüãxgũxũ namaxã nataxexũcax, yerü niyexeraguchigü ga nax nataiyaexũ ga duũxũgü. ⁵⁷Rü guxũma ga nachixüaneguwa ne naxĩ ga duũxũgü nax Eyítuanewa naxcax nataxegüxũcax ga norü trígu ga Yúchexütawa. Yerü taxuxüma ga to ga nachixüanewa nayexma ga nabü.

Eyítuanewa naxĩ ga Yúcheeneegü

42 ¹Rü yexguma Yacü nüxũ cuáxchigaga ga Eyítuanewa nax nayemaxũ ga trígu, rü nanegüxũ nhanagürü: —¿Taxacü nua pexüe i pegü nua perüdaunümarexũ? ²Rü chamaxã nüxũ nixugügü rü Eyítuanewa nax nangemaxũ i trígu. ¡Rü ngéma pexĩ nax tríguta peyataxegüxũcax nax ngémaãcü tama iyuxũcax! —nhanagürü. ³Rü nhuxüchi 10 ga Yúcheeneegü rü Eyítuanewa naxĩ nax tríguta yataxegüxũcax. ⁴Notürü ga Yacü rü tama nanaxwaxe ga nane ga Bëyamí ga Yúcheenexë yéma nax naxüxũ, yerü nãgu narüxínü rü ngürüãchi taxacürü chixexũ yexma nüxũ nayaxüpetü. ⁵Rü nanegü ga Yacü ga Iraégu ãégacü rü togü ga taxetanüxütanügu naxãgü, yerü guxũma ga Canaãanewa rü taiya nangux. ⁶Rü Yúche nixĩ ga ãëxgacü ixĩcü ga Eyítuanewa, rü nüma nixĩ ga

duũxũgũ ga togũ ga nachixũanewa ne
 ãxũxũ namaxã nataxexũ ga trĩgu. Rũ
 yexguma naeneegũ naxũtawã ngugũgu,
 rũ napexegu nhaxtũanegu
 nanangũcuchitanũ. ⁷Rũ nũma ga Yũche
 rũ naeneegũxũ nacuax ga yexguma
 nũxũ nadaxgux, notũrũ tama nũgũ nũxũ
 nacuaxẽeneta. Rũ nugaãcũ naeneegũna
 naca, rũ nhanagũrũ: —¿Rũ pemax, rũ
 ngextã ne pexĩ? —nhanagũrũ. Rũ
 nũmagũ rũ nanangãxũgũ rũ
 nhanagũrũgũ: —Toma rũ Canaãanewa
 ne taxĩ, rũ trĩgu nuata tayataxegũ
 —nhanagũrũgũ. ⁸Rũ nũma ga Yũche rũ
 naeneegũxũ nacuax, notũrũ ga
 naeneegũ rũ tama Yũchexũ nacuaxgũ.
⁹Rũ yexguma ga Yũche rũ nũxna
 nacuaxãchi ga yema ãpa nagu
 naxãnegũxũ ga naeneegũchiga ixĩxũ. Rũ
 nhanagũrũ nũxũ: —Pemax rũ
 tochixũanearũ ngugũtaeruũgũ pexĩgũ.
 Rũ pema rũ nua ngugũtaewa pexĩ nax
 naxçax pedaugũxũçax nax ngextã pexũ
 natauxchaxũ nax toechita pichocuxũçax
 nawa i nhaa naane —nhanagũrũ. ¹⁰Rũ
 nũma ga naeneegũ rũ nanangãxũgũ rũ
 nhanagũrũgũ: —Tama nixĩ, Pa Corix.
 Toma i curũ duũxũgũ rũ trĩguarũ
 taxewa nua taxĩmare. ¹¹Rũ guxãma i
 toma rũ wũxitama nixĩ ya tonatũ. Rũ
 duũxũgũ i mexũ tixĩgũ. Rũ taguma
 ngugũtaeruxũ tixĩgũ —nhanagũrũgũ.
¹²Notũrũ ga Yũche rũ nhanagũrũama:
 —Rũ tama aixcuma nixĩ i ngẽma. Rũ
 pema rũ nua pexĩ nax naxçax
 pedaugũxũçax i ngextã pexũ
 natauxchaxũ nax toechita pichocuxũçax
 nawa i nhaa naane —nhanagũrũama.
¹³Notũrũ nũmagũ rũ nanangãxũgũ rũ
 nhanagũrũgũ: —Toma i curũ duũxũgũ

rũ 12 tixĩgũ i togũenexẽ. Rũ wũxitama
 tixĩ ya tonatũ, rũ Canaãanegu nixĩ i
 taxãchiũgũxũ. Rũ yimã toenexẽ ya
 rũbumaecũ rũ ngẽxma tonatũxũtagu
 narũxãũx, rũ guma nai ga toenexẽ rũ
 marũ nataxuma i toxũtawã
 —nhanagũrũgũ. ¹⁴Notũrũ nũma ga
 Yũche rũ wena nhanagũrũama: —Pema
 rũ ngugũtaewa nua pexĩ. ¹⁵Rũ nhuxmax
 rũ tá pexũ chaxũ, rũ Faraóũégagu
 pemaxã nũxũ chixu rũ taxũtãma nua
 pewoegu ega tama nua penagaãragu ya
 yimã peenexẽ ya rũbumaecũ. ¹⁶¡Rũ
 wũxĩe tãegu nax tayagaxũçax! Rũ
 yĩxema nuxã rũchoxe rũ tá tapoxcue. Rũ
 ngẽmawã tá nũxũ chacuax rũ aixcuma
 yixĩ i ngẽma chamaxã nũxũ pexuxũ. Rũ
 ngẽxguma taxũtãma aixcuma yixĩxgu,
 rũ ngẽmawã tá nũxũ chacuax nax
 ngugũtaewa nua pexĩmarexũ. Rũ
 Faraóũégagu pemaxã nũxũ chixu i
 ngẽma —nhanagũrũ. ¹⁷Rũ yexguma ga
 Yũche rũ poxcupataũgu nanawocu
 tamaepũx ga ngunexũ. ¹⁸Notũrũ yema
 tamaepũx ga ngunexũguwena rũ
 nhanagũrũ nũxũ: —Chama rũ Tupanaxũ
 chamuũ. ¡Ëcũ nhaãcũ tá penaxũ! Rũ
 ngẽxguma tá nixĩ i taxũtãma pexũ
 chadaixũ. ¹⁹Rũ ngẽxguma aixcuma
 mexũ i duũxũgũ pexĩgũgu, rũ
 chanaxwãxe i wũxi i peenexẽ nua
 poxcupataũwa petax. Rũ nhuxũchi i
 pema i tama poxcuexe rũ marũ name i
 petanũxũgũçax pewoegu namaxã i perũ
 trĩgu nax ngẽma nangõxgũxũçax. ²⁰¡Rũ
 nua penaga ya yimã peenexẽ ya
 rũbumaecũ! Rũ ngẽmaãcũ tá nũxũ
 chacuax rũ aixcuma yixĩ i ngẽma nũxũ
 pexuxũ. Rũ ngẽxguma taxũtãma nua
 penagaxgu, rũ tá peyue —nhanagũrũ.

Rü yexguma ga nümagü rü: —Ngü
 —nhanagürügü. ²¹Notürü ga wüxichigü
 rü nügümaxâ nhanagürügü:
 —Aixcumaxüchi poraäcü chixexü
 namaxâ taxü ga taenexê ga Yúche. Yerü
 woo nüxü nax idauxü nax ngüxü
 yangexü, notürü tama naga taxínüe ga
 yexguma tüxü nacaaxügu nax tüxü
 nangechaütümüxüçax. Rü ngëmacax
 nixî i nhüxmax taxçax íngaxü i nhaa
 guxchaxü —nhanagürügü nügümaxâ.
²²Rü nüma ga Rubêü rü naeneegüxü
 nhanagürü: —Chama rü marü pemaxâ
 nüxü chixu nax tama chixexü namaxâ
 pexügüçax ga guma bucü, notürü
 tama chauga pexínüechaü. Rü ngëma
 nixî i tórü natanü ga nax nayuxü
 —nhanagürü. ²³Notürü ga nümagü rü
 tama nüxü nacuaxgü nax Yúche rü
 bexma nüxü naxínüxü, yerü ga Yúche rü
 Eyítuanecüaxgawa namaxâ nidexa rü to
 ga duüxü rü Ebréugawa naeneegümaxâ
 nüxü nixuchigü ga yema Yúche namaxâ
 nüxü ixuxü. ²⁴Rü yexguma ga Yúche rü
 nüxna nixügachi rü yéma nayaxaxu. Rü
 yexguma wenaxarü naeneegütanüwa
 naxüxgu, rü namaxâ nidexa. Rü
 Chimiáüxü nigagachi rü
 naeneegüpexewa purichíaxü namu nax
 yanaxüçax. ²⁵Rü yemawena norü
 duüxügüxü namu nax trígumaxâ
 yaxüacügüaxüçax ga naeneegüarü
 chacugü. Rü yema diëru ga naeneegü
 nüxna ngíxü ägücü, rü nanamu nax
 yexmatama norü chacugügu ngíxü
 yaxüchigüçax. Rü nhüxüchi norü
 duüxügümaxâ nüxü nixu nax
 naeneegüarü namawaxü ga òna nüxna
 ta naxägüxü. Rü yemaacü nanaxügü ga
 norü duüxügü. ²⁶Rü yexguma ga

nümagü ga naeneegü rü norü búruétügu
 nananugü ga norü trígupüügü, rü ínixî.
²⁷Rü yexguma nawa nangugügu ga
 yema nachica ga nagu napegüchaüxü,
 rü wüxi ga natanüwa rü nayawéaxü ga
 norü chachu nax norü búruexü
 nachibüxéxüçax. Rü yema chacuaxgu
 ngíxü nayangau ga norü diëru. ²⁸Rü
 naeneegümaxâ nüxü nixu, rü
 nhanagürü: —Düçax, choxü ngíxü
 natáeguxéëgü i chorü diëru. Rü nua
 chorü chacuwa ingexma —nhanagürü.
 Rü yexguma ga yema togü rü guxüma
 poraäcü nabaxíachiäxégü. Rü muümaxâ
 niduxruxe, rü nügümaxâ nhanagürügü:
 —¿Taxacü nixî i tamaxâ naxüxü ya
 Tupana? —nhanagürügü. ²⁹Rü yexguma
 Canaáwa nangugügu, rü nanatü ga
 Yacúmaxâ nüxü nixugüe ga guxüma ga
 yema nüxü ngupetüxü.

.....

³⁶Rü yexguma ga Yacú ga Iraégu
 äégacü rü nanegüxü nangäxü, rü
 nhanagürü: —Pema rü ngëmama choxü
 peguxnaxéxê. Rü Yúche rü marü
 nataxuma i tatanüwa. Chimiáü rü ta
 marü nataxuma. Rü nhüxmax rü
 ngëmatáma peyaga ya Bëyamí. Rü
 guxügüma rü chama nixî i ngüxü
 chingexü —nhanagürü ga Yacú.

.....

Eyítuanewa Bëyamíxü nagagü

43 ¹Rü Canaáanewa rü
 niyexeraguchigü nax taiya
 ngüxü. ²Rü yexguma marü nüxü
 naguxgu ga norü trígu ga Eyítuanewa
 ne nangegüxü, rü nüma ga Yacú rü
 nanegüxü nhanagürü: —¡Wenaxarü
 ngëma Eyítuanewa pexî nax wenaxarü

to i tórü tríguçax peyataxegüxüçax!
 —nhanagürü. ³Notürü ga guma nane ga
 Yudá rü nanangâxü, rü nhanagürü: —Pa
 Papáx, notürü ga guma âëxgacü rü
 ngóxüwama toxna naxâga rü
 nhanagürü: “Rü ngëxguma taxütáma
 nua penagaxgu ya yimá peenexê ya
 rübumaecü, rü noxtaciüma ngexrúma i
 nua nax pexíxü”, nhanagürü toxü. ⁴Rü
 ngëmacax tanaxwaxe i Bëyamí towe
 cunamu. Rü ngëxguma towe
 cunamuxgu, rü marü name nax ngéma
 tríguwa taxíxü. ⁵Notürü ngëxguma
 taxütáma ngéma cunamuxgux, rü
 taxütáma ngéma taxí. Yerü meama
 tomaxá nüxü nixu, rü nhanagürü: “Rü
 ngëxguma taxütáma nua penagaxgu ya
 yimá peenexê ya rübumaecü, rü
 noxtaciüma ngexrúma i nua nax pexíxü”
 —nhanagürü toxü. ⁶Rü yexguma ga
 nüma ga Yacú ga Iraéugu áégacü, rü
 nhanagürü: —¿Tüxcüü poraacü chixexü
 chamaxá pexüe? ¿Rü tüxcüü ga namaxá
 nüxü pexuxü ga yema yatü ga pexü nax
 nangexmaxü ya nai ya peenexê?
 —nhanagürü. ⁷Rü nüma ga nanegü rü
 nanangâxügagü rü nhanagürügü:
 —Yerü nümatama nixí ga tohigacax rü
 tatanüxügüchigacax ínacaxü. Rü
 nhanagürü toxü: “¿Tamaxüxü ta ya
 penatü? ¿Rü pexü nangexmaxü ya nai
 ya peenexê?” nhanagürü toxü. Rü toma
 rü tanangâxü ga yema toxna nax
 nacaxü. ¿Rü nhuxücürüwa chi i nüxü
 tacuáxü nax nüma rü: “Nua penaga ya
 peenexê”, nhaxümaxá toxü nangâxüxü?
 —nhanagürügü. ⁸Rü yexguma ga Yudá
 rü nanatü ga Iraéuxü nhanagürü: —Rü
 ngëxguma tama taiyamaxá
 iyuechaxügu, rü êcü jtowe namu ya

yimá toenexê! Rü chama tátama nüxna
 chadau, rü nhuxmax tátama itaxíächi.
 Rü ngëmaacü taxütáma taiyamaxá
 tayue i yixema rü toxocügü. ⁹Rü chama
 tátama nixí i nüxna chadauxü ya
 Bëyamí. Rü ngëxguma taxacü nüxü
 ngupetüxgux, rü chama tátama nixí i
 chanangenaxüxü i ngëma guxchaxü. Rü
 ngëxguma taxütáma cuxçax
 chanatáeguxêëxgux, rü guxügutáma
 cupexewa chachixexügu. ¹⁰Rü
 ngëxguma chi taxü nua toxü
 cunüxcüxêëgu, rü marü chi
 taxreexpüxcüna ngéma taxí rü tawoegu
 —nhanagürü ga Yudá. ¹¹Rü yexguma ga
 nüma ga nanatü, rü nanangâxü rü
 nhanagürü: —Ngëxguma nataxuxgu nax
 taxacümaxá penangüxmüxêëxü ya yimá
 âëxgacü ega Bëyamí tama pewe
 rüxüxgu, rü nhaacü tá penaxü: ¡Rü perü
 chacugügu norü ámare ngéma tá pinge!
 ¡Rü ngéma penana i ngëma ngëmaxügü
 i mexügü i tórü naanewa íxüxü,
 ngëxgumarüxü i chaxüneruxü, rü
 pumára, rü míra, rü ira, rü carabáyu rü
 améüduaarü o! ¹²¡Rü ngëma diëru ga
 noxri yéma ngíxü pengecü rü wenaxarü
 ngéma ngíxü pinge nax nüxna ngíxü
 pexâxüçax! Yerü ngürüächi ínatüe rü
 yemacax perü chacugügu ngíxü
 nanucucüraxü. ¡Rü naétü nai i
 ngëxgumaepüx i diëru ngéma ngíxü
 pinge nax to i tríguçax petaxegüxüçax!
¹³¡Rü êcü ipexíächi rü ípeyaga ya
 peenexê rü wenaxarü ípeyadaux i
 naxütawa i ngëma âëxgacü! ¹⁴Rü
 chanaxwaxe ya Tupana ya guxüma
 nüxü tauxchacü nüxna naxínü ya yimá
 âëxgacü nax nüxü
 pengechaütümüxügüxüçax, rü

ínanguxuchixêêãxũçax ya yimá peenexê
ya Chimiáũ, rü taxuxũma nüxũ
ngupetũxũçax ya Bëyamí. Rü ngêxguma
Tupana naxwaxegu nax changenexũ, rü
marü name nax ngêmaãcü yixĩxũ
—nhanagürü ga Yacú. ¹⁵Rü yexguma ga
nanegü rü nanade ga yema âmaregü rü
guxũma ga yema diêru ga
íyangegüchaũxũ. Rü inayagagü ga
Bëyamí rü yemaacü Eyítuanewa naxĩ.

.....

¹⁹Rü yexguma guma í ga Yúche nawa
puracünewa nangugügu, rü yema yatü ga
napatamaxã icuáxũmaxã nidexagü, rü
nhanagürügü nüxũ: ²⁰—Rü yexguma
noxri nua taxĩxgu, Pa Corix, rü aixcuma
tríguwa nua taxĩ. ²¹Notürü yexguma
tawoegugu rü yema ítayapegüxũwa
tangugügu, rü ítayawêgü ga torü
chacugü rü wüxichigü ga torü chacugu
ngĩxũ itayangaugü ga yema diêru. Rü
guxcũma iyexma. Rü nhuxmax rü nua
ngĩxũ tange nax ngĩxũ tatáeguxêêxũçax.
²²Rü nhuxmax rü yexeracü i diêru nua
ngĩxũ tange nax to i trígucax
tataxegüxũçax. Notürü tama nüxũ tacuax
ga texé torü chacugügu nax ngĩxũ
nucuxũ ga yema diêru ga noxri nua
ngĩxũ tangecü —nhanagürügü. ²³Rü
yema Yúchepataarü daruxũ rü
nanangãxũ rü nhanagürü:
—¡Perüchianegü, rü tauxũ i pemuñexũ!
Rü yimá perü Tupana ya penatüarü
Tupana ixĩcü nixĩ ga perü chacugügu
ngĩxũ nucü. Yerü chamatama ngĩxũ
chayaxu ga yema diêru ga ngĩxũ
pexãgücü ga yexguma nua pexĩxgu
—nhanagürü. Rü yexguma ga guma yatü
rü Chimiáũxũ ínamuxüchi rü yema
naeneegü íyexmagüxũwa nanaga. ²⁴Rü

nhuxüchi Yúchepatawa nanagagü ga
guxũma ga yema naeneegü. Rü dexá
nüxna tanaxã nax yayauxgücütüxũçax.
Rü norü búrugü rü ta nayaxüwemügü.
²⁵Rü yexguma ga yema naeneegü rü
nanamexêê ga âmaregü, rü Yúchexũ
ínanguxêêgü ga norü puracüwa nax ne
naxũxũ. Yerü nüxũ nacuaxgü nax
tocuchigu tá namaxã nachibüxũ. ²⁶Rü
yexguma napatawa nanguxgu ga Yúche,
rü nüma ga naeneegü rü napexegu
nhaxtüanegu nanangücuchitanü. Rü
nhuxüchi nüxna nanana ga yema
âmaregü ga yema nüxũ nangegüxũ. ²⁷Rü
nüma ga Yúche rü nüxna naca, rü
nhanagürü: —¿Nhuxãcü pexũ
naxüpetüxũ? ¿Rü nhuxãcü tüxũ
naxüpetüxũ ya penatü ya yáxe ga
chamaxã tüxũ pexuchigaxe? ¿Nhuxma rü
ta tamaxũxũ? —nhanagürü. ²⁸Rü
naeneegü rü wenaxarü napexegu
nanangücuchitanü, rü nhanagürügü:
—Pa Torü ãêxgacüx, tüma ya tonatü rü
taxuxũma tüxũ naxüpetü. Rü tamaxũ ta
nixĩ —nhanagürügü. ²⁹Rü yexguma ga
Yúche rü nügücüwaguama nadawenü, rü
nüxũ nadau ga Bëyamí ga naeneexüchi
ixĩcü ga naéwaücü. Rü nhanagürü: —¿Rü
yimá yixĩxũ ya peenexê ya rübumaecü ga
chamaxã nüxũ pexucü? ¡Rü Tupana cuxũ
rüngüxêê, Pa Chaunex! —nhanagürü.
.....

³³Rü yexguma ga Yúche rü
naeneegüxũ ínarütogüxêê. Rü guma
rüyamaecüwa ínanaxügü nax
ínatogüxêêãxũ rü nhuxmata guma
rübumaecüwa nangu. Rü guxũma ga
naeneegü rü poraãcü nabajixãchiãxêgü
rü nügü narüdaunütanüãchi.
.....

Yúchepáxũ ga nawa naxaxexũchiga

44 ¹Rũ yemawena ga Yúche rũ bexma yema yatũ ga napatamaxã icuáxũxũ namu, rũ nhanagürũ: —¡Trígumaxã mea nüxũ yaxüácugũ i norũ chacugũ i ngẽma duũxũgũ! ¡Rũ ngẽxmatama wüxichigüarũ chacugüaxgu ngĩxũ nanu i norũ diẽru! ²Rũ ngẽxgumarũxũ ta i chorũ axepáxũ i diẽrumünaxçax, rũ ngẽma rübumaexũ i naeneearũ chacuaxgu tá cuyaxúcuchi ngĩmaxã i ngẽma diẽru i trígutanũ ngĩxũ inaxãgüci —nhanagürũ. ³Rũ moxũãcü ga yexguma noxri iyanagóxgu ga üaxcü, rũ Yúche inanamuãchitanũ ga naeneegü namaxã ga norũ búrugü. ⁴⁻⁵Rũ yexguma taũta yáxũwa nangugügu, rũ Yúche rũ norũ duũxũxũ namu, rũ nhanagürũ nüxũ: —¡Nawe nangẽ i ngẽma duũxũgũ! Rũ ngẽxguma nüxũ icuyangaxgu, rũ nhacugürũ tá nüxũ: “¿Rũ tũxcüũ i chixexũmaxã penatãeguxẽxẽ i ngẽma mexũ i chorũ cori pexçax üxũ? ¿Rũ tũxcüũ naxçax pengĩxũ i ngẽma chorũ coriarũ axepáxũ i diẽrumünaxçax i nawa naxaxexũ rũ nawa nüxũ nacuáxũ ega taxacü i ãxũguxũ ngupetũxgux? Rũ ngẽmaãcü porãcü chixexũ pexüe”, nhacugürũ tá nüxũ —nhanagürũ ga Yúche. ⁶Rũ yexguma Yúchearũ duũxũ naeneegüxũ iyangaxgu, rũ yematama ore ga Yúche namaxã nüxũ ixuxũãcütama nüxũ nixu. ⁷Rũ nümagü rũ nanangãxũgũ, rũ nhanagürügü: —¿Tũxcüũ ngẽma nhacurügü toxũ? Rũ toma rũ taguma ngẽma taxü. ⁸Rũ yexguma noxri nua taxĩxgu, rũ yema diẽru ga torũ chacugügu ngĩxũ

itayangaugüci, rũ marũ pexũ ngĩxũ tawoeguxẽxẽ. ¿Rũ nhuxũcüriwa nagu perüxinüexũ nax perũ coripatawa naxçax tangĩxũ i norũ diẽrumũ rüexna norũ úiru? ⁹¡Rũ ecũ tayux ya yíxema tũmaarũ chachuwa nüxũ icuyangauxe i ngẽma axepáxũ! Rũ woo i toma rũ ta perũ puracütanüxũ tá tixĩgü —nhanagürügü. ¹⁰Rũ yexguma ga yema Yúchearũ duũxũ rũ nhanagürũ: —Ngẽma pema nüxũ pexuxũãcüma tá pemaxã chanaxü. Notürũ ya yíxema tũmaxũtawã nüxũ ichayangauxe i ngẽma axepáxũ, rũ yixexica tátama tixĩ ya chorũ duũxũxũ ixĩxe. Rũ yíxema taxuxũma i chixexũ ügũxe rũ tá tũxũ chingexgü —nhanagürũ. ¹¹Rũ yexguma ga wüxichigü rũ paxã ínananuũ ga norũ trígupüxũ, rũ nayawëgü. ¹²Rũ yexguma ga yema Yúchearũ duũxũ rũ wüxichigüarũ chacugu nidaugüchigü. Rũ yema rüyamaexũarũ chachuwa inanaxügü nhuxmata rübumaexũarũ chachuwa nangu. Rũ Bëyamíarũ chacugu nixĩ ga nüxũ iyangaxũxũ ga yema axepáxũ. ¹³Rũ yexguma ga guxũma ga yema nügüeneegü rũ norũ ngechaũmaxã nügü narügãutechirügü. Rũ nhuxũchi wüxichigü norũ búruëtügü nananugü ga norũ trígupüũgü, rũ gumatama ãne ga Yúche nawa yexmanexã nawoegu. ¹⁴Rũ yexguma Yúchepatawa nangugügu ga Yudã namaxã ga naeneegü, rũ nüma ga Yúche rũ napatawatama nayexma. Rũ ga naeneegü rũ napexegu nhaxtãnegu nanangüchitanũ. ¹⁵Rũ yexguma ga Yúche rũ nüxna naca, rũ nhanagürũ: —¿Taxacü nixĩ i pexũxũ i pemax? ¿Tama ãxna nüxũ pecuax nax tũxũ

chacuaxamaxũ ega taxacũ ixũxgu? —nhanagürũ. ¹⁶Rũ yexguma ga Yudá rü nanangãxũ, rü nhanagürũ: —¿Taxacũxũ chi cumaxã tixugũxũ? ¿Rũ nhuxãcũ chi cuxcax tanangoxẽẽxũ nax toxũ cuyaxõxũcax nax tama toma yixĩxũ nax cuxũ tangĩxũ? Bexmana Tupana rü torũ chixexũgagu toxũ napoxcue. Rũ daxegũ tixĩgũ, rü guxãma i toma rü curũ duũxũgũxũ toxũ ixĩgũxẽxẽ wũxigu namaxã ya yimã axepãxũxũ naxũtawa nüxũ ipeyangãxũcũ —nhanagürũ. ¹⁷Notürũ ga Yúche rü nanangãxũ rü nhanagürũ: —Taxucaxma guxãma nua tarũcho. Rũ yimã axepãxũxũ naxũtawa nüxũ iyangaucũxicatama tá nixĩ ya chorũ puracürũxũ ixĩcũ. Rũ pema rü marũ name i penatũcax pewoegu. Rũ taxúetãma pexũ tachixewe —nhanagürũ.

Yudá rü Bëyamíetũwa nachogũ

¹⁸Rũ yexguma ga Yudá rü Yúchecax nixũ, rü nhanagürũ nüxũ: —Pa Chorũ Corix, rü cuxũ chacaaxũ jũ choxũ irũxĩnũ! jũ tauxũ i chamaxã cunuxũ, erũ nüxũ chacuax nax cuma rü marũ Faraóürũtama quixĩxũ!

.....

²⁴Rũ yexguma noxri nua tayawoeguxgu, rü tonatũmaxã nüxũ tixu ga guxũma ga yema tomãxã nüxũ quixuxũ. ²⁵Notürũ yexguma marũ naguxgu ga torũ trĩgu rü tonatũ rü wenaxarũ nua toxũ tamugũ nax nua trĩgucax tayataxegũxũcax. ²⁶Notürũ ga toma rü tũmamãxã nüxũ tixu ga yema cuga, rü nhatagürũgũ: “Taxuacũma ngẽma taxĩ ega tama towe naxũxgu ya yimã toenexẽ ya rübumaecũ ya

Bëyamí. Erũ ngẽxguma tama towe naxũxgu, rü taxucürũwatãma ãẽxgacũxũtãwa tangugũ”, nhatagürũgũ tũxũ. ²⁷Rũ tũma ga tonatũ rü nhatagürũ toxũ: “Pema rü meama nüxũ pecuaxgũ ga yema chaxmax ga Raquéu rü taxrexicatama nixĩ ga ngĩne. ²⁸Rũ wũxi rü marũ choxna inayarũtaxu, rü yexgumacürũwa marũ taguma nüxũ chadau. Rũ nüxũ chacuax rü aixcuma yixĩxũ ga ai nax nangóxũ. ²⁹Rũ nhũxmax ega choxna peyagaxgu ya yimã chaune ya Bëyamí, rü ngürũãchi taxacürũ chixexũ nüxũ ũpetũxgu, rü pegagu tá nixĩ nax ngechaũmaxã nayuxũ i nhaa yaxguãx”, nhatagürũ ga tonatũ. ³⁰⁻³¹Rũ ngẽmacax cumaxã nüxũ chixu ya torũ papã rü porãcũxũchima nüxũ tangechaũ ya yimã tũmane ya bucũ. Rũ ngẽmacax i nhũxmax ega tama tomãxã natãeguxgu, rü tũma ya tonatũ rü tá tayu ega tama tomãxã ínguxgu. Rũ ngẽmaãcũ togagu tá nixĩ i ngechaũmaxã nayuxũ ya yimã yacũ ya tonatũ. ³²Rũ chama rü tũmamãxã nüxũ chixu ga chorũ papã rü chama tátama nüxna chadau ya yimã toenexẽ ya rübumaecũ. Rũ nhachagürũ ta tũxũ: “Rũ ngẽxguma tama cuxcax chanatãeguxẽẽgux, rü chama tá nixĩ i guxũgutãma chayangexũ i ngẽma guxchaxũ”, nhachagürũ tũxũ. ³³Rũ ngẽmacax cuxũ chacaaxũ, Pa ãẽxgacũx, nax chama waxi nuxã cuxũtagu charũxãũxũ nachicũxũ ya yimã chauenexẽ ya rübumaecũ. jũ Rũ ecũ íyamu i nũma nax naeneegũmaxã natãeguxũcax! —nhanagürũ ga Yudá.

.....

Yúche rü naeneegümaxã nügü nixu

45 ¹Rü düxwa ga Yúche rü marü tama yaxna namaxã naxínü ga nax naxauxchaüxü ga norü duüxügüpepexewa. Rü yemacax norü duüxügüxü tagaãcü nhanagürü: —jGuxãma i pemax, rü ípechoxü i nua! —nhanagürü. Rü nüxicatama naeneegümaxã yéma nayaxüãchitanü. ²Rü poraãcü naxaxu. Rü yema nax poraãcü naxaxuxü, rü guxüma ga Eyítuanecüãx ga ãëxgacüpatawa yexmagüxü rü nüxü naxínüe. Rü düxwa Faraóuxütawa nanguchiga ga yema. ³Rü nhuxüchi ga Yúche rü naeneegüxü nhanagürü: —Chama chixí i Yúche. ¿Rü tamaxüxü ya papá? —nhanagürü. Rü nüma ga naeneegü rü poraãcü nabaixãchiãxëgü, rü taxuxümaama nanangãxügüéga. ⁴Notürü ga Yúche rü naeneegüxü nhanagürü: —jËcü númaxüra pexí! —nhanagürü. Rü yexguma ga yema naeneegü rü naxütawaama naxí. Rü nüma rü nhanagürü nüxü: —Chama nixí i peenexë ya Yúche chixíxü ga pema Eyítuanegu chamaxã petaxegüxü. ⁵Notürü tama chanaxwaxe i penaixãchiãëtãnu rü pegüchitama pexaie naxcax ga yema chamaxã nax petaxegüxü. Yerü Tupana nixí ga woetama pepexegu nua choxü mucü nax tama taiyamaxã peyuexüçax. ⁶Rü nhuxmax rü marü taxre ya taunecü nixí nax taiya ngúxü i nhaa nachixüanewa. Rü nhuxmax rü 5 ya taunecüama ínayaxú i nagu taxuxütãma i nanetü rüxüxü ega woo itoegu. ⁷Notürü Tupana nixí ya pepexegu choxü imucü nax

ngëmaãcü tama taiyamaxã peyuexüçax rü íyaxügüxüçax i petaagü i nhama i naanewa. Rü ngëmaãcü tama nagu íperüxíntüeyane rü Tupana chaugagu pexü namaxëxëxë.

.....

⁹jËcü, paxa pewoegu i tümaxütawa ya papá, rü nhapegü tüxü: “Rü cune ya Yúche rü nhanagürü: ‘Tupana rü ãëxgacüxü choxü ningucuchixëxë nax Eyítuanemaxã ichacuáxüçax! jRü paxa nua naxü rü choxü íyadaux! ¹⁰Rü Gochëüanewa tá cingu wüxigu namaxã i cunegü rü cutaagü rü cuxünagü rü guxüma i ngëma cuxü ngëxmaxü. Rü ngëmaãcü tá chorü ngaicamána cunxexma. ¹¹Rü nua rü tá ðna pexna chaxã i cuma rü guxüma i cutanüxügü nax taxuxüma pexü taxuxüçax. Erü 5 ya taunecüama ínayaxú nax taiya tá ngúxü’”, nhapegü tüxü ya papá. ¹²Rü chauenexë ya Bëyamí rü guxãma i pema nixí i nüxü pexínüexü nax chamatama ngëma nhachaxü pexü. ¹³jRü papámaxã nüxü pexu nax chama chixíxü i ãëxgacü i nua Eyítuanewa! jRü tümamaxã nüxü pexu i guxüma i nua nüxü pedauxü nax nhuxãcü chauga naxínüexü i duüxügü! jRü paxa pewoegu rü tüxü peyaga ya papá! —nhanagürü. ¹⁴Rü yexguma ga Yúche rü naenexë ga Bëyamína nanaixãchi rü naxaxu. Rü yexgumarüxü ta ga Bëyamí rü naxaxu rü Yúchena nanaixãchi. ¹⁵Rü nhuxüchi ga Yúche rü guxüma ga naeneegüxü nachúxu, rü naxauxácüma nüxna nanaixãchichigü. Rü yemawena ga naeneegü rü marü tama namuüëacüma namaxã nidexagü. ¹⁶Rü düxwa Faraóuxütawa nanguchiga nax yéma Yúchexütawa nax nangugüxü

ga naeneegü. Rü nüma ga Faraóü rü norü ngüxêëruüğü rü poraäcü nataãxëgü. ¹⁷Rü yexguma ga Faraóü rü nhanagürü Yúchexü: —¡Namaxã nüxü ixu i cueneegü rü norü búrugü yamexêëgü rü paxa nachixüanecax nawoegu i Canaáanewa! ¹⁸¡Rü paxa nua tüxü nagagü ya penatü rü guxüma i petanüxüğü! Rü chama rü tá tüxna chanaxã i ngéma rümemaexü i naane i Eyítuanewa ngëxmaxü. Rü nua rü tá mexü tangõxgü rü taxuxütáma tüxü nataxu. ¹⁹¡Rü namaxã nüxü ixu i cueneegü rü númacüãx ya cárugü ya búrugü itúgüne ne yangegü nax yimagügu nua tüxü nagagüxüçax ya naxmaxgü rü naxacügü rü penatü! ²⁰¡Rü tauxü i norü naanecax naxoegaãëgüxü! Erü nua Eyítuanewa rü ngéma rümemaexü i naane rü noxrüğü tá nixí —nhanagürü. ²¹Rü yexguma ga Yúche rü nanaxü ga yema Faraóü namaxã nüxü ixuxü. Rü naeneegüna nanaxã ga cárugü rü naxchirügü rü õnagü ga norü namawaü. ²²Notürü guma naenexë ga Bëyamína rü nanaxã ga 5 ga naxchiru rü 300 tachinü ga diëru. ²³Rü nanatüçax yéma nanamugü ga 10 ga búrugü ga yema Eyítuanewa rümemaexü ga yemaxümaxã ixãxwetaxü, rü 10 ga búru ga trígupüümaxã ixãxwetaxü, rü naguxüraüxü ga õna ga nanatüaru namawaü. ²⁴Rü nhüxüchi naeneegüxü inamuächitanü. Rü nayaxucüxëgü rü nhanagürü nüxü: —¡Rü tauxü i pegü ipeyaxüáxü i namawa! —nhanagürü. ²⁵Rü nüma ga naeneegü rü inaxíächi, rü Canaáanecax nawoegu ga nanatüxütawa. ²⁶Rü yexguma ínangugügu, rü nanatümaxã nüxü

nixugügu rü nhanagürügü: —Yúche rü namaxü. Rü nüma nixí i Eyítuanemaxã inacuáxü —nhanagürügü. Notürü ga nüma ga Yacú ga Iraéugu áëgacü rü tama nüxü nayaxõ, yerü marü tama Yúchegu narüxínü. ²⁷Notürü yexguma tümamaxã nüxü yaxugügu ga yema Yúhearü dexa, rü nüxü tadaxgu ga guma cárugü ga ixãäcune namaxã ga yema õnagü ga Yúche tümacax yéma mugüxü, rü tayaxõ rü tataãxëxüchi. ²⁸Rü yexguma ga nüma ga Yacú rü nhanagürü: —Rü aixcumaeca yixixü ya chaune ya Yúche i namaxüxü. Rü ngéma tá chaxü rü tá nüxü chadau naxüpa nax chayuxü —nhanagürü.

Yacú rü Eyítuanewa naxü

46 ¹Rü yexguma ga Yacú ga Iraéugu áëgacü rü inaxüächi namaxã ga guxüma ga natanüxügü rü norü yemaxügü. Rü yexguma Bechébawa nanguxgu, rü yéma nanatü ga Isáquiariü Tupanacax naxünagü nadai rü ínanagu. ²Rü yema chütaxügu rü Cori ya Tupana rü Yacúxü nüxü nadauxëxë ga wüxi ga ëxügüxü, rü namaxã nidexa rü nhanagürü: —Pa Yacúx, Pa Yacúx —nhanagürü. Rü nüma ga Yacú rü nanangãxü, rü nhanagürü: —Daxe chixí, Pa Corix —nhanagürü. ³Rü nüma ga Tupana rü nhanagürü: —Chama nixí i Tupana chixixü i cunatüaru Tupana. ¡Rü tauxü i cumuüxü nax Eyítuanewa cuxüxü! Erü ngéma tá nixí i cutaagüwa chachixëxü i wüxi i duüxügütücumü i taxü. ⁴Rü chama rü tá cuwe charüxü i Eyítuanewa. Rü chama tátama nixí i wena chanawoeguxëxü i cutaagü.

Notürü i cuma rü Eyítuanegu tá cuyu, rü Yúche rü tá nacuxüttagu i ngëxgumax —nhanagürü ga Tupana. ⁵Rü yexguma ga Yacú rü inaxüachi ga Bechébawa. Rü nanegü rü guma cárugü ga Faraóü yéma mugünegu Eyítuanewa nanagagü wüxigu tümamaxã ga nataagü rü naneãxgü.

.....

²⁸Rü yexguma Eyítuanewa nanguxgux ga Yacú, rü nane ga Yudáxü nügüpexe nimu nax Yúchemaxã nüxü yanaxuxüçax nax naxütawa naxüxüçax ga Gochéüanewa. ²⁹Rü nüma ga Yúche rü norü duüxüxü namu nax norü cáru namexëxüçax nax Gochéüanewa nanatüxü íyadauxüçax. Rü yexguma tüxü nadaçgux rü tüxna nanaixächi, rü tümaatügu yangücuchiäcúma yéma naxauxecha. ³⁰Rü yexguma ga nüma ga Yacú ga Iraéugu áégacü rü Yúchexü nhanagürü: —Nhyxmata waxi nixí i marü namexü nax chayuxü, erü wena cuxü chadau rü nüxü chacuax nax aixcuma cumaxüxü —nhanagürü.

.....

47 ¹Rü nüma ga Yúche rü Faraóümaxã nüxü nayarüxu nax nanatü rü naeneegü rü marü Canaáanewa ne naxixü rü marü Gochéüanewa nangugüxü namaxã ga naxünagü ga carnérugü rü wocagü rü guxüma ga norü yemaxügü. ²Rü Faraóüxütawa nanagagü ga 5 ga naeneegü nax Faraóü nüxü dauxüçax. ³Rü nüma ga Faraóü rü Yúchexeneegüna naca rü nhanagürü: —¿Taxacü nixí i perü puracü i pemax? —nhanagürü. Rü nümagü ga Yúchexeneegü rü nanangäxügü rü

nhanagürügü: —Pa ãëxgacüx, toma i curü puracütanüxü nax tixígüxü, rü carnérugüarü daruügü tixígü i torü oxigürüütama. ⁴Rü nhuxmax rü nua taxí nax nuxã nhaa nachixüanegu taxächiügüxüçax, erü poraacü taiya nangux i Canaáanewa. Rü nataxuma ya maxë naxçax i torü carnérugü. Rü nhuxmax, Pa ãëxgacüx çrü taxüchima cuxü namexü nax Gochéüanegu taxächiügüxü? —nhanagürügü. ⁵Rü yexguma ga Faraóü rü Yúchexü nhanagürü: —Yimá cunatü rü cueneegü rü nua naxí nax wüxiwa cumaxã nangexmagüxüçax. ⁶Rü nhaa Eyítuane rü noxrü nixí. ¡Ëcücü, nüxna naxã i ngëma Gochéüane! Erü ngëma nixí irümemaexü i naane i nua Eyítuanewa nax ngëmagu naxächiügüxüçax. Rü ngëxguma cunangugügügu nax ngëmatanüwa nangexmagüxü i yatügü i aixcuma carnérugüarü dauxü cuaxgüxü, rü chanaxwaxe i chauxünagümaxã rü ta inacuaxgü —nhanagürü.

.....

Yacúarü yuxchiga

49 ²⁹⁻³⁰Rü wüxi ga ngunexü ga Yacú ga Iraéugu áégacü rü nayaxucuxëgü ga nanegü, rü nhanagürü: —Marü íxraxü nataxu nax chayuxü. Rü chanaxwaxe i chorü oxigüxüttagu choxü peyataç i Canaáanewa. Rü ngëma naxmaxü i Mapérawa i Maréarü toxmactawa ngëxmaxügu tá nixí i choxü petaxgüxü, yerü yemagu nixí ga nataçgüxü ga chautanüxügü. Rü yema nachica nixí ga Abraáu naxçax taxexü naxütawa ga Etétutanüxü ga Efóü nax yexma ngüxü

natáxũcax ga chorũ nõxẽ ga Chára. ³¹Rũ yexma chorũ nõxẽ ga Cháraxũtagu nixĩ ga natáxũ ga chorũ õxi ga Abraáu, rü chaunatu ga Isáqui rü chaué ga Rebéca. Rũ yexma ta nixĩ ga ngĩxũ chatáxũ ga chaxmax ga Leí —nhanagürü.

.....

³³Rũ yexguma Yacú igúegagu ga nanegũxũ nax naxucũxẽxũ, rü inayacaãchi rü nayu.

.....

50 ⁷Rũ nüma ga Yúche rü nanatũxũ inayatax nagu ga yema naxmaxũ ga Canaáanewa yexmaxũ. Rũ nawe narũxĩ ga muxũma ga Faraóuarü ngũxẽerũgũ ga ãẽxgacũwa ügũxũ ga Eyítuanewa. ⁸Rũ Yúcheeneegü rü guxũma ga natanũxũ ga Yacú, rü Yúchewe narũxĩ. Rũ buxũgũ rü naxũnagũxicatama yéma Gochéũwa nayaxũáchitanü.

.....

¹⁴Rũ yexguma marü nanatũxũ inatãxguwena, rü Eyítuanecãx natáegu ga Yúche wũxigu namaxã ga naeneegü rü guxũma ga yema togü ga fyaxũmücũgũxũ.

Yúche nanataãxẽxẽxẽ ga naeneegü

¹⁵Rũ Yacú marü yuxguwena, rü Yúchexũ namũe ga naeneegü, rü nügũmaxã nhanagürügü: —Nhũxmata waxi nixĩ i Yúche inaxũtanũxũ naxcãx ga guxũma ga yema chixexũ ga namaxã ixũxũ —nhanagürügü. ¹⁶⁻¹⁷Rũ yemacãx naxũtawá namugagü, rü nhanagürügü: “Naxũpa ga nax tayuxũ ga papá, rü toxũ tamu nax cumaxã nüxũ tixuxũcãx i tũmaarü ore i nhaxũ: ‘Rü cuxna chaca nax cueneegüaxũ nüxũ

curüngũmaxũcãx ga yema chixexũ ga cumaxã naxügũxũ ga yexguma chixri cumaxã nachopetügu’, nhatagürü. Rũ ngẽmacãx i toma nax tanatüarü Tupanaarü duũxũgũ tixĩgũxũ, rü cuxna taca nax toxũ nüxũ curüngũmaxũcãx ga yema chixexũ ga cumaxã taxũxũ”, nhaxũmaxã yéma namugagü. Rũ yexguma Yúche nüxũ ñnũgu ga yema dexa, rü nüxũ nangechaũtũmũxũgũ ga naeneegü, rü naxaxu. ¹⁸Rũ yemawena yéma Yúchexũtawá nangugü ga naeneegü. Rũ napexegu nanangũcuchitanü rü nhanagürügü: —Rü daxegü tixĩgũ nax curü duũxũgũxũ toxũ quixĩgũxẽxũcãx —nhanagürügü.

¹⁹Notürü nüma ga Yúche rü nanangãxũ, rü nhanagürü: —¡Tauxũ i choxũ pemuũxũ! ¿Rü nhuxũcürüwa i chama rü Tupanachicũxü chaugü chixixẽxẽxũ nax ngẽmaãcü pexũ chapoxcuxũcãx? ²⁰Pema nagu perũxĩnũegu rü chixexũ chamaxã pexũxũ, notürü Tupana rü mexũxũ nananguxuchixẽxẽ ga yema chixexũ ga chamaxã pexũxũ. Rũ yemacãx ãẽxgacũxũ choxũ ningucuchixẽxẽ i nua nax ngẽmaãcü namaxẽxũcãx i muxũma i duũxũgũ. ²¹Rü ngẽmacãx tama chanaxwãxe i choxũ pemuũe. Chama rü tá mea pexna chadau wũxigu namaxã i pexacũgü —nhanagürü. Rũ yemaacü ga Yúche rü naeneegũxũ nataãxẽxẽxẽ yerü nüxũ nangechaũãcũma namaxã nidexa.

Yúchearü yuxchiga

²²⁻²³Rũ nüma ga Yúche rü naeneegü rü yexmatama Eyítuanegu naxãchiũgũ. Rũ nüma ga Yúche rü nawa nangu nax nüxũ nadauxũ ga nane ga Efraítaagü.

Rü yexgumaruxĩ ta nüxĩ nadau ga nataxa ga Maquí ga Manaché nane. Rü nüxĩ nadau ta ga Maquí nanegü. Rü yexguma 110 ga taunecü nüxĩ yexmagu ga Yúche rü nayu. ²⁴Rü wüxi ga ngunexĩ naxĩpa ga nax nayuxĩ ga Yúche rü naeneegüxĩ nhanagürü: —Marü taxútáma nũxcü chayü. Notürü Tupana tá nixĩ ya pexĩ rüngüxẽxẽxcü. Rü nüma tá nixĩ i pexĩ ínachoxĩxẽxũ i nhaa nachixũanewa nax yema naane ga tórü oxigü ga Abraáuna, rü Isáquina, rü tanatü ga Yacúna naxuaxũxũwa pexĩxũçax —nhanagürü.

²⁵Rü yexguma ga Yúche rü naeneegüxĩ nhanagürü: —Aixcuma Tupana tá pexĩ narüngüxẽxẽ nax ípechoxũxũ nawa i nhaa nachixũane. Rü ngëxguma tá ípechoxũgu rü chanaxwaxe i chamaxã ipexuneta nax peyangexũ i chaxune —nhanagürü. ²⁶Rü nüma ga Yúche rü nüxũ nayexma ga 110 ga taunecü ga yexguma Eyítuanegu nayuxgux. Rü tama nawa iyixĩxũ ga átëxexũ ga yucürarixũ ixĩxũmaxã nanagüxünegü. Rü nhuxũchi wüxi ga naxchixũgu nayaxücuchigü ga naxũne.